

Natura 2000 fenntartási terv

Baksi-puszta (HUKN20019) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület

Aradi Eszter
Pataki Zsolt

Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság

Kecskemét

2016.

Tartalomjegyzék

I. Natura 2000 fenntartási terv.....	3
1. A terület azonosító adatai	3
1.1. Név	3
1.2. Azonosító kód.....	3
1.3. Kiterjedés	3
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek	3
1.5. Érintett települések	3
1.6. Egyéb védettségi kategóriák	3
1.7. Tervezési és egyéb előírások	3
2. Veszélyeztető tényezők.....	6
3. Kezelési feladatok meghatározása	8
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése	8
3.2. Kezelési javaslatok	8
3.2.1. Élőhelyek kezelése	9
3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés	36
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések	36
3.2.4. Kutatás, monitorozás	37
3.2.5. Mellékletek	38
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében	41
3.3.1. Agrártámogatások.....	41
3.3.2. Pályázatok	56
3.3.3. Egyéb	56
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja	57
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök	57
3.4.2. A kommunikáció címzettjei	57
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel	59
II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció	63
1. A tervezési terület alapállapot jellemzése	63
1.1. Környezeti adottságok	63
1.1.1. Éghajlati adottságok	63
1.1.2. Vízirajzi adottságok	63
1.1.3. Talajtani adottságok	64
1.2. Természeti adottságok	64
1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek	66
1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok	70
1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok.....	72
1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok.....	75
1.3. Területhasználat	76
1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás.....	76
1.3.2. Tulajdoni viszonyok	76
1.3.3. Területhasználat és kezelés.....	76
2. Felhasznált irodalom.....	81
3. Térképek	81

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név: Baksi-puszta kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (kjTT)

1.2. Azonosító kód: HUKN20019

1.3. Kiterjedés: 4875,17 ha.

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. Jelölő fajok

- kiséfészű aszat (*Cirsium brachycephalum*),
- homoki kikerics (*Colchicum arenarium*),
- réti csík (*Misgurnus fossilis*),
- mocsári teknős (*Emys orbicularis*),
- vidra (*Lutra lutra*),
- vöröshasú unka (*Bombina bombina*),
- dunai göte (*Triturus dobrogicus*).

1.4.2. Jelölő élőhelyek

- 1530* Pannon szikes sztyeppék és mocsarak,
  - 6250* Síksági pannon löszgyepek
- * - kiemelt jelentőségű élőhelyek

1.5. Érintett települések

Csongrád megye: Baks, Csanytelek, Ópusztaszer, Pusztaszer, Tömörkény

„A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendeletet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.”

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

- a) HUKN10007 Alsó-Tiszavölgy különleges madárvédelmi terület, 28170,98ha (átfedés mértéke: 4875,17ha)
- b) Pusztaszeri Tájvédelmi Körzet, 22332ha (átfedés mértéke: 4625ha)
- c) Pusztaszer Ramsari-terület (átfedés mértéke: 2477 ha; a további területek bővítése tervezett)
- d) Országos ökológiai hálózat övezete: magterület, 100% átfedés

1.7. Tervezési és egyéb előírások

a) Természetvédelmi kezelési tervek

A területre jogszabályban kihirdetett kezelési terv nem készült, a 15,9 hektáros ópusztaszeri bővítés kivételével /71/2011. (VII.27.) VM rendelet/

b) Településrendezési eszközök

Baks települést érintő településrendezési tervek:

BM adatgyűjtés 2003 – Helyi építési szabályzat (OÉSZ), Települési rendezési terv (OÉSZ)

Baks településfejlesztési koncepció, 2005.05. Határozatszám: 36/2005. (V. 25.)

Baks településszerkezeti terv, 2006.04. Határozatszám: 41/2006. (IV. 26.)

HunTéka azonosító: 228799.

Baks, helyi építési szabályzat, 2006.04. Rendeletszám: 9/2006. (IV. 26.). HunTéka azonosító: 228799.

Csanytelek települést érintő településrendezési tervek:

BM adatgyűjtés 2003 – Helyi építési szabályzat (OÉSZ), Települési rendezési terv (OÉSZ)

Csanytelek településfejlesztési koncepciója, 2004.07. Határozatszám: 68/2004. (VII. 26.) HunTéka azonosító: 1248605.

Csanytelek településszerkezeti terv, 2005.11. Határozatszám: 101/2005. (XI. 29.). HunTéka azonosító: 204617.

Csanytelek, szabályozási terv és Helyi Építési Szabályzat, 2014.06. Rendeletszám: 6/2014. (VI. 27.). HunTéka azonosító: 1288884.

Csanytelek településszerkezeti terv, 2014.06. Határozatszám: 39/2014. (VI. 27.). HunTéka azonosító: 1288884.

Ópusztaszer települést érintő településrendezési tervek:

BM adatgyűjtés 2003 – Helyi építési szabályzat (OÉSZ), Települési rendezési terv (OÉSZ)

Pusztaszer települést érintő településrendezési tervek:

BM adatgyűjtés 2003 – Helyi építési szabályzat (OÉSZ), Települési rendezési terv (OÉSZ)

Pusztaszer helyi építési szabályzat, 2010.02. Rendeletszám: 1/2010. (II. 5.).

Módosítás: 14/2015. (XI. 27.) Ökt. rendelet.

Tömörkény települést érintő településrendezési tervek:

BM adatgyűjtés 2003 – Helyi építési szabályzat (OÉSZ), Települési rendezési terv (OÉSZ)

Tömörkény településfejlesztési koncepció, 2005.01. Határozatszám: 3/2005. (I. 31.).

Tömörkény, helyi építési szabályzat, 2005.12. Rendeletszám: 24/2005. (XII. 20.)

HunTéka azonosító: 185981

Tömörkény településszerkezeti terv, 2005.12. Határozatszám: 141/2005. (XII. 20.). HunTéka azonosító: 185981

c) Körzeti erdőterv és üzemterv

Kistelek-sándorfalvi erdészeti tervezési körzet második erdőterve. Törzskönyvi szám: 17/2007. Jóváhagyó határozat száma: FVM Természeti Erőforrások Főosztálya 63572/51/2007.

Érvényessége: 2007. január 1-től 2016. december 31-ig. Jelenleg átmeneti erdőterv van érvényben, az új térképezés éve 2018, az új terv várhatóan 2019 folyamán lép életbe.

d) Vadgazdálkodási tervek

A vadgazdálkodási tájegységekről szóló 13/2016. (III. 2.) FM rendelet alapján 2016 óta a Baksi-puszta a 305 kódszámú Alsó-tiszamenti Vadgazdálkodási tájegység részét képezi. A terület jelentős részén két vadásztársaság gazdálkodik, a Baksi-pusztán a Hétvezér VT, a Csaj-tó környékén a Csanytelek és térsége FT VT, illetve a Natura 2000 terület északi sarkában kb. 100 hektár az Új Élet VT-hoz tartozik.

A Ramsari egyezmény hatálya alá eső területrészekben a vízivad vadászat egész évben tiltott, a Baksi-puszta egyben vadászati kíméleti övezet is.

e) Halgazdálkodási tervek

A Csaj-tavon (kivéve a KNPI kezelésében álló 4. és 8. tóegységek) működő halgazdaság üzemeltetője a Tömörkényi Alkotmány Szövetkezet. *(A tervezési területen kívül eső tavakon további két gazdálkodó osztozik: a Kicel Kft. és a Silorus Kft.)*

f) Vízgyűjtő-gazdálkodási terv

A terület a „2-20 Alsó-Tisza jobb part” tervezési egységhez tartozik. A rendelkező jogszabály a „1155/2016. (III. 31.) Korm. határozat Magyarország felülvizsgált, 2015. évi vízgyűjtő-gazdálkodási tervéről”.

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H = nagy, M = közepes, L = kis jelentőségű)	Érintett terület aránya (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A03.01	intenzív, vagy intenzívebb kaszálás	M	10-20%	1530* pannon szikes élőhelyek elszegényítése, kifestésű aszat (<i>Cirsium brachycephalum</i>), illetve más (főleg kétéves) növényfajok szaporodásának gátlása, az élőhely fokozott kiszáritása (különösen a rosszkor végzett kaszálás esetén), a kaszálásra érzékeny fajok állománycsökkentése miatt
A04.01	intenzív legeltetés	L	5-10%	pannon szikesek / növényzet elszegényedése, gyep felszaggatása.
A04.03	pásztorkodás felhagyása, legeltetés hiánya	M	15-30%	pannon szikesek (1530*), pannon löszgyepek (6250*)/ erőteljes avarosodás, nádas, zsiókás növényzet terjedése
A06	egyéves vagy évelő lágyszárú növénytermesztés	H	10%	pannon löszgyepek (6250*), pannon szikesek (1530*), vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>), mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>)/ vegyszer bemosódás, mezsgyék, gyepszegélyek elszántása, többlettápanyag miatt egyes fajok (pl. nád, zsióka, gyékény) terjedése a szikes élőhelyeken, telelőhelyek elszántása
A07	biocid termékek, hormonok, kemikáliák használata	M	10%	pannon szikesek (1530*), pannon löszgyepek (6250*), minden jelölőfaj / jelölőfajok és a növényzet, valamint a rájuk épülő tápláléklánc károsítása, rágcsálóirtás esetén madarak mérgezése
A08	trágyázás	M	10%	pannon szikesek (1530*) / a többlettápanyag a természetes növényzet megváltozásához, egyes, nemkívánatos fajok (pl. nád, zsióka, gyékény) előretöréséhez vezet
D01.02.	autópályák, autóutak, fő- és mellékutak	L	1%	vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>), mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>), dunai tarajosgöte (<i>Triturus dobrogicus</i>) / a telelő- és szaporodóhely között húzóódó forgalmasabb műutakon nagy a gázolás veszélye
E01	városi környezet, lakóterület	M	1%	pannon szikesek (1530*), vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>), mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>), dunai tarajosgöte (<i>Triturus dobrogicus</i>)/ élőhelyek megsemmisülése, állapotromlása (pl. szemetelés), szennyvíz-kibocsátás megnövekedése
F01	tengeri és édesvízi akvakultúra	L	15%	mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>), vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>),

				dunai tarajosgöte (<i>Triturus dobrogicus</i>), vidra (<i>Lutra lutra</i>) / a Csaj-tavon folyó nagyüzemi halászati tevékenység a vizek minőségromlásához vezet, a lehalászási időszakban nagy a zavarás, a vízszint tartása érdekében végzett kotrás veszélyeztetheti az iszapban telelő állatokat
H01	felszíni vizek szennyezése	L	20-30%	pannon szikesek (1530*), összes jelölőfaj / növényzet elszegényedése, nemkívánatos fajok előretörése, állatfajok esetén az élhető víztér csökkenése, potenciális táplálékbázis csökkenése, mérgezés
I01	idegenhonos inváziós fajok jelenléte	M	5%	pannon löszgyepek (6250*), pannon szikes élőhelyek (1530*) / selyemkóró (<i>Asclepias syriaca</i>), ezüstfa (<i>Elaeagnos angustifolia</i>) előretörése a természetes növényzet és fajok kárára
J02	emberi hatásra változó vízáramlási viszonyok	H	60%	pannon szikesek (1530*), összes jelölőfaj / a talajvízszintcsökkenés csökkenti a felszíni vízborítás kiterjedését, időszakos vizek esetén a hosszát is, ami vízminőség-romlást is eredményezhet (élő-, szaporodó-, és táplálkozóhely csökkenés), a csökkenő vízborítottság szegényíti a növényzetet, egyes fajok eltűnéséhez, más (pl. generalista, adott élőhelyen nem kívánatos) fajok megjelenéséhez, felszaporodásához vezet
J03	egyéb élőhely átalakulások	M	60-65%	jelölő élőhelyek, minden jelölő faj / gyepek elszegényedése, szerkezeti átalakulása (pl. kaszálás miatt), fragmentálódása, telelő- és szaporodóhely közötti átjárhatóság csökkenése, a kedvezőtlenebb élőhelyi feltételek pedig a táplálékbázis csökkenéséhez vezethetnek
K01	abiotikus természetes folyamatok (lassú)	H	100%	jelölő élőhelyek, összes jelölő faj / medrek feltöltődése, erózió miatt a szikes formakincs pusztulása
K02	természetes élőhely átalakulások, szukcessziós folyamatok	M	100%	jelölő élőhelyek, összes jelölő faj / pannon szikesek, állatfajok esetén a tómedrek szárazodása, feltöltődése, a növényzet átalakulása (nád, zsióka, gyékény előretörése a szikes tavi hínár- és iszapnövényzet, vakszik rovasára), ezáltal a hozzájuk kötődő állatvilág életfeltételei is változnak; pannon löszgyepek esetén cserjésedés (kevésbé jellemző)
M01	abiotikus viszonyokban a klímaváltozás hatására bekövetkező változások	H	100%	jelölő élőhelyek, minden jelölő faj klímaváltozás miatt csökkenő vízfelületek, szárazodás (ennek következtében élő-, szaporodó-, és táplálkozóhely csökkenés)

* - kiemelt jelentőségű élőhelyek

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

A területen meg kell őrizni a szikes tavi és szikes pusztai élőhelyek, és az ezekhez kötődő sziki növény- és állatközösségek jó ökológiai állapotát, különös tekintettel a kijelölés alapjául szolgáló fajokra. További cél, hogy a jelölő élőhelyek természetessége is növekedjen, amelynek elsődleges kulcsa a megfelelő vízviszonyok biztosítása, az élőhelyek közötti összeköttetés megőrzése - javítása, az inváziós fajok terjedésének megakadályozása, és az adaptív területkezelés biztosítása.

A kedvező vízháztartási viszonyok biztosításához a természetes módon megjelenő szikes felszíni vizeket vissza kell tartani, a felszínalatti és felszíni vizek esetén egyaránt gondoskodni kell a vizek jó minőségének megőrzéséről, a szennyezések elkerüléséről, valamint rendkívüli csapadékhiány esetén megfelelő vízkormányzással gondoskodni kell a vízhez kötődő élőlények (kiemelten a jelölőfajok: vöröshasú unka, dunai tarajosgöte, mocsári teknős, réti csík, kistűzű aszat) populációinak legalább részleges túléléséhez szükséges vízmennyiség pótlásáról.

A jelölő élőhelyek kiterjedésének és konnektivitásának csökkenését elkerülendő a jelölő pusztai élőhelyek és fajok állományainak térbeli kapcsolatait rontó, természetvédelmi célt nem szolgáló erdőtelepítések nem végezhetők.

A szikes és löszgyepek kezelésénél a természetesség növelésének fő eszköze a tájidegen inváziós növényfajok irtása, a szántóterületekről eredő zavaró hatások mérséklése és a gyepterületi gyakorlat javítása: a legeltetett állatok mennyiségének, fajának és fajtájának optimalizálása, a túllegettetés megszüntetése, a szükségtelen tisztítókaszálások visszaszorítása, a mozaikos, hagyásterületes kaszálási gyakorlat terjesztése, a kaszálási módok diverzifikálása.

3.2. Kezelési javaslatok

„A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírás-javaslatok, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírás-javaslatok a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programokon keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.”

A fenntartási terv tehát csupán utal a jogszabályban leírt, a Natura2000 területeken a kijelölés óta kötelezően betartandó jogszabályokra, míg részletesen kifejtve csak javaslatokat fogalmaz meg.

A kezelési javaslatok kidolgozásának alapjául a jelölő élőhelyek és fajok természetvédelmi helyzete, illetve a fenntartásukhoz szükséges legfontosabb környezeti feltételek szolgáltak. Ezek részletes ismertetését a Natura 2000 fenntartási tervet megalapozó dokumentáció 1.2. fejezete tartalmazza.

Bár a Natura 2000 területre önmagában csupán javaslatok szerepelnek a tervben, azonban a **Baksi-puszta HUKN20019** teljes egészében átfed a Pusztaszeri Tájvédelmi Körzettel, így a teljes terület a Natura 2000 kijelölés mellett **országos védeltséget is élvez**. Ennek következtében a természet védelméről szóló **1996. évi LIII. törvény alapján számos kötelezően betartandó előírás vonatkozik rá a Natura 2000 minőségétől függetlenül is**.

3.2.1. Élőhelyek kezelése

A) Gazdálkodáshoz nem köthető általános előírások

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény alapján:

38. § (1) Védett természeti területen a természetvédelmi hatóság engedélye szükséges különösen:

a)⁹² kutatás, gyűjtés, kísérlet végzéséhez, kivéve, ha a kutatást országos jelentőségű védett természeti területen az igazgatóság végzi;

...

c) a terület helyreállításához, jellegének, használatának megváltoztatásához;

...

f)⁹³ nád és más vízínövényzet égetéséhez, irtásához, aratásához, gyeperes és parlagterület, tarló és szalma égetéséhez, valamint - a kijelölt és kiépített tűzrakóhely kivételével - erdőterületen tűz gyújtásához;

...

h) horgászathoz;

i) közösségi és tömegsportesemények rendezéséhez, sportversenyhez, technikai jellegű sporttevékenység folytatásához;

j)⁹⁴ járművel történő közlekedéshez, az arra kijelölt utak, az engedélyezett tevékenységek végzéséhez szükséges munkagépek, valamint a feladatukat ellátó - külön jogszabályokban erre feljogosított - személyek járművei kivételével.

Az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény alapján:

13. § (1) Az országos ökológiai hálózat övezetben csak olyan kiemelt térségi és megyei területfelhasználási kategória, illetve olyan övezet jelölhető ki, amely az ökológiai hálózat természetes és természetközeli élőhelyeit és azok kapcsolatait nem veszélyezteti.

Továbbá, miután a Natura 2000 terület teljes egésze magterület:

17. § (1) Az övezetben beépítésre szánt terület nem jelölhető ki, kivéve, ha:

a) a települési területet a magterület vagy a magterület és az ökológiai folyosó körülzárja, és

b) a kijelölést más jogszabály nem tiltja.

(2) Az (1) bekezdésben szereplő kivételek együttes fennállása esetén, a beépítésre szánt terület területrendezési hatósági eljárás alapján jelölhető ki. Az eljárás során vizsgálni kell, hogy biztosított-e a magterület, a magterület és az ökológiai folyosó természetes és természetközeli élőhelyeinek fennmaradása, valamint az ökológiai kapcsolatok zavartalan működése.

...

(4) Az övezetben a közlekedési és energetikai infrastruktúra-hálózatok elemeinek nyomvonala, az erőművek és kiserőművek a magterület természetes élőhelyeinek fennmaradását biztosító módon, az azok közötti ökológiai kapcsolatok működését nem akadályozó műszaki megoldások alkalmazásával helyezhetők el.

...

(6) Az övezetben új külszíni művelésű bányatelek nem létesíthető, meglévő külszíni művelésű bányatelek nem bővíthető.

B) Gazdálkodáshoz köthető általános előírások a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. Törvény alapján:

38. § (1) Védett természeti területen a természetvédelmi hatóság engedélye szükséges különösen:

...

b) a gyepek feltöréséhez, felújításához, felülvetéséhez, öntözéséhez, legeltetéshez, kaszáláshoz;

...

d) termőföldnek nem minősülő földterület rendeltetésének, termőföld művelési ágának a megváltoztatásához;

e) az erdőről és az erdő védelméről szóló törvény hatálya alá nem tartozó fa, facsoport, fasor, fás legelőn lévő fa kivágásához, telepítéséhez;

...

g) növényvédő szerek, bioregulátorok és egyéb irtószerek, valamint a talaj termékenységét befolyásoló vegyi anyagok felhasználásához;

...

Vadgazdálkodás:

Vadgazdálkodással és vadászattal kapcsolatban kiemelendő a vad védelméről a vadgazdálkodásról valamint a vadászatról szóló *1996. évi LV. törvény*, annak vonatkozó előírásai: vad és élőhelyének védelme, vadászatra jogosult vad és élőhely-védelmi feladatai, vadászati idény és vadászati tilalmi idő, vadászati kíméleti terület, vadgazdálkodási tervek, vadkár megelőzése.

A Ramsari egyezmény hatálya alá eső területrészekben a vízivad vadászat egész évben tiltott, a Baksi-pusztá egyben vadászati kíméleti övezet is.

Vízgazdálkodás

Az alapvető vízgazdálkodási cél a területen a helyben lévő és ideérkező vizek megtartása, amelyhez nem a csak tómedrekben szükséges a vizek visszatartása, de a

csatornában felgyűlő vizeket is érdemes visszatartani, amíg azok a gazdálkodást, és a tanyákat nem veszélyeztetik. A terület nagy kiterjedésű, természetes állapotú vízterei (Büdös-szék, Vesszős-szék, Hatvani-csatak) és a Büdös-széki csatorna pusztán futó szakasza a KNPI vagyonkezelésében vannak, mintahogyan a hatásterületükhöz tartozó gyepek jelentős hányada is, így bennük a vízvisszatartás megoldott.

A Csaj-tó töegységeiben a vízkormányzás a halászati tevékenységhez igazított, a természetes vízmozgásoktól független. Természetvédelmi szempontból nem releváns: a sziki növényzet már régen kiszorult, az állatvilág pedig alkalmazkodott a halastavi hasznosításhoz.

Kezelési egységek

A kezelési egységek kijelölésének alapját az azonos típusú, és hasonló kezelést igénylő élőhely-foltok képezték. A két legnagyobb területi kiterjedésű csoport a szikes tavaké, és a természetes, természetközeli gyepeké, amelyek igényei viszonylag egységesek. Ezeken túl nagyrészt kis kiterjedésű típusok (pl. csatornák, tanyák, kisebb facsoportok, erdőfoltok) fordulnak elő a területen, valamint főként széli helyzetben szántók, és a magántulajdonban lévő, természetvédelmi szempontú kezelést kevésbé igénylő halastó-rendszer.

A „kivett” megnevezésű területek (10-es kezelési egység) agrártámogatási rendszerbe nem illeszthetők, így önálló csoportot képeznek, azonban a rájuk vonatkozó, önkéntesen vállalható előírások, illetve a jövőbeni javasolt támogatások eltérnek az egyes, ide sorolt típusoknál, így hét alcsoportot különböztettünk meg.

Az egyes kezelési egységek, és elhelyezkedésük a térképmelléklet 2. és 3. térképén láthatóak.

A kezelési egységek leírásánál említésre kerülő számozott foltok minden esetben az élőhelytérkép foltszámait jelölik, amelyek a térképmelléklet 16. és 17. számú térképeinek segítségével azonosíthatók be, illetve az egyes kezelési egységekhez tartozó foltszámok a 3.2.5. mellékletben is felsorolásra kerülnek, és ugyanitt egy áttekintő térkép is megtalálható.

A területen lehatárolt kezelési egységek, és a rájuk vonatkozó előírások/javaslatok az alábbiak:

- KE-1: Természetes, természetközeli gyepek
- KE-2: Rontott, degradált gyepek
- KE-3: Szikes tavak, szikes mocsarak
- KE-4: Pusztai nádasok
- KE-5: Pusztai tölgyesek
- KE-6: Egyéb erdők
- KE-7: Spontán cserje- és facsoportok
- KE-8: Szántók
- KE-9: Halastavak
- KE-10: Művelés alól kivett területek, ezen belül:
  - 10a: utak, töltések
  - 10b: csatornák
  - 10c: kubikgödrök, nyílt vizek
  - 10d: vízállások, mocsarak
  - 10e: tanyák
  - 10f: majorok
  - 10g: gyümölcsös

1) Természetes, természetközeli gyepek

(a) **Kezelési egység kódja:** KE-1

(b) **Kezelési egység meghatározása:** a tervezési egység háborítatlanul megmaradt, vagy a korábbi zavarás megszűntével regenerálódott, jó állapotú szikes-, és löszgyepei, valamint a közékük ékelődő kisebb kiterjedésű, a gyepektől eltérő kezelést nem igénylő szikes mocsarak, nádasok. Ide tartoznak a pusztába ékelődő, ritkás, ligetes, nagyrészt elhalófélben lévő akácokból álló, nem erdőtervezett facsoportok, amelyek kék vércse költőtelepeknek adnak otthont. Ezen foltok aljnövényzete nem a zárt akácosokra jellemző, turbolya és steril rozsnok dominálta gyomos növényzet, hanem a környező pusztai növényzetéhez hasonló (bár annál némileg rosszabb állapotú) száraz gyep.

(c) **Kezelési egység megfeleltetése / érintettség vizsgálata:** A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): F1a (ürmös szikes puszták), F1b (cickórós puszták), F2 (szikes rétek), F4 (mézpázsitos szikfokok), F5 (vakszikes foltok), B6 (zsiókás és kötőkákás szikes mocsarak), B1a (nem tőzegképző nádasok), G1 (évelő nyílt homokpusztagyeppek), H5a (alföldi löszgyepek), H5b (alföldi homoki sztyepprétek).

Érintett Natura 2000 élőhelyek: 1530* (Pannon szikes gyepek és mocsarak), 6250* (Pannon löszgyepek), 6260* (Pannon homoki gyepek – egyetlen egy foltban)

(d) **Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:** A gyepeken erőteljesen terjedő, annak sokszínűségét, fennmaradását veszélyeztető őshonos cserjéseket vissza kell szorítani (néhány idős egyed meghagyandó), különös tekintettel a 340.-341. foltokon az aktuálisan is gondot okozó galagonyásra.

A gyepeket elsődlegesen legeltetéssel kell kezelni, de térben és időben változó módon kaszálás is javasolt, továbbá egyes területrészek néhány évente kezeletlenül maradhatnak. A legeltetésnél fontos, hogy a nagy területeket kezelő KNPI gulyái ne mindig ugyanazon sorrendben legeljék a gyepeket, egymást követő években eltérő helyszíneken kezdődjön a legeltetés (kivételt képeznek a Büdös-szék környéki gyepek, amelyeken a költés befejezéséig egyáltalán nem szabad legeltetni), így más-más fajoknak kedvezzen. A gyepek legeltetése elsődlegesen szarvasmarhával történjen, de bivaly, ló, szamár, a szárazabb gyepfoltokon juh legeltetése is lehetséges. Liba, kacsa a gyepeken nem tartható.

Az inváziós fajok elleni védekezést a fertőzött területeken minél előbb meg kell kezdeni, a jogszabályban foglaltaknak megfelelően.

A kaszált részekben az 5-10%-nyi hagyásfoltok ne 20-30cm széles, hosszú csíkok legyenek, hanem inkább ritkábban fennhagyott, de szélesebb (legalább 1m széles) sávok, helyenként nagyobb foltok. Inváziós fajjal fertőzött folt nem hagyható fenn, illetve nádasodó területen törekedni kell arra, hogy a ritkább nádas foltok maradjanak kaszátlanul. A hagyásfoltok helyét **kétévente** kell változtatni, hogy a kétéves fajok is termést tudjanak érlelni.

(e) **Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:**

a) **Kötelezően betartandó előírások:** Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. kormányrendelet alapján.

A Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007.(X.18.) Korm. Rendeletet, valamint a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény rendelkezéseit kell figyelembe venni, illetve a kompenzációs támogatások vonatkozó rendelkezéseit..

b) **Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:**

Kód	Gyepsterületekre vonatkozó előírások	Megjegyzés
GY01	Felülvetés nem megengedett.	
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.	
GY08	Dobkaszó és talaj meghajtású rendszerek, rendező használata tilos.	
GY09	Fogasolás nem megengedett.	
GY10	Tárcsázás nem megengedett.	
GY11	Hengerezés nem megengedett.	
GY12	Gyepszellőztetés nem megengedett.	
GY13	Kiszántás nem megengedett.	
GY22	Legeltetéssel és szükség esetén tisztító kaszálással történő hasznosítás.	<i>Egyes jelölőfajok, egyéb fajok védelme érdekében alkalmanként kezeletlenül hagyott területek kijelölhetőek.</i>
GY24	A gyep természetvédelmi szempontú égetése csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság egyedi írásos-véleménye alapján történhet.	-
GY27	Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges.	<i>A fásszárú inváziós fajok vegyszeres kezelésére a július-augusztus(-szeptemberi) időszak a legkedvezőbb.</i>
GY34	Gyepsterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket lábon állva kell vegyszeres kezelésben részesíteni (törzs megfűrése, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a vegyszert is alkalmazó munkát a vegetációs időszak kezdetén (április-május) kell elvégezni.	
GY30	A természetes gyepben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező.	-
GY31	A cserjéirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetni kell.	
GY36	A terület túllegeltetése tilos.	<i>A telepek, gulyaállások környezetében elkerülhetetlen a túllegeltetés, azonban törekedni kell annak minél enyhébb formájára. Természetvédelmi céllal, egyes fajok (pl. ugartyúk) érdekében kisebb területek túllegeltetése lehetséges.</i>
GY44	A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.	

GY46	Március 15. és május 31. között a legeltetés tilos.	<i>A Büdös-szék környéki gyeppek és mocsarak legeltetése (jelen kezelési egység esetén érintett foltok: 269, 270, 272, 278, 279, 281, 282, 286, 291) a fészkelő madarak miatt a költés befejezéséig (ennek dátuma évenként változó) legeltetése, kaszálása, bárminemű zavarása tilos.</i>
GY48	Szakaszoló legeltetés esetén legeltetési terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.	
GY57	Villanypásztor csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság írásos véleménye alapján alkalmazható.	
GY60	A gyepen legeléskizárt terület kialakítása szükséges, ami nem haladja meg a parcella 10%-át.	<i>Egyedi előírás a 331. folton, a tölgyes erdő mellett található macskahérés (Phlomis tuberosa) foltok kímélete érdekében. A faj termésérése után a terület kaszálható/legeltethető, a túlzott avarosodás elkerülése érdekében. Az itteni populáció a Kiskunság egyetlen macskahere állománya, így megőrzése, az állománynövekedés elősegítése kiemelt fontosságú. A kis kiterjedésű folt tavaszi-nyár eleji legeltetésből történő kikerítése a gyepet nem érinti hátrányosan.</i>
GY64	Kaszáló sarjúlegeltetését a kaszálás napjától számított 30 napon belül megkezdeni tilos.	
GY72	Kaszálás június 15. után lehetséges.	<i>Aszályos években a késői kaszálás a gyep további szárazodáshoz vezet, így a KNPI-al egyeztetett módon június 15. előtt is történhet kaszálás. Minden egyes héttel, amivel a kaszálást előrehozzák, plusz 10%-nyi kaszálatlan területet kell fennhagyni.</i>
GY89	10 ha-nál nagyobb tábla esetében minden szárzúzásánál, kaszálásnál a táblát két egyenlő részre kell osztani, az első 50% szárzúzásának, kaszálásának befejezése után a másik 50% szárzúzását, kaszálását csak 10 nappal később lehet elkezdni.	<i>Állat- és növényfajok, illetve a gyep számára egyaránt kedvező, ha a régi, kézi kaszálási módok felé közeledve nem egy időben, egy nap alatt történik meg a teljes gyepterület kaszálása. A kaszált terület további kisebb részekre is bontható, azonban jellemzően nem nagy kiterjedésű foltokat kaszálnak a tervezési területen, így elegendő lehet jelen előírások betartása.</i>
GY92	A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása.	
GY99	A kaszálatlan területet évente más helyen kell kialakítani.	<i>A kétéves fajok (pl. A jelölőfaj kifestéskü aszat) kímélete érdekében kétévente szükséges a hagyásfoltok helyét változtatni.</i>
GY101	Amennyiben inváziós gyomokkal fertőzött területen költ fokozottan védett madár, a terület tisztítását csak a megengedett kaszálási időpont után szabad kezdeni.	

GY103	Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot és javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani.	-
GY107	Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező.	<i>A sűrűbb inváziós foltok kaszálása (de nem a teljes gyepfolté!) egyébként legeltetett területen, ill. a megállapított kezdő kaszálási időpont előtt is elvégezhető, évente akár többször is.</i>
GY112	Tisztító kaszálás, szárzúzás szeptember 1. után kezdhető meg, amely alól kivételt képez július 15-ei dátummal az inváziós növényfajok konkrét állományait érintő kaszálás és szárzúzás.	<i>Az inváziós fajok foltjainak kaszálása július 15. előtt is megkezdhető, ha a virágzásuk ezt indokolja.</i>
GY114	Legelőterületen a tisztító kaszálást és szárzúzást úgy kell végezni, hogy az őshonos legelőgyomokkal terhelt területrészek 50%-nál nagyobb arányban ne sérüljenek.	<i>Az őshonos legelőgyomok egy részének fennhagyása számos állatfaj számára kedvező, azonban nagyobb területi kiterjedésű foltok esetén elegendő az állomány 10-20%-nak több foltban történő visszahagyása.</i>
GY116	Gyep területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos.	
GY117	Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park-igazgatósággal egyeztetni szükséges.	

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok: az ide sorolt gyeppek alapvetően jó állapotúak, így élőhelyrekonstrukciós tevékenységre esetükben nincs szükség. A legfontosabb teendő a helyben megjelenő vizek megtartása, extrém csapadékszegény időszakban azok pótlása, valamint a gyep területek megfelelő kezelése – ezen feltételek megvalósulása esetén a gyeppek jelenlegi természetessége, állapota megőrizhető, fejleszhető. A jelenlegi vízkormányzás a Baksi-pusztán alkalmas a vizek helybentartására, a Tömörkény alatti gyeppek esetén az Alsó-főcsatornán a gyepről való kilépés előtti elzárásra lenne szükség.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok: egyedi kezelési előírásként a 206., 385., 386. foltokon tilos az akácok kivágása. A pusztulófélben lévő fákat pótolni kell – a vércsék számára megfelelő fafajjal, de zárt facsoport kialakítása, a jelenlegi határokon való túlterjeszkedés tilos. Az elpusztult fák eltávolítása a területről ugyancsak tilos. A facsoportok környékét fészkelési időben legeltetni lehet, de a gulyás ne közelítse meg költőtelepeket.

(h) Kezelési javaslatok indoklása: a szikes gyeppekre és a löszsziyeppekre egyaránt a klímaváltozás, és az ezzel együttjáró szárazodás, egyre egyenetlenebbé váló csapadékeloszlás jelenti a legfőbb veszélyt, amely kihat a hozzájuk kötődő jelölő fajok életfeltételeire is. További problémát okozhat az avarosodás, az inváziós fajok terjedése, a nem megfelelő időben és módon végzett területkezelés (pl. a nyári aszály idején kaszált gyeppek erőteljesebben száradnak) – ezek adaptív, minden évben a terület állapotához igazított legeltetéssel, kaszálással jól kezelhető.

A kék vércse odútelepeknek otthont adó, jellemzően néhány faegyedből álló akác facsoportok aljnövényzete a környező pusztafoltokhoz hasonló – bár annál rendszerint némileg rosszabb állapotú – így kezelési igényei nem térnek el attól. Miután nem

erdőtervezett területekről van szó, a legeltetés sem tiltott, így egyben kezelhetőek. Ugyanakkor az akácok nagyrészt pusztulófélben, kiszáradóban vannak, ami a költőtelepek felszámolódását okozhatja, emiatt a fák pótlása – a rossz adottságú talajt toleráló, viszonylag gyorsan növő fafajjal – elengedhetetlen.

A gyepeken elszórtan növő őshonos cserjék (elsősorban galagonya és kökény) képesek növelni a gyepek természetességét, sokszínűségét, hiszen egyrészt lakó-/fészkelő-, búvó- és táplálkozóhelyként szolgálhatnak állatfajok számára, másrészt a szűrős cserjék védelmében enyhébb/elmaradó legelés számos kétszikű faj virágzásának, magszórásának kedvez. A túlzott terjedésük ugyanakkor már a gyepek jó állapotának fennmaradása ellen hat, területfoglalásuk, árnyékoló hatásuk a gyepek diverzitását, kiterjedését csökkenti.

2) Rontott, degradált gyepek, regenerálódó (ó)parlagok

(a) Kezelési egység kódja: KE-2

(b) Kezelési egység meghatározása: Néhány éve – egy-két évtizede felhagyott egykori szántók, éveken át rosszul kezelt, degradált gyepek, amelyeken már elindult a gyepregeneráció, évelő fűfélék dominanciája jellemző, a gyomfajok, egyévesek visszaszorultak, azonban többnyire generalista fajok uralkodnak, a kísérőfajok száma alacsony, értékes, ritka fajok nincsenek jelen.

(c) Kezelési egység megfeleltetése: A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): OB (jellegtelen üde gyepek), OC (jellegtelen félszáraz és száraz gyepek), OF (Magaskórós ruderális gyomnövényzet)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok: A természetes gyepektől eltérően a különböző agrotechnikai beavatkozásokat (pl. felülvetés, fogasolás, szerves anyag kijuttatása) kategorikus tiltására nincs szükség, elegendő őket engedélyhez kötni (amit a jogszabály meg is tesz). A lassan regenerálódó, fajszegény, gyomos, a regeneráció kezdeti stádiumában megrekedt gyepek esetében a jól megválasztott beavatkozás elősegítheti a természetesség javulását. Kezelésük elsősorban legeltetéssel történjen, a gyomosabb állományoknál a tisztítókaszálás évenkénti elvégzése javasolt, inváziós fajok jelenléte esetén korábbi kaszálást követő sarjulegeltetés is lehetséges. Száraz gyepek esetén alapvetően a juhokkal történő legeltetésre is van mód, azonban ez csak a már záródott, nem gyomos állományok esetén javasolt. A legelési nyomás minden esetben alacsony legyen, a legeltetés semmiképpen se okozza a gyepek újbóli felnyílását. Liba, kacsá tartása nem megengedett.

Az inváziós fajok előretörése leginkább ezeket a még nem beállt élőhelyeket veszélyeztetheti, így esetükben különösen fontos az adventív fajok elleni védekezés. A lágyszárú fajok virágzásban történő kaszálása szükséges abban az esetben, ha borításuk egy-egy foltban meghaladja a 10%-ot. Amennyiben ezen fajok virágzása korábbra esik, mint az egyébként meghatározott kaszálás időpontja, illetve legelő területen történne a kaszálás, kizárólag a fertőzött foltok kaszálhatóak, a gyepek egyéb részei fennhagyandók.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások: Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. kormányrendelet alapján. A *Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól* szóló 269/2007.(X.18.) Korm. Rendeletet, valamint a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény rendelkezéseit kell figyelembe venni, illetve a kompenzációs támogatások vonatkozó rendelkezéseit.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírások	Megjegyzés
GY08	Dobkasza és talaj meghajtású rendszóró, rendkezelő használata tilos.	
GY13	Kiszántás nem megengedett.	
GY22	Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás.	
GY24	A gyepek természetvédelmi szempontú égetése csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság egyedi írásos-véleménye alapján történhet.	<i>Egyes fajok, élőhelyek számára az időnkénti, néhány évente elvégzett égetés kedvező hatású lehet. Az égetés kizárólag vegetációs időszakon kívül, kisebb foltokban történhet.</i>
GY28	A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.	
GY30	A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező.	-
GY44	A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.	<i>A túllegetetés a gyepek újbóli felnyílásához vezetne, ami kedvezne a gyomok, inváziós fajok terjedésének.</i>
GY64	A kaszáló sarjülegeltetését kaszálás napjától számított 30 napon belül megkezdeni tilos.	
GY92	A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása.	
GY99	A kaszátlan területet évente más helyen kell kialakítani.	<i>A Natura előírásokban kötelezően szereplő 5-10% hagyásfoltokat kétfévente szükséges változtatni a kétéves fajok kímélete érdekében.</i>
GY103	Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot és javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani.	-
GY112	Tisztító kaszálás, szárzúzás szeptember 1. után kezdhető meg, amely alól kivételt képez július 15-ei dátummal az inváziós növényfajok konkrét állományait érintő kaszálás és szárzúzás.	
GY116	Gyepterületen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos.	
GY117	Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park-igazgatósággal egyeztetni szükséges.	

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok: Kezelésük, legeltetésük számottevően javíthat helyzetükön. A gyepek diverzitása növelhető azáltal, hogy legelő állatokat azután hajtanak a területre, hogy a környező, fajgazdag, jó állapotú gyepeken legeltek; a korábbi zavarás miatt felszaporodott gyomok, legelőgyomok tisztítókaszálással

visszaszoríthatóak. A még nem záródott, vagy egy-két faj dominanciájával jellemezhető foltokon akár felülvetés is elképzelhető, azonban ehhez magkeverék beszerzésére kevés az esély. A jó állapotú gyepekről történő szénaráhordás inkább a frissen felhagyott területek esetében hozhat eredményt.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok: A gazdálkodáshoz nem köthető általános javaslatokon túl – lásd korábban – nincsenek egyéb javaslatok.

(h) Kezelési javaslatok indoklása: Kezelésük nagymértékben átfed az 1. kezelési egységbe tartozó természetes gyepekével, azonban helyenként eltérhet attól, miután bizonyos típusú beavatkozások (pl. felülvetés) még nem károsítják a kezdetleges gyepszerkezetet, nem veszélyeztetik a még nem jelen lévő specialista, ritka fajok túlélését, sőt, akár kedvező hatásúak is lehetnek, mert a gyepek önmaguktól esetleg nem tudnának „előrelépni” (pl. a domináns gypalkotó elnyomó tulajdonsága okán, vagy propagulumforrás hiányában).

3) Szikes tavak, szikes mocsarak

(a) Kezelési egység kódja: KE-3

(b) Kezelési egység meghatározása: A tervezési területen megtalálható szikes tavak, beleértve az elnádásodott-elzsiókásodott medrű Vesszős-széket és Hatvani-csatakot is. A Tiszavölgy, és a Duna-Tisza köze egyik legjobb állapotú szikes tava, a Büdös-szék ugyanakkor nem ide, hanem a 11-es kezelési egységbe tartozik, miután művelés alól kivett terület. A szikes tómedrek mellett azok a nagy kiterjedésű zsiókás mocsarak is ide tartoznak, amelyek az év egy jelentős időszakában vízzel borítottak, és amelyeknél az elsődleges cél a növényzet legalább részleges megnyitása, ezáltal a nyíltabb szikes területek (mézpázsitos szikfokok, vakszikes területek) növelése.

(c) Kezelési egység megfeleltetése / érintettség vizsgálata: A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): U9n (szikes tavak), B6 (zsiókás és kötőkákás szikes mocsarak), F2 (Szikes rétek).

Érintett Natura 2000 élőhelyek: 1530* (Pannon szikes gyepek és mocsarak)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok: A területek kezelése kizárólag abban az esetben szükséges, ha anélkül a kívánt célállapot nem tartható fenn. Amennyiben a víz- és egyéb környezeti állapotok következtében a szikes tavak kezelés nélkül is képesek fenntartani növényzetmentes (kivéve a szikes tavi iszapnövényzet leszáradás utáni megjelenését) állapotukat (mint jelenleg a 277. folt), felesleges, sőt, akár káros lehet a legeltetés, és az ezzel járó szerves anyag-bevitel, taposás. Ugyanakkor a növényzet záródása esetén feltétlen szükséges legalább időszakosan a legeltetés.

Legeltetés elsősorban szarvasmarhával, bivallyal, lóval végezhető. A szikes tómedrekben, és a szikes mocsarak egyes részein a nyílt felszín kialakítása érdekében időszakos túllegeltetés kívánatos (ugyanakkor a zsiókás szikes mocsarak teljes területének szikes rétté, mézpázsitos szikfokká történő alakítása nem cél, a nagyobb összefüggő állományokban mindig maradjanak enyhébben legeltetett foltok is).

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

- a) Kötelezően betartandó előírások:** Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. kormányrendelet alapján. A Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007.(X.18.) Korm. Rendeletet, valamint a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény

rendelkezéseit kell figyelembe venni, illetve a kompenzációs támogatások vonatkozó rendelkezéseit.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

Kód	Vizes területekre vonatkozó előírások	Megjegyzés
V05	Vegyszer használata kizárólag fainjektálás során lehetséges.	
V08	Nyílt vízfelületek kialakítása legeltetési állattartás segítségével.	
V48	A nyílt vízfelszín kialakítás érdekében a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetve, annak írásos hozzájárulásával vegetációs időben is végezhető nádvágtás elsősorban kézi módszerrel (pl.: kézi adapteres kaszával).	
V63	Élőhely-rekonstrukció.	

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírások	Megjegyzés
GY01	Felülvetés nem megengedett.	
GY08	Dobkaszó és talaj meghajtású rendszelő, rendkezelő használata tilos.	
GY09	Fogasolás nem megengedett.	
GY10	Tárcsázás nem megengedett.	
GY11	Hengerezés nem megengedett.	
GY12	Gyepszellőztetés nem megengedett.	
GY13	Kiszántás nem megengedett.	
GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.	
GY24	A gyepek természetvédelmi szempontú égetése csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság egyedi írásos-véleménye alapján történhet.	<i>Egyes fajok, élőhelyek számára az időnkénti, néhány évente elvégzett égetés kedvező hatású lehet. Az égetés kizárólag vegetációs időszakon kívül, kisebb foltokban történhet.</i>
GY44	A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.	
GY46	Március 15. és május 31. között a legeltetés tilos.	<i>A Büdös-szék környéki gyepeken (jelen kezelési egységből a 268, 276, 277 foltok érintettek) az itt fészkelő madarak miatt a költés befejezéséig (a dátum évenként változó lehet) tilos a legeltetés, kaszálás, bármilyen zavarás.</i>
GY48	Szakaszoló legeltetés esetén legeltetési terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.	
GY57	Villanypásztor csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság írásos véleménye alapján alkalmazható.	

GY64	A kaszáló sarjülegeltetését a kaszálás napjától számított 30 napon belül megkezdeni tilos.	
GY67	Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék.	<i>Egyes jelölőfajok, egyéb fajok védelme érdekében alkalmanként kezeletlenül hagyott területek kijelölhetőek.</i>
GY70	Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár).	<i>Egyes jelölőfajok, egyéb fajok védelme érdekében alkalmanként kezeletlenül hagyott területek kijelölhetőek.</i>
GY72	Kaszálás június 15. után lehetséges.	<i>Aszályos években a késői kaszálás a gyeptovábbi szárazodáshoz vezet, így a KNPI-al egyeztetett módon június 15. előtt is történhet kaszálás. Minden egyes héttel, amivel a kaszálást előrehozzák, plusz 10%-nyi kaszálatlan területet kell fennhagyni.</i>
GY87	Szénát a kaszálást követően 1 hónapon belül le kell hordani a területről.	
GY89	10 ha-nál nagyobb tábla esetében minden szárazításánál, kaszálásnál a táblát két egyenlő részre kell osztani, az első 50% szárazításának, kaszálásának befejezése után a másik 50% szárazítását, kaszálását csak 10 nappal később lehet elkezdeni.	
GY92	A gyepterület kaszálása, szárazítása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása.	
GY94	10-15% kaszálatlan terület meghagyása parcellánként.	-
GY99	A kaszálatlan területet évente más helyen kell kialakítani.	<i>A kaszálatlan területeket két évente érdemes változtatni, a két éves fajok (pl. a jelölőfaj kifestővel) védelme érdekében.</i>
GY103	Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot és javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani.	-
GY112	Tisztító kaszálás, szárazítás szeptember 1. után kezdhető meg, amely alól kivételt képez július 15-ei dátummal az inváziós növényfajok konkrét állományait érintő kaszálás és szárazítás.	
GY114	Legelőterületen a tisztító kaszálást és szárazítást úgy kell végezni, hogy az őshonos legelőgyomokkal terhelt területrészek 50%-nál nagyobb arányban ne sérüljenek.	<i>Az őshonos legelőgyomok egy részének fennhagyása számos állatfaj számára kedvező, azonban nagyobb területi kiterjedésű foltok esetén elegendő az állomány 10-20%-nak több foltban történő visszahagyása.</i>
GY115	Az inváziós és termőhely idegen fajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédő szer kijuttatásával kell gondoskodni, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos.	
GY116	Gyepterületen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos.	
GY117	Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzetipark-igazgatósággal egyeztetni szükséges.	

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok: A kezelési egységbe tartozó területek jelentős részén a jelenlegi növényzet eltér a kívánt célállapottól, amelynek eléréshez elsődlegesen a jelenleg is folytatott erőteljesebb legeltetés, és a vizek megőrzése szükséges. Aszályos időszakban a szikes tómedrek elárasztása válhat szükségessé, elsősorban a Hatvani-csatak (184-185. folt) esetében, ami a Tisza-folyóból a Csaj-tavi vízkiemelő rendszeren, és a pusztán futó csatornákon keresztül megoldható.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok: Felszíni / a Tiszából származó vízzel történő elárasztás lehetőség szerint csak aszály esetén, legfeljebb időszakosan történjen, elsődlegesen a helyben keletkező vizek megőrzésére kell törekedni.

(h) Kezelési javaslatok indoklása: lsd. fentebb.

4) Pusztai nádasok

(a) Kezelési egység kódja: KE-4

(b) Kezelési egység meghatározása: A pusztába ékelődő, nagyobb kiterjedésű, homogén, általában az év csak rövidebb szakaszában vízborította nádasok, amelyek azonban nem minősülnek kivett vízállásnak, így támogatási rendszerbe illeszthetők. Ide tartozik a Csaj-tó 8. tóegysége, amely erősen feltöltődött, nádassal, magaskórós mocsári növényzettel borított. További foltok is idesorolandók lennének kezelési kívánalmaik alapján, azonban kivett vízállásként nem támogathatóak, így a 10. kezelési egységnél szerepelnek (303., 315., 318a., 321. foltok).

(c) Kezelési egység megfeleltetése / érintettség vizsgálata: A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): B1a (Nem tőzegképző nádasok), továbbá elenyésző mértékben B6 (zsiókás és kötőkákás szikes mocsarak).

Érintett Natura 2000 élőhelyek: 1530* (Pannon szikes gyepek és mocsarak)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok: az ide tartozó foltok kezelése – lehetőség szerint nádkaszálás, majd sarjülegeltetés –, és annak mielőbbi megkezdése erősen javasolt. A nád kaszálását lehetőség szerint télen, fagyott/száraz talajon kell elvégezni, de a KNPI-al egyeztetve más időpontban is elvégezhető. A nádas foltok teljes területének kaszálása elvégezhető – ez az első években kifejezetten kívánatos is –, azonban amennyiben a kezeléseknél köszönhetően megjelenik a területen a kistűzű aszat, a KNPI-al egyeztetett állományfoltjait 2 évig kaszátlanul kell hagyni. A nádas visszaszorulása után a kaszálás elhagyható, beállt gyepek esetén az 1. kezelési egység (gyepek) előírásai mérvadóak.

Legeltetés elsősorban szarvasmarhával, bivallyal, esetleg lóval javasolt; liba, kacsa nem tartható a területeken. Időszakos, kisebb foltokat érintő túllegeltetés nem tiltott, hiszen a terület megnyitása, a nád visszaszorítása a cél, azonban a nád gyérülése, a gyepek erősödése után a túllegeltetést kerülni kell.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások: Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. kormányrendelet alapján. A Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007.(X.18.) Korm. Rendeletet, valamint a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény rendelkezéseit kell figyelembe venni, illetve a kompenzációs támogatások vonatkozó rendelkezéseit.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

Kód	Vizes területekre vonatkozó előírások	Megjegyzés
V41	A learatott nád vizes élőhelyről történő kiszállításának nyomvonalát működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetve kell kialakítani.	<i>A nádas foltokat minden esetben jelölő élőhelyek veszik körül, így különösen fontos a közelítő útvonal körültekintő kijelölése.</i>
V44	A hagyásfoltok kialakítását a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetve kell kijelölni.	<i>Kisebb nádas foltoknál főként a kifestőgépek használata esetén szükséges a kaszálásból kihagyni területeket. Télen elvégzett kaszálás esetén erre nincs szükség.</i>
V58	Nádat deponálni, válogatni a területen tilos.	
V62	A nádaratás megkönnyítése érdekében az érintett terület vízszintjének megváltoztatása tilos.	<i>Amennyiben a vízborítás nem teszi lehetővé a kaszálást, adott évben elegendő legeltetéssel hasznosítani a területet - egyeztetett módon akár nagyobb legelőnyomással is.</i>

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírások	Megjegyzés
GY08	Dobkaszó és talaj meghajtású rendszerek, rendezelő használata tilos.	<i>A talaj, gyepek összevágása mellett az itt élő kétéltűeket is veszélyezteti.</i>
GY22	Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás.	<i>A lehetőség szerint téli időszakban elvégzett nádkaszálást követően legeltetéssel javasolt hasznosítani a területet, ezáltal a nád visszaszorítható.</i>
GY24	A gyepek természetvédelmi szempontú égetése csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság egyedi írásos-véleménye alapján történhet.	-
GY34	Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket lábon állva kell vegyszeres kezelésben részesíteni (törzs megfűrése, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a vegyszert is alkalmazó munkát a vegetációs időszak kezdetén (április-május) vagy végén (augusztus-szeptember) kell elvégezni.	<i>Jelenleg a területeken nem fordul elő sem lágyszárú, sem fásszárú inváziós faj, a 419. foltot kivéve. A pusztai nádasokban történő esetleges megjelenésük esetén a vegyszeres kezelést a vizes élőhelyre tekintettel fokozott óvatossággal kell elvégezni. Javasolt időszak: július-augusztus</i>
GY44	A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.	<i>Időszakosan túllegetetés is javasolható, a nád visszaszorulásáig.</i>
GY57	Villanypásztor csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság írásos véleménye alapján alkalmazható.	
GY60	A gyepeken legelészakított terület kialakítása szükséges, ami nem haladja meg a parcella 10%-át.	<i>egyedi előírásként a nagy kiterjedésű 318a. foltra. Elsősorban a zsiókát is tartalmazó foltok megtartására kell törekedni.</i>
GY64	Kaszáló sarjülegeltetése megengedett a kaszálás napjától számított 30 napon belül megkezdeni tilos.	
GY67	Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék.	<i>Egyes jelölőfajok, egyéb fajok védelme érdekében alkalmanként kezeletlenül hagyott területek kijelölhetők.</i>

GY70	Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár).	<i>Egyes jelölőfajok, egyéb fajok védelme érdekében alkalmanként kezeletlenül hagyott területek kijelölhetőek.</i>
GY103	Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot és javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani.	<i>Téli végzett kaszálás esetén nem releváns</i>
GY116	Gyepterületen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos.	<i>Vizes élőhelyeken a bemosódás veszélye különösen nagy.</i>

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok: a javasolt kezelés egyben élőhelyfejlesztésnek is minősül.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok: A gazdálkodáshoz nem köthető általános javaslatokon túl – lásd korábban – nincsenek egyéb javaslatok.

(h) Kezelési javaslatok indoklása: a kezelési egységbe tartozó nádasok jelenleg kezeletlenek. Kisebb idős, avas nádasok jelenléte a pusztán kívánatos, azonban a sokszor több (tíz)hektáros foltok remek búvóhelyet jelentenek a környező gyepeket, szántókat, és a földön fészkelő madárfajok fészkeit egyaránt károsító vaddisznóknak. Emellett ezen foltok kezelésével, megnyitásával az értékeesebb szikes rétek, mézpzásitos szikfokok kiterjedése is növelhető volna.

5) Pusztai tölgyesek

(a) Kezelési egység kódja: KE-5

(b) Kezelési egység meghatározása: A Baksi-pusztán található, kocsányos tölgy dominálta, telepített erdőfoltok.

(c) Kezelési egység megfeleltetése: A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): RC (Őshonos fafajú keményfás jellegű erdők)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

- Erdei legeltetés a következő előírások mellett javasolt:
  - Szarvasmarha- és lófélék legeltetése előnyben részesítendő.
  - Legeltetés csak vegetációs időszakban történjen.
  - Túllegeltetés ne történjen.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások: Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. kormányrendelet alapján. Az erdőterv rendelet előkészítésének, és a körzeti erdőterv készítésének szabályairól szóló 11/2010. (II. 4.) FVM rendelet alapján a Kisteleki erdőtervezési körzet tervét 2018-ban kell elkészíteni. Jelenleg átmeneti erdőterv van érvényben.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó előírások	Megjegyzés
-----	-------------------------------------	------------

E06	Idegenhonos fajok telepítésének mellőzése a teljes területen.	
E08	Rakodó, depónia kialakításának szigorú területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).	
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmét figyelembe véve jelölhetők ki.	
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).	<i>Az állományszéleken őshonos cserjefajokból álló erdőszegélyek kialakítása javasolt, a jelenlegi erdőterület rovására.</i>
E16	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha (az állomány átlagos átmérőjét elérő közép- vagy mellmagassági átmérőjű) álló és fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.	
E20	Fokozottan védett jelölő madárfaj fészkeknek (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása.	<i>A térbeli és időbeli korlátozást is a fokozottan védett madárfaj igényei alapján – összhangban a madárvédelmi területre (SPA) megfogalmazott irányelvekkel – kell megállapítani. Iránymutató szakirodalom: Pongrácz – Horváth 2010.</i>
E25	Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében).	
E28	Természetes-, természetszerű- és származék természetességi állapotú erdőkben a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása.	<i>Az inváziós fajok élő, legalább 10 cm-es törzsmérőjű egyedei csak vegyszeres elölése esetén legyen kivághatóak</i>
E38	Őshonos fajú állományok véghasználata során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában.	
E41	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozást kell megállapítani.	<i>Kitermelést csak vegetációs- és költési időszakon kívül lehet végezni.</i>
E51	Felújítás tájhonos fajokkal, illetve célállománnyal.	

E68	<p>Totális gyomirtó szerek használata az illetékes hatóság engedélyével csak intenzíven terjedő, inváziós fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.</p>	
E70	<p>Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: lágyszárú: május-június, faszárú: augusztus-szeptember. • Alkalmazás – a faszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában). • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással. 	
E73	<p>Inváziós fásszárú növényfajok visszaszorítása során csak a növények sikeres vegyszeres irtását követően kerülhet sor a mechanikai eltávolításra.</p>	
E75	<p>Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.</p>	
E97	<p>Kártevők elleni védekezésnél biológiai módszerek (feromoncsapdák, elterelő anyagok) alkalmazása.</p>	
Vadgazdálkodási előírások		
VA01	<p>Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.</p>	

(f) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok: A szegélyeken, illetve kisebb foltokban létrehozott, őshonos fajú cserjések, valamint a fák ritkításával erősödő gyepszint a javuló természetesség irányába hatnának.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok: A gazdálkodáshoz nem köthető általános javaslatokon túl – lásd korábban – nincsenek egyéb javaslatok.

(h) Kezelési javaslatok indoklása: A kezelési egységbe tartozó tölgyesek kivétel nélkül telepítettek, azonban a tájban helyük van a ligetes, érdemi cserje- és gyepszinttel rendelkező pusztai tölgyes foltoknak, amelyek számos állatfajnak biztosítanak táplálkozó-, lakó- és

búvóhelyet, delelőhelyet a legelő jószágoknak, valamint otthont erdőssztyepp növényfajoknak. Jelenlegi formájukban jellegtelen, mesterséges ültetvények, azonban átalakításukkal a puszta szerves részévé, annak értékes tagjává válnának. Az erdőkben/környezetükben jelen lévő akácok, ezüsthék irtásuk során a fent felsorolt óvintézkedések nélkül erőteljes sarjadásra, terjedésre lennének képesek, ami a tervezett élőhelyfejlesztési elképzelések ellen hatna.

6) Egyéb erdők

(a) **Kezelési egység kódja:** KE-6

(b) **Kezelési egység meghatározása:** a tervezési egységen előforduló kisebb-nagyobb telepített facsoportok, erdősávok, erdőfoltok. Jellemzően tájidegen, inváziós fafajok (főként akác) alkotják őket, kisebb arányban őshonos, elsősorban hazai nyaras állományok. Jellegtelen, érdemi cserje- és lágyszárú-szinttel nem rendelkező ültetvények.

(c) **Kezelési egység megfeleltetése:** A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): S1 (akácok), S2 (Nemesnyarasok), S3 (Egyéb ültetett tájidegen lombos erdők), RA (Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok), RB (Őshonos fafajú puhafás jellegtelen erdők), RC (Őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők), RDb (Őshonos lombos fafajokkal elegyes fenyves és idegenhonos származékterületek), P3 (vágásterületek)

(d) **Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:**

A foltok egy része (38, 41, 45, 55, 56, 57, 81, 84, 115, 131, 136, 182, 207, 216, 217, 297, 298, 314, 399, 438, 444, 450, 467, 539, 540, 542, 543, 550 foltok) jelenleg nem erdőtervezett facsoport. Ezeknél a legtöbb esetben javasolt a szabad rendelkezésű erdővé történő minősítés. Ezek a facsoportok kis kiterjedésük révén nem jelentenek izoláló tényezőt, így kivágásuk nem szükséges, további terjedésük viszont megakadályozandó. Jövőbeni felújításuk lehetőség szerint őshonos fajokkal történjen.

(e) **Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:**

a) **Kötelezően betartandó előírások:** Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. kormányrendelet alapján.

b) **Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:**

Kód	Erdőterületekre vonatkozó előírások	Megjegyzés
E18	A ritka fajhoz tartozó, odvas, böhöncös, idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.	Döntően őshonos fafajokból álló állományokban.
E20	Fokozottan védett jelölő madárfaj fészkének (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása.	A térbeli és időbeli korlátozást is a fokozottan védett madárfaj igényei alapján – összhangban a madárvédelmi területre (SPA) megfogalmazott irányelvekkel – kell megállapítani. Iránymutató szakirodalom: Pongrácz – Horváth 2010.

E25	Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében).	<i>Azon állományok esetében, amelyek környezetében jelölő élőhely található, illetve amelyekhez jelölő élőhelyen keresztül vezet az út.</i>
E37	Tájhonos fafajú állományok véghasználata során az idős állományban legalább 5% területi lefedettséget biztosító hagyásfa csoport (mikroélőhely) visszahagyása, lehetőleg az idős állomány szerkezetét és összetételét is reprezentáló formájában.	<i>Lehetőség szerint a területileg illetékes természetvédelmi őrrrel egyeztetett módon.</i>
E41	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozást kell megállapítani.	<i>Letermelés költségi időn kívül.</i>
E52	Őshonos fafajú faállomány tájthonos fajokkal történő felújítása.	<i>A már jelenleg is meglévő idegenhonos erdők sarjztatással felújíthatóak.</i>
E68	Totális gyomirtó szerek használata az illetékes hatóság engedélyével csak intenzíven terjedő, inváziós fafajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.	<i>Természetközeli és/vagy vízes élőhelyekkel érintkező erdőfoltok esetén.</i>
E69	A környező gyepterületek védelme érdekében az idegenhonos fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása.	<i>Gyepekkel, jelölő élőhelyekkel érintkező erdőállományok esetén szükséges a túlterjeszkedés megakadályozása. A gyepekre ráterjedő inváziósok irtása egyedileg történő vegyszeres kezeléssel történjen, mert a mechanikus irtás többszöri visszatérést igényel, ezáltal nagyobb taposást, bolygatást jelent a gyepre nézve.</i>
E70	<p>Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: lágyszárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember. • Alkalmazás – a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában). • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással. 	

E73	Inváziós fásszárú növényfajok visszaszorítása során csak a növények sikeres vegyszeres irtását követően kerülhet sor a mechanikai eltávolításra.	Őshonos fajokból álló erdőkben megjelenő inváziós fajok irtására vonatkozik a javaslat, nem a tájidegen, inváziós fajokból álló erdők felújítására.
Vadgazdálkodási előírások		
VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.	

(f) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok: a tájidegen állományok őshonos fajú erdőkre történő cserélése hosszú távon a pusztába jobban illeszkedő állományokat hozna létre, miután azonban a tájidegen fajokból álló, nagy kiterjedésű ültetvények a puszta szegélyén helyezkednek el, a fafaj-csere elmaradása nem hat hátrányosan a pusztai élővilágra.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok: A gazdálkodáshoz nem köthető általános javaslatokon túl – lásd korábban – nincsenek egyéb javaslatok.

(h) Kezelési javaslatok indoklása: nem releváns

7) Spontán cserje- és facsoportok

(a) Kezelési egység kódja: KE-7

(b) Kezelési egység meghatározása: Nagyrészt egykori tanyák környezetében spontán terjedő, főként idegenhonos fajokból álló kisebb cserje- és facsoportok.

(c) Kezelési egység megfeleltetése: A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): P2b (Spontán tájidegen cserjések, facsoportok), S6 (Nem őshonos fafajok spontán állományai)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok: Felszámolásuk határozottan javasolt, az agresszívan terjedő fajok esetén a kivágás előtt vegyszeres előlés szükséges, amennyiben a cserje/facsoport 15 méteres körzetében természetközeli gyepfolt helyezkedik el. Helyükön lehetőség szerint gyepek kialakítása történjen meg, lucernából történő elgyepesedéssel, esetleg honos fajok magjait tartalmazó fűmagkeverék-vetéssel, vagy széna-ráhordással.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások: Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. kormányrendelet alapján.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó előírások	Megjegyzés
E18	A ritka fajhoz tartozó, odvas, böhöncös, idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.	

E25	Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében).	
E67	Az idegenhonos és tájidegen fafajú szabad rendelkezésű erdők és fásítások felújítása nem kívánatos, azok más művelési ágban (pl. gyep) hasznosítandók.	<i>Az állományok tudomásunk szerint nem minősülnek szabad rendelkezésű erdőknek, azonban akár azok, akár nem, felújításuk nem kívánatos - minél előbbi kivágásuk szükséges, a jövőben gyepként hasznosítandók.</i>
E68	Totális gyomirtó szerek használata az illetékes hatóság engedélyével csak intenzíven terjedő, inváziós fafajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.	
E70	<p>Az intenzíven terjedő fafajok elleni vegyszer használata során a következő előírásokat kell érvényesíteni:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyagot kell keverni. • Javasolt alkalmazási idő: július-augusztus. • Alkalmazás – a fásszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – kizárólag fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. 	
	<ul style="list-style-type: none"> • Csak erdészeti felhasználásra is engedélyezett készítményeket lehet alkalmazni az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában. • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében alkalmazható levélen felszívódó gyomirtó, de csak csöppenésmentes kijuttatással. 	
E73	Inváziós fásszárú növényfajok visszaszorítása során csak a növények sikeres vegyszeres irtását követően kerülhet sor a mechanikai eltávolításra.	

(f) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok: kivágásuk egyben élőhelyrekonstrukciós tevékenységet is jelent.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok: A gazdálkodáshoz nem köthető általános javaslatokon túl – lásd korábban – nincsenek egyéb javaslatok.

(h) Kezelési javaslatok indoklása: továbbterjedésük esetén természetközeli gyepet, jelölő élőhelyeket veszélyeztethetnek.

8) Szántók

(a) **Kezelési egység kódja:** KE-8

(b) **Kezelési egység meghatározása:** Egyéves és évelő szántóföldi kultúrák, kisparcellás szántók, valamint azok a fiatalabb parlagok, amelyek vélhetően a közeljövőben visszaszántásra kerülnek.

(c) **Kezelési egység megfeleltetése:** A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): T1 (egyéves szántóföldi kultúrák), T2 (évelő szántóföldi kultúrák), T10 (ugar, fiatal parlagok)

(d) **Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:** A gazdálkodáshoz köthető általános javaslatokon túl – lásd korábban – nincsenek egyéb javaslatok.

(e) **Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:**

a) Kötelezően betartandó előírások: Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. kormányrendelet alapján.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

Kód	Szántóterületekre vonatkozó előírások	Megjegyzés
SZ01	Napnyugtától napkeltéig gépi munkavégzés tilos.	
SZ04	Pillangósok esetén természetkímélő kaszálás, vadriasztó lánc használata kötelező.	
SZ07	Fokozottan védett, földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve kaszálást azonnal abba kell hagyni, és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot. A gazdálkodó értesítésétől számított 3 munkanapon belül az igazgatóság köteles a gazdálkodót a kaszálásra, illetve betakarításra vonatkozó feltételekről tájékoztatni. Amennyiben a megadott határidőn belül nem érkezik válasz, akkor a megkezdett munkavégzés a többi előírás figyelembevételével folytatható.	
SZ09	A növénytermesztéssel kapcsolatos technológiai munkálatok során bármilyen depóniát csak szántókon lehet létrehozni, és ott legfeljebb 2 hónapig lehet tárolni.	
SZ10	Trágya, műtrágya: természetes vizektől mért 200 m-en belül trágya, műtrágya nem deponálható.	
SZ12	Egyéb szerves hulladék (szér, levél, cefre): cefre mésszel keverve talajjavítás céljából csak engedéllyel helyezhető ki.	
SZ14	A parcella szélein legalább 3 m széles növényvédőszer mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni.	
SZ17	Természközeli állapotú erdőtervi jellel ellátott láperdő és keményfás ligeterdő, illetve vizes élőhely szélétől számított 50 m-es sávban szántóföldi növénytermesztés során kemikáliák és bioregulátorok nem alkalmazhatók.	
SZ19	Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett.	
SZ21	Légi kivitelezésű növényvédelem és tápanyag-utánpótlás tilos.	

SZ35	Tápanyag-utánpótlás során a műtrágyával kijuttatott nitrogén hatóanyag mennyisége nem haladhatja meg a 90 kg/ha/év mértéket.	<i>Vizes élőhelyekkel közvetlenül érintkező szántótagok esetében.</i>
SZ43	Fásszárú és lágyszárú energetikai ültetvény telepítése tilos.	
SZ49	Az időszakos- és állandó vízállások körül 3 méteres szegélyben talajművelés nem végezhető.	
SZ67	Természetbarát gyepesítés, termőhelytől függően üde rét vagy száraz gyep kialakulásának elősegítése. Tájidegen magkeverék használata tilos, csak a termőhelyre jellemző őshonos fajok vehetők.	<i>A nagyobb összefüggő, vagy kisebb parcellákból álló, de összességében nagy kiterjedésű szántóterületeket célszerű lenne egy-egy keskeny gyepsáv telepítésével megtörni, diverzifikálni – akár egyes szakaszokon cserjesorok telepítésével kiegészítve.</i>
SZ68	A parcella körül természetes talajvédelmet szolgáló táblaszegély fenntartása, illetve telepítése, amelynek őshonos cserjékből vagy fából álló sövény, illetve fasor kell legyen. A táblaszegély inváziós cserje és fafajoktól való mentességét, kizárólag mechanikai eszközökkel, biztosítani kell.	

egyedi előírásként a KNPI vagyonezelésében álló 192-193. foltra:

SZ22	Rágszálóirtó szerek és talajfertőtlenítő szerek alkalmazása tilos.
SZ24	Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen.
SZ25	Rovarölő szerek nem alkalmazhatók.
SZ27	Vegyszer gyomirtás tilos, kivéve az özönnövények mechanikus irtását kiegészítő vegyszeres kezelést.
SZ42	Szemes kukorica, napraforgó, kertészeti kultúra, rizs, dohány, szudánifű termesztése nem megengedett. <i>Magyarázat: a szántóföldön történő gazdálkodás célja táplálkozóhely biztosítása a darvak számára az őszi vonulási időszakban. A terület a pusztába ékelődik, vizes élőhelyek veszik körül, így a lehető legkörnyezetkímélőbb gazdálkodás a cél. Ennek érdekében jellemzően kézi erővel (kapálással) történik évek óta a gyommentesítés, és a jövőben is ez a cél. A darvak számára a kukorica a legmegfelelőbb ilyenkor, így ennek vetése az előírásban szereplő kitétel szemben nem tiltott, ugyanakkor a számukra értéktelen, illetve kivadulásra hajlamos kultúrák vetése nem támogatandó.</i>

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok: egyes szántócsíkok-foltok visszagyepesítése, akár lucernavetés utáni felhagyással, akár közeli gyepfoltokon végzett kaszálásból származó szénával.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok: A gazdálkodáshoz nem köthető általános javaslatokon túl – lásd korábban – nincsenek egyéb javaslatok.

(h) Kezelési javaslatok indoklása: a tervezési területen található szántók többsége a puszta szélében helyezkedik el, illetve magántulajdon, a helyben lakó gazdálkodók megélhetését szolgálja, így nagyarányú gyepesítés nem várható, és nem is létfontosságú. Ugyanakkor a nagyobb szántóterületek gyepcsíkokkal való megbontása, diverzifikálása természetvédelmi szempontból előremutató lenne. A KNPI vagyonezelésébe tartozó, a Baksi-pusztába ékelődő

nagyobb szántóterület (192-193. folt) az ősszel-télen itt tartózkodó darvak, libák számára nyújt táplálkozóhelyet, így ennek szántóként történő fenntartása is az Igazgatóság tervei között szerepel – elhelyezkedése miatt a magántulajdonú szántókhoz képest szigorúbb előírások betartása mellett.

9) Halastavak

(a) **Kezelési egység kódja:** KE-9

(b) **Kezelési egység meghatározása:** A Csaj-tó tőegységei, beleértve a KNPI vagyonkezelésébe tartozó 4. tőegységet is, amelyen halgazdálkodás nem folyik, azonban állandó, a környező tavakhoz hasonló mélységű vízborítás jellemzi, szegélyében azokhoz hasonlóan nádas sáv húzódik.

(c) **Kezelési egység megfeleltetése:** A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): U9 (nyílt vízfelületek)

(d) **Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:** Az üzemeltetés a KNPI-vel egyeztetett halgazdálkodási tervben leírtak alapján történik, egyéb javaslatok nincsenek.

(e) **Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:**

a) **Kötelezően betartandó előírások:** Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. kormányrendelet alapján.

b) **Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:**

Kód	Vizes területekre vonatkozó előírások	Megjegyzés
V06	A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság által kijelölt területen tilos a nádaratás.	<i>Főként a változó helyszíneken megjelenő gémtelpek megőrzése érdekében elrendelhető korlátozás. A hagyásfoltok kialakítását, azok helyének térbeli és időbeli változtatását a KNPI-vel egyeztetve kell elvégezni.</i>
V21	A víz leeresztésének megkezdése előtti 30. naptól trágyázni nem szabad.	
V25	Horgászvízként és halastóként hasznosítani tilos.	<i>egyedi előírásként a KNPI vagyonkezelésében álló 4. tőegységre.</i>
V27	Halastavak nyílt vízfelületein csérek, szerkők, sirályok megtelepedését segítő mesterséges fészkelő szigetek kialakítása és karbantartása szükséges.	
V28	Védett récefajok megtelepedését segítő mesterséges ládák kihelyezése halastavak part menti növényzetébe és szegélyeibe, nádasokba, növényzettel borított szigetekre.	
V47	December 15. és február 15. között lehet nádaratást folytatni, a mindenkori időjárási és talajviszonyok figyelembe vételével.	
V59	A nádaratást végzőnek, a nád aratásához, a rendelkezésére álló nádvágó gépek közül mindig a talaj és hidrológiai adottságainak megfelelő gépet kell használni.	

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok: A KNPI és a térségi természetvédő egyesületek távlati céljai között szerepel a Csaj-tó (vagy legalább egy részének) eredeti állapotba történő visszaállítása, vagyis a szikes tó rekonstrukciója. Ez kizárólag pályázati forrásból, a területen érintett gazdálkodók egyetértésével valósulhatna meg – a közeljövőben egy ilyen hatalmas léptékű munka megkezdése nem várható.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok: A KNPI vagyonkezelésébe tartozó 4. tőegységen (413. folt) a költősziget tisztán tartását (felverődő magaskórós gyomnövényzet kaszálása, eltávolítása) 1-2 évente, míg a víz visszatartását szolgáló zsilip karbantartását néhány évente javasolt elvégezni. A vízszint stabilan tartása érdekében az eddigi éves feltöltést továbbra is folytatni kell (kivéve extrém csapadékos éveket).

A pusztai nádasokhoz hasonlóan a halastavak nádasaiban is elszaporodtak a vaddisznók, ami a térségben fészkelő madarakra hátrányosan hat. Aktívabb vadászatuk feltétlenül szükséges lenne visszaszorításuk érdekében.

(h) Kezelési javaslatok indoklása: a terület 1964 óta halgazdaságként üzemel, benne intenzív haltartás folyik. Szikes jellegű élőhelyek a halastavak területén nem maradtak, a jelölő fajok, illetve az itt táplálkozó egyéb madár- és emlősfajok pedig a jelenlegi gazdálkodás kereti között is megtalálják életfeltételeiket, így jelentős változtatásra nincs szükség a területen.

10) Művelés alól kivett területek

(a) Kezelési egység kódja: KE-10

(b) Kezelési egység meghatározása: Művelés alól kivett, nem támogatható területek: csatorna, árok, mocsár, major, saját használatú, töltés, tanya, vízállás, út, anyagödör, beépítetlen terület, gazdasági épület, udvar, gátórház, iparvasút, közút, lakóház, parkoló, üzemanyagtároló állomás, árok, szivattyútelep, tó. Több nagyobb kiterjedésű nádas, zsiókás szikes mocsár, illetve kisebb arányban szikes rét is előfordul a foltok között. Ide tartozik a Büdös-szék medre is.

térképi jelölésük (térképmelléklet 2. és 3.számú térképe):

- 10a: utak, töltések
- 10b: csatornák
- 10c: kubikgödrök, nyílt vizek
- 10d: vízállások, mocsarak
- 10e: tanyák
- 10f: majorok
- 10g: gyümölcsös

(c) Kezelési egység megfeleltetése / érintettség vizsgálata: A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): B1a (Nem tőzegképző nádasok), B6 (Zsiókás és kötőkákás szikes mocsarak), BA (csatornák partmenti, fragmentális növényzete), F2 (Szikes rétek), U4 (Telephelyek, roncsterületek és hulladéklerakók, majorok), U8 (Folyóvizek – Dongér), U9 (Állóvizek, nyílt vízfelszínek), U9n (Szikes tavak), U10 (Tanyák, családi gazdaságok) U11 (Út- és vasúthálózat - a halastavak töltései is), T7 (Gyümölcsösök)

Érintett Natura2000 élőhelyek: 1530* (Pannon szikes gyeppek és mocsarak)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok: Az utak, tanyák, majorok, és a halastavakhoz tartozó töltések, csatornák, árkok, kisebb gyomos szigetek, partmenti nádasok esetén nincs szükség a különösebb beavatkozásra. A vonalas vízilétesítmények karbantartása során azonban – például félszelvényű kotrások, vagy kotrás helyett hínárkaszás alkalmazásával, vagy kiszélesített és karbantartás nélkül maradó refúgium-öblök kialakításával, illetve a karbantartás időpontjának megfelelő kiválasztásával - biztosítani szükséges a bennük előforduló jelölő fajok állományainak érdemi mértékű túlélését. Több olyan időszakos vízállás is ide tartozik, amelyek kezelhetőek lennének, és szükséges is volna kaszálásuk/legeltetésük. A rajtuk megfigyelhető vízborítás rendszerint nem olyan mérvű, hosszúságú, hogy akadályozná kezelésüket, így művelésbe vonhatóak lennének. A nádasok, zsiókás mocsarak esetén (240, 303, 3015, 318a, 321, 369, 370, 372, 373, 379) kaszálás és sarjulegeltetés, a szikes rétek (365, 559) esetén elsősorban legeltetés javasolt. A 36. folt, noha vízállásként szerepel, valójában magaslat. Művelésbe vonható lenne, a környező gyepterületekkel együtt legeltethető, kaszálható.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások: Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. kormányrendelet alapján.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok: jelen szabályozás alapján nem kompenzálhatóak

nádasok, mocsarak (240, 303, 3015, 318a, 321, 365, 369, 370, 372, 373, 379, 559 foltok): a 3. és 4. kezelési egységnél tett előírás-javaslatok a mérvadóak.

Büdös-szék (271. folt): a 3. kezelési egységnél tett előírás-javaslatok mérvadóak, kihangsúlyozva, hogy jelen formájában a terület nem igényel semmilyen kezelést. Az egyetlen teendő jelenleg a vizek visszatartása a tómederben és környezetében.

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok: a szikes pusztába ékelődő, szikes jellegű nádasok, mocsarak, rétek kezelése hozzájárul az élőhelyek természetességének javulásához, diverzifikáláshoz.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok: a Büdös-szék (271. folt) medrében rendkívüli fontosságú a víz megőrzése, visszatartása, mind a tómeder, mind a környező területek növényvilága, valamint a hozzájuk kötődő állatvilág (pl. a nyílt vízen kialakuló szerkötelepek, a tocsogós részek magasabb térszínein fészkelő parti madarak, a gyepeken táplálkozó ludak, a tavat övező élőhelykomplexhez kötődő kételtűek) érdekében. Az időszakosan vízállásos területeken javasolt – a 3.3.1.2. fejezetben részletezett módon – valamilyen módon a kezelést megakadályozó vízmegőrzés kompenzálása.

A csatornák közül a Büdös-széki csatornára (7+378 - 13+225 km szelvények közötti szakaszára) vonatkozó előírások (Alsó-Tisza-vidéki Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség által kiállított, 61392-3-10/2013. ügyszámú határozat /a korábbi 49.367-3/1981 határozat módosítása nyomán/) kiterjesztése javasolt a többi, a pusztán húzódó csatornára is.

A Csaj-tó árasztást/vízlevezetést szolgáló csatornáira a határozatban foglalt előírások betartása nagyrészt felesleges, de néhány előírás megtartása a jelölő fajok védelme érdekében itt is javasolt lenne:

- Cserje- és sarjirtást csak fokozott figyelemmel lehet megkezdeni, előzetesen meg kell arról győződni, hogy nem költ védett madárfaj az érintett területen. Fakivágás csak a természetvédelmi hatóság engedélyével végezhető.
- A csatorna tiltós műtárgyait működőképes állapotban kell tartani.
- A munkálatok nem veszélyeztethetik, károsíthatják a védett, fokozottan védett élővilágot, valamint a Natura 2000 terület jelölő fajait.
- A csatornaszelvényben oldalirányú kiöblösödések kialakítására kell törekedni, amelyeket a kotrásos karbantartásból ki kell hagyni. Ezek menedékterületként szolgálhatnak a kotrás által hátrányosan érintett élőlények számára.
- A kotrásos karbantartás augusztus 1. és október 15. között történjék, mert ez zavarja legkevésbé az élőlények szaporodását, illetve a telelést. A természetvédelmi kezelővel előzetesen egyeztetve, indokolt esetben július 1-jétől október 30-ig terjeszthető ki a karbantartási időszak. Ettől eltérni rendkívüli havária helyzetben szabad.
- A meder növénytelenítése (a parti sávot és a csatorna nádszegélyét nem érintő hínárkaszálás) június 15. és február 15. között, a parti sáv rendezése július 15. és február 15. közötti időszakban történjen. Ettől eltérni rendkívüli havária helyzetben szabad.
- Vegyszeres növényzet irtás nem végezhető a védett területet érintő csatornaszakaszon.

(h) Kezelési javaslatok indoklása: A kivett területeknél legtöbb esetben nincs szükség semminemű kezelésre. A vizek visszatartása, és a csatornák kotrásának szabályozása azonban kiemelt fontosságú. Előbbi elengedhetetlen a területen előforduló jelölő- és egyéb természetközeli gyepek állapotának megőrzése, javítása érdekében, utóbbi a csatornákhöz is kötődő jelölő- és védett fajok (pl. réti csík, mocsári teknős, vöröshasú unka) megóvása okán.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés A területen az elmúlt időszakban nagymérvű, élőhelyrekonstrukciós, élőhelyfejlesztési tevékenységek valósulnak meg, melyek napjainkban is folynak. A Vesszős-szék, és a Hatvani-Csatak elnádásodott, elzsiókásodott medrét bivallyal legeltetve sikerült megnyitni. A nem kívánatos növényzet kiterjedése folyamatosan zsugorodik, helyét a kitűzött céloknak megfelelően szikes tavi iszapnövényzet, vakszik-növényzet veszi át. A talajvízszint-csökkenés, és a lassú kilúgzódás miatt a növényzet újbóli záródásának megakadályozása az erős legelési- és taposási nyomás fenntartásával lehetséges. A Csaj-tó halastavai felől vízutánpótlás is lehetséges, azonban miután ez édesvíz, és ára is magas, csak több éves szünetekkel, erősen csapadékszegény években célszerű ezzel élni.

A csaj-tavi 4. tőegységen a sirálysziget és a gémtelpek miatt fontos a vízborítás fenntartása, ez szintén a halastavak üzemeltetőitől vásárolt vízzel lehetséges.

A 8. tőegységénél a hosszútávú célkitűzés a természetbarát halgazdálkodás kialakítása lenne, a vízszint 2-3évenkénti lecsökkentésével, amikor is a tó közepén kialakított költősziget szárazra kerülhetne. Jelen állapotok szerint a terület „legelőtőként” üzemel, az erősen feliszapolódott tőfeneket előzőnlő nád visszaszorítása miatt bivalyok járják a területet.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

A 3.2.1. és 3.2.2. fejezetekben javasolt intézkedések előreláthatólag elegendőnek bizonyulnak a Natura 2000 terület kijelöléséhez fűződő természetvédelmi célkitűzések teljesítéséhez, ezért ezeken túlmenő, intenzív fajvédelmi intézkedésekre egyelőre nincs szükség.

Mesterséges fészekrakóhelyek, odúk kihelyezése történt meg az elmúlt évek során a kerecsensólyom-, valamint a kékvércse LIFE-pályázat keretein belül. A jelenleg futó szalakóta LIFE során ugyancsak odúk kihelyezésére kerül sor a Baksi-pusztai területén.

Az Ópusztaszer-Baks településeket összekötő műút mentén 3km hosszan kétéltű-védelmi kerítés, valamint 20db átjáró került telepítésre KEOP-pályázat keretében 2010 folyamán. Az azóta zajló monitoring alapján igen nagy számban használják az átjárókat a kétéltűek, köztük a jelölő-faj vöröshasú unkákat (*Bombina bombina*), dunai gőték (*Triturus dobrogicus*), mocsári teknősök (*Emys orbicularis*) is.

A mocsári teknősök számára az un. „birka-híd” mellett történő töltés-javítás során homokot terített le a KNPI, növelve ezáltal a fészekrakó lehetőséget, amit használatba is vettek a teknősök. Miután a tájban alapvetően elég fészekrakó hely áll rendelkezésükre, az állomány erős, további beavatkozást nem látunk szükségesnek a faj védelme érdekében.

A réti csíkok (*Misgurnus fossilis*) elsősorban a pusztai „belső” csatornáknál élnek, amelyekben kotrás nem történik, szennyező hatásoktól is mentesek, így érdemi beavatkozásra esetükben sincs szükség. A tartós felszíni vízborításnak kitett élőhelyek kiterjedésének növelésével, a tartós vízhatás erősségének növelésével erősíthető populációja.

Nem jelölőfajok tekintetében fontos fajvédelmi intézkedés az Új-majori állattartó telepen és környezetében futó léghábelek föld alá helyezését, amely intézkedés megvalósulásával a minden évben bekövetkező, jellemzően tucatnyi madarat érintő daru-elhullást a területen meg lehetne állítani.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

A Natura2000 területet kb. 95%-ban lefedő élőhelytérkép készült 2015-ben, amelyet az élőhelyek változásainak (szerkezeti-, fajszintű átalakulások, növényzeti határok elmozdulása, stb.) nyomon követése érdekében tízévente célszerű lenne megismételni, minden esetben – az NBmR keretein belül a „03 – Élőhelyek térképezése” projektben meghatározott módon – külön változási térkép készítésével. Az élőhelytérképezés során 65db cönológiai felvétel is készültek, a kvadrátokat a felmérő GPS-el és leszúrt vasszögekkel is megjelölte. Ezen kvadrátok közül legalább a jelölő élőhelyeket tartalmazókat 5évente javasolt újrafelvételezni. E két felmérés a jelölő élőhelyek tekintetében elegendő adatot szolgáltatna a változások nyomonkövetésére, és lehetővé tenné a kezelésekből történő esetlegesen szükséges változtatások meghatározását.

A jelölő fajok észlelési adatainak gyűjtése, állományaik nyomonkövetése, rendszeres felmérése a természetvédelmi őrök napi szintű részét képezi. A kétéltűek esetében (nem kizárólag a jelölő fajokra vonatkoztatva) további remek támpontot nyújt az Ópusztaszer-Baks közötti műút 3km-es szakaszán elhelyezett kétéltű-átjáróknál vonulási időszakokban végzett rendszeres monitorozás, így külön monitoring-vizsgálatot a kétéltű jelölő fajok és a mocsári teknős (*Emys orbicularis*) kapcsán nem látunk indokoltnak. Kivételt a dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*) képez, amely észlelése, felmérése rendkívül nehézkes, Bár a zsilipeknél rendszeresen szem elé kerül, valamint a Baksot Ópusztaszerrel összekötő műút alatti átjárók monitorozása során több tucat példányt fogtak a vödörccsapdák, az állomány mérete, változásai ez alapján nem becsülhetőek, így szakértő kutató általi alapállapot-felmérés javasolt a terület nagyobb kiterjedésű vizes élőhelyein.

A réti csík (*Misgurnus fossilis*) állománymérete, állománysűrűsége kevésbé ismert a területen, a napi szintű munkavégzés során, célzott kutatás nélkül nemigen kerül szem elé, így a faj esetén néhány évente szükséges lenne a faj számára otthont nyújtó élőhelyek szisztematikus felmérése legalább jelenlét-hiány szinten, vagy az élőhelyek részekre bontása, és minden évben egy-egy területrész vizsgálata, majd kb. 5-10éves ciklusban az újrafelmérések megkezdése.

A kiscsüszkű aszat (*Cirsium brachycephalum*) állományának elhelyezkedése és példányszáma erősen függ az adott terület vízviszonyaitól, és a vegetáció borításától, így nehéz konkrét populációnagyságot megállapítani. Miután minden egyes észlelés digitális rögzítése a természetvédelmi őrszolgálat feladata, viszonylag pontos képet kaphatunk az állomány elterjedéséről, és példányszámáról is, külön monitoring-vizsgálatok nélkül is.

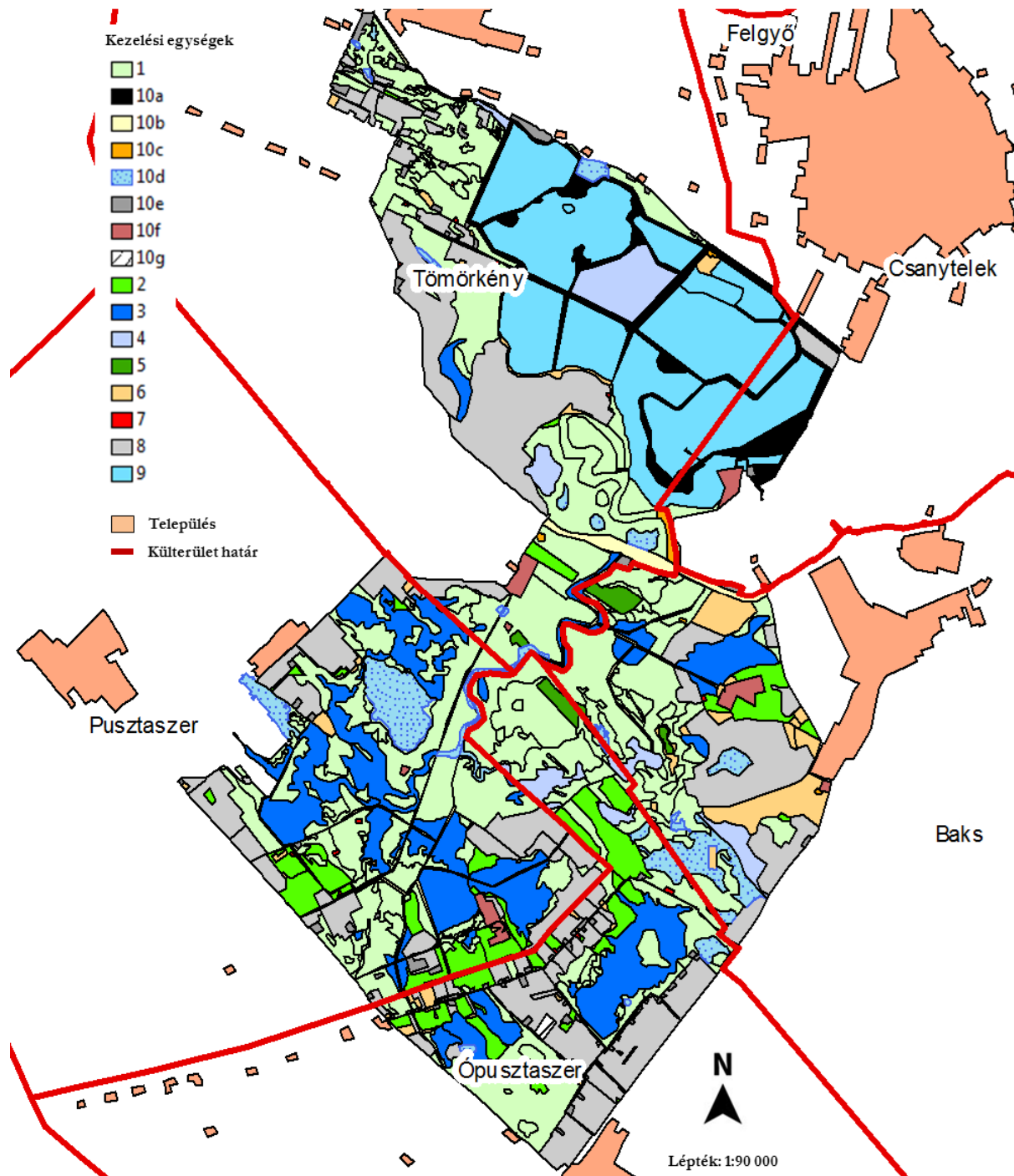
A CSMKH Alsó-Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztályának Környezetvédelmi Mérőközpontja havi rendszerességgel mintázza a Büdös-szék vizét, fizikai, alapkémiai paraméterekre, fémekre és szerves mikroszennyezőkre. Áprilistól szeptemberig ugyancsak havonta fitoplankton, évente kétszer pedig fitobentosz, makrofita és makrozoobenton felméréseket végeznek. A vizsgálati eredmények bekerülnek az OKIR rendszer FEVI moduljába, míg az eredményeket összegző állapotértékelések a vízgyűjtő-gazdálkodási tervekben szerepelnek. Ezen vizsgálatok folytatása a jövőben is támogatandó, az eredmények nyomonkövetése, természetvédelmi szempontú értékelése pedig célszerű lenne.

3.2.5. Mellékletek

Kezelési egységekhez tartozó élőhely-foltok sorszáma:

- 1) gyepek: 25, 26, 31, 39, 72, 85, 86, 88, 89, 93, 95, 97, 98, 110, 113, 122, 127, 133, 134, 149, 153, 154, 157, 159, 162, 166, 167, 168, 170, 171, 174, 175, 177-179, 186, 188, 191, 194, 197, 198, 201, 204, 206, 208, 209, 212, 227, 228, 235, 239, 241, 242, 243, 245, 246, 259-263, 265-267, 269, 270, 272-275, 278-284, 286-289, 291, 302, 309, 316, 317, 322, 324, 325, 326, 328, 329, 331, 334-342, 348, 351, 352, 354-359, 361, 363, 368, 381-383, 385, 386, 389-396, 398, 403, 407, 411, 412, 422, 426, 434, 453, 454, 459, 465, 469, 476, 485, 487, 497, 511, 514, 516-521, 523, 525-534
- 2) rontott gyepek, regenerálódó parlagok: 27, 32, 40, 43, 50, 52, 54, 68, 78, 90, 91, 118, 121, 129, 135, 140, 150, 169, 183, 190, 200, 211, 218, 220, 222, 234, 252, 285, 305, 310, 319, 320, 330, 349, 364, 406, 522, 537, 563
- 3) szikes mocsarak, szikes tavak: 24, 33, 35, 87, 94, 114, 132, 156, 163, 164, 173, 176, 184, 185, 187, 202, 203, 244, 264, 268, 276, 277, 301, 343, 347, 371, 374-378, 380, 387, 452
- 4) nagyobb, egybefüggő, pusztai nádasok: 318b, 323, 327, 388, 400, 419, 524
- 5) pusztai tölgyesek: 299, 360, 367, 384
- 6) egyéb erdők: 28, 30, 38, 41, 42, 45, 55, 56, 57, 70, 81, 84, 99, 111, 112, 115, 131, 136, 143, 148, 182, 207, 216, 217, 230, 247, 257, 292, 293, 296, 297, 298, 300, 308, 311, 312, 313, 314, 346, 399, 414, 428, 438, 444, 467, 492, 539, 540, 542, 543, 550
- 7) spontán cserje- és facsoportok, ill. egykori tanyahelyeken kialakult kisebb tájidegen facsoportok, fasorok: 53, 77, 138, 189, 205, 210, 215, 223, 255, 295, 409, 410, 440, 442, 447, 458, 461, 474, 478, 541, 551
- 8) szántók: 1, 4, 8, 9, 11, 19, 29, 34, 37, 47, 49, 51, 69, 71, 73, 74, 76, 82, 83, 109, 116, 117, 119, 120, 126, 128, 137, 145, 146, 147, 151, 158, 165, 181, 192, 193, 195, 196, 199, 219, 221, 226, 231, 232, 233, 248, 250, 251, 254, 258, 304, 306, 344, 345, 408, 417, 437, 449, 463, 464, 473, 477, 482, 484, 486, 490, 491, 493, 496, 505, 506, 507, 513, 515, 546, 548, 552, 564
- 9) halastavak: 413, 415, 416, 418b, 420, 421, 423, 424, 427, 436
- 10) egyéb (nem támogathatók):
  - a) utak: 3, 172, 435, 450, 547
  - b) csatornák (keskeny pusztai csatornák, Büdös-széki csatorna, Dong-ér): 48, 161, 213, 224, 225, 333, 556
  - c) kubikgödrök, kis tavak, nyílt vizek, vaditató: 350, 362, 397, 418a, 561

- d) kivett vízállások, mocsarak: 36, 92, 240, 271, 303, 315, 318a, 321, 365, 369, 370, 372, 373, 379, 401, 402, 404, 510, 553, 554, 555, 557, 559, 562, 565
- e) tanyák: 2, 5, 6, 7, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 44, 46, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 75, 79, 80, 96, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 123, 124, 125, 139, 141, 142, 144, 152, 155, 160, 214, 229, 236, 237, 238, 249, 256, 294, 307, 332, 353, 425, 429, 430, 431, 432, 433, 439, 441, 443, 445, 446, 448, 451, 455, 456, 457, 460, 462, 468, 470, 471, 472, 475, 479, 480, 481, 483, 488, 489, 494, 495, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 508, 509, 512, 535, 536, 538, 544, 558
- f) majorok: 130, 180, 253, 290, 366, 405, 549, 560
- g) gyümölcsös: 67

1. kép: a tervezési terület kezelési egységeinek áttekintő térképe
Részletesebb térkép külön mellékletben (HUKN20019_térképek.pdf: 1.-3. térképek)

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

Ebben a fejezetben szükséges a 3.2. fejezetben meghatározott a kezelési előírás-javaslatokhoz hozzárendelni a megvalósításához rendelkezésre álló különböző eszközöket és forrásokat. A források esetében figyelemmel kell lenni a terület védettségére, vagyonkezelői helyzetére, tulajdonviszonyaira, hiszen ezek alapvetően meghatározzák az igénybe vehető eszközöket. Ezekre a kezelési egységeknél és az egyéb eszközöknél is érdemes utalni, amennyiben van róla adat.

Minden esetben szükséges a visszautalás az előző fejezetre, a kezelési egység hivatkozása vagy a nem kezelési egységhez kötődő intézkedések esetében annak egyértelmű azonosítása, hogy mire vonatkozik az eszköz.

A tervezési terület egésze a Baksi-pusztá (HUKN20019) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területbe, valamint az Alsó-Tiszavölgy (HUKN10007) különleges madárvédelmi területbe tartozik, tehát a tervezési területre alapvetően a 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet az irányadó.

A fent hivatkozott Natura 2000 területek majdnem teljes egészében átfednek a Pusztaszeri Tájvédelmi Körzettel, melyre a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény vonatkozik. Emellett a terület teljes egészében az Országos Ökológiai Hálózat magterülete, egyes részei pedig ramsari területek.

A gyepterületek jelentős hányada a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében van, melyeket jellemzően legeltetéssel, kisebb részben a legeltetés mellett kaszálással hasznosít. A tervezési területen található szántó túlnyomórészt magántulajdonúak, a halastavakat a Tömörkényi Alkotmány Szövetkezet üzemelteti. A kezelési javaslatok megvalósítása esetén a fentebb összefoglalt körülményeket kell figyelembe venni. Az erre szolgáló források a 3.3.1.1. fejezetben felsorolt mezőgazdasági támogatásokból finanszírozhatóak, bővítés a jelenleg nem támogatható vízállások esetén javasolt (ld. lentebb).

A javaslatok megvalósításának módjai az alábbiak lehetnek:

- Jogszabályba illesztés;
- Hatósági engedélyezési eljárások során hatósági döntésbe foglalás;
- Agrártámogatási rendszerbe illesztés;
- Állami tulajdonú ingatlanok haszonbérleti szerződéseibe foglalás;
- Pályázati támogatásból megvalósuló fejlesztés;
- Egyéb természetvédelmi intézkedés (például a természetvédelmi kezelő részéről hatékony tájékoztatás a lakosság felé, vagy kutatási megbízási szerződések kötése, vagy hatósági eljárások kezdeményezése jogszabályi előírások betartatására).

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenleg működő agrártámogatási rendszer

A Baksi-pusztá (HUKN20019) Natura 2000 területet a Mezőgazdasági Parcella-azonosító Rendszer (MePAR; www.mepar.hu) információi alapján 125 fizikai blokk érinti. A 4875ha területből megközelítőleg 20% nem támogatható (ennek döntő többségét a halastavak teszik ki).

A Natura 2000 területet érintő blokkok felsorolása:

H58QF-D-15	HEFQF-V-15	H32QJ-6-15	H9FQJ-T-15	HEDAJ-F-15
H5Y4F-H-15	HFDAF-E-15	H33XJ-E-15	HC8QJ-N-15	HEC4J-7-15
H7C4F-X-15	HFK4F-D-15	H39XJ-M-15	H6C4J-Y-15	HCWXJ-J-15
HT9XF-9-15	HFNQF-4-15	HWFQJ-E-15	H7EJJ-H-15	HD2QJ-H-15
HTDAF-R-15	HFWXF-K-15	HLVQJ-J-15	H8FQJ-R-15	HTXRQ-2-15
HTC4F-J-15	HFR4F-L-15	H53XJ-H-15	HR1JJ-M-15	HAK4J-A-15
H7Y4F-K-15	HPLAF-V-15	H5FQJ-N-15	HQY4J-5-15	HVE5Q-Y-15
HAEJF-J-15	HHNQF-5-15	HX6AJ-R-15	H9MJJ-R-15	HALAJ-K-15
H88QF-H-15	HEFQF-V-15	H5R4J-C-15	HELHK-V-15	HCHXJ-4-15
H8LAF-E-15	H91JF-3-15	H5C4J-X-15	HEK9K-M-15	HC1JJ-7-15
HAY4F-N-15	H90AF-U-15	H5EJJ-E-15	HE54J-1-15	H92QJ-D-15
HTK4F-Q-15	HTLAF-Y-15	HWK4J-W-15	HRR4J-Y-15	H8DAJ-9-15
HCOAF-W-15	HETAF-T-15	HWDEA-U-15	HREJJ-2-15	H4K4J-4-15
HCHXF-2-15	HF54F-Y-15	HWTEA-8-15	HRFQJ-9-15	H9EJJ-K-15
HCLAF-J-15	HH9XF-Y-15	HX54J-J-15	HRPXJ-Q-15	HQNQJ-F-15
HE54F-X-15	HOEJJ-8-15	H82QJ-C-15	HHR4J-P-15	HPUJJ-D-15
HAHXF-1-15	HHY4F-U-15	H854J-U-15	HHFQJ-1-15	H97JJ-C-15
HTTAF-6-15	HTR4F-X-15	H9PXJ-8-15	HFMJJ-X-15	H5NLU-3-15
HAR4F-F-15	H06AJ-T-15	HA8QJ-M-15	HF9XJ-1-15	HQR4J-X-15
HTPXF-P-15	HFC4F-6-15	H90AJ-W-15	HENQJ-5-15	H87JJ-A-15
HTNQF-F-15	HLPXJ-K-15	HAHXJ-3-15	HE0AJ-2-15	H6UJJ-V-15
HD54F-W-15	H2C4J-U-15	HMC4J-E-15	HDFQJ-W-15	HPVQJ-M-15
HELAF-L-15	H3EJJ-C-15	HCNQJ-3-15	HUCYQ-Q-15	HPPXJ-N-15
HF8QF-P-15	HR4MY-9-15	HCFQJ-V-15	HDDAJ-E-15	H5VQJ-3-15
HEWXF-J-15	H28QJ-C-15	HQMJJ-7-15	HE2QJ-J-15	HPK4J-P-15

A Közös Agrárpolitika (KAP) 2013. évi reformja még nagyobb hangsúlyt fektetett arra, hogy a mezőgazdaság és a természetvédelem érdekei közeledjenek egymáshoz. A biotikus és abiotikus környezet védelme és megőrzése egy hosszútávon fenntartható mezőgazdaság, valamint a biztonságos és egészséges élelmiszer termelés alapja – mindezek prioritást élveztek az Unió egyik legnagyobb politikájának újragondolásánál.

Az alábbiakban elsősorban azok a támogatások kerülnek felsorolásra – rövid leírásokkal – amelyek közvetlenül vagy közvetve hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a Natura 2000 területek állapota megőrződjön és/vagy javuljon, illetve jellegük miatt mindenképpen hatással lehetnek a Natura 2000 területekre.

KAP I. pillér

Közvetlen támogatások

1.) Alaptámogatás

A támogatás célja:

A támogatás célja a mezőgazdasági termelők területalapon megvalósuló jövedelemstabilizációja. A támogatás révén a termelési, éghajlati illetve piaci folyamatokból fakadó negatív hatások következtében megjelenő jövedelemcsökkenés hatásának mérséklésére nyílik mód.

A támogatás igénybevételének feltételei:

Az igénybevétel feltételeit az *Európai Mezőgazdasági Garancia Alapból finanszírozott egységes területalapú támogatás, valamint az ahhoz kapcsolódó átmeneti nemzeti támogatás igénybevételével kapcsolatos egyes kérdésekről szóló 5/2015. (II. 19.) FM rendelet* tartalmazza.

A közvetlen kifizetéseket minimum korlátja:

- legalább 1 hektár SAPS jogosult terület megléte,
- vagy ha a támogatást kérelmező állatokra vonatkozó termeléshez kötött támogatásban részesül, de nincs 1 ha SAPS jogosult területe, akkor 100 EUR támogatás a minimumküszöb.

Kérelem benyújtása:

A támogatási kérelmek benyújtására évente az **egységes kérelem (22/2016. (IV. 5.) FM rendelet)** keretében van lehetőség elektronikus úton.

A támogatás összege:

A támogatás összege évenként kerül meghatározásra a beérkezett kérelmek arányának megfelelően. A 2017. évben beadott kérelmekre vonatkozóan a támogatási összeg hektáronként, az előzetes becslések alapján, 145 euró (45 800Ft).

Minimumkövetelmények:

Minden gazdálkodónak, aki mezőgazdasági területtel rendelkezik, be kell tartania bizonyos környezetvédelmi előírásokat a talaj kedvező állapotának megőrzése érdekében. A mezőgazdasági tevékenységet végző gazdálkodóknak a *kölcsönös megfeleltetés követelményrendszerét* (HMKÁ és JFGK előírások) kell figyelembe vennie, míg a mezőgazdasági tevékenységet átmenetileg nem folytató gazdálkodókra az ún. minimumkövetelmények vonatkoznak a növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapot megőrzése érdekében. Ez utóbbi, az elgyomosodás és a túlleltetés elkerülésére vonatkozó előírásokat szintén a *10/2015. (III. 13.) FM rendelet* állapítja meg.

2.) Az éghajlat és környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatokra nyújtandó támogatás (zöldítés)

A támogatás célja:

Az éghajlat és környezet szempontjából előnyös gyakorlatok kötelező előírásának célja, hogy a mezőgazdasági tevékenységet végzők nagyobb mértékben járuljanak hozzá a környezeti és természeti erőforrások megőrzéséhez.

A támogatás igénybevételének feltételei:

A támogatás igénybevételének részletes feltételeit az *éghajlat és környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatokra nyújtandó támogatás igénybevételének szabályairól, valamint a szántóterület, az állandó gyepterület és az állandó kultúrával fedett földterület növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapotban tartásának feltételeiről szóló 10/2015. (III. 13.) FM rendelet* tartalmazza.

Támogatásra jogosult az egységes területalapú támogatást igénylő, a tárgyévben egységes kérelmet benyújtó mezőgazdasági termelő.

Mentességi feltételek

A zöldítési gyakorlatok betartása alól általános mentességet élveznek az ökológiai gazdálkodást folytató mezőgazdasági termelők és a mezőgazdasági kistermelői támogatásban részesülő gazdálkodók. Továbbá bizonyos feltételek teljesülése esetén az egyes előírások betartása alól is mentesülhet az érintett gazdálkodó, melyre vonatkozóan a 10/2015. (III. 13.) FM rendelet állapít meg szabályokat.

Teljesítendő előírások:

Az előírások három gyakorlatot fednek le:

- állandó gyepterületek fenntartása,
- növénytermesztés diverzifikálása
- ökológia jelentőségű terület (EFA) kijelölése a mezőgazdasági területeken.

A célterületként elszámolható területnek nem kell feltétlenül támogatható területnek lennie. Lehetőség van továbbá a szomszédos, nem saját kezelésben lévő EFA területek elszámolására is, amennyiben annak vagyonkezelője nem jelzi, hogy nem járul hozzá az adott terület EFA-ként való elszámolásához.

Kérelem benyújtása:

A támogatási kérelmek benyújtására évente az egységes kérelem (22/2016. (IV. 5.) keretében van lehetőség elektronikus úton.

A támogatás összege:

A támogatás összege évenként kerül meghatározásra a beérkezett kérelmek arányának megfelelően. A 2017. évben beadott kérelmek vonatkozóan a támogatási összeg hektáronként, az előzetes becslések alapján, 81 euró (25 200 Ft).

Minimumkövetelmények:

Minden gazdálkodónak, aki mezőgazdasági területtel rendelkezik, be kell tartania bizonyos környezetvédelmi előírásokat a talaj kedvező állapotának megőrzése érdekében. A mezőgazdasági tevékenységet végző gazdálkodóknak a *kölcsönös megfeleltetés követelményrendszerét* (HMKÁ és JFGK előírások) kell figyelembe vennie, míg a mezőgazdasági tevékenységet átmenetileg nem folytató gazdálkodókra az ún. minimumkövetelmények vonatkoznak a növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapot megőrzése érdekében. Ez utóbbi, az elgyomosodás és a túllegeltetés elkerülésére vonatkozó előírásokat szintén a 10/2015. (III. 13.) FM rendelet állapítja meg.

3.) Területalapú termeléshez kötött támogatások

A támogatás célja:

A termeléshez kötött támogatások célja az egyes érzékeny ágazatok célzott támogatása. Ezen ágazatok esetében a piaci helyzet vagy a termelési sajátosságok alapján válik szükségessé külön források biztosítása. E jogcímek keretében azon termelők jutnak – az alaptámogatáson és a zöldítési támogatáson felül - többlettámogatáshoz, akik a tárgyévben érdemi és ténylegesen megvalósuló termelést végeznek.

A támogatás igénybevételének feltételei:

A támogatás igénybevételének részletes feltételeit a *termeléshez kötött közvetlen támogatások igénybevételének szabályairól szóló 9/2015. (III. 13.) FM rendelet* tartalmazza.

Termeléshez kötött közvetlen támogatás az alábbi támogatási jogcímekre vehető igénybe:

- a) rizstermesztés támogatása,
- b) cukorrépa termesztés támogatása,
- c) zöldségnövény termesztés támogatása
- d) ipari zöldségnövény termesztés támogatása,
- e) extenzív gyümölcsstermesztés támogatása,
- f) intenzív gyümölcsstermesztés támogatása
- g) szemes fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása,
- h) szálas fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása,
- i) ipari olajnövény termesztés támogatása.

Fő szabály szerint az egyes jogcímek esetében a támogatható terület nagyságának legalább egy hektárnak kell lenni. Kivéve a zöldségnövény termesztés támogatását valamint az extenzív és az intenzív gyümölcsstermesztés támogatását, ahol a támogatható terület nagysága 0,3 hektár, de az egységes területalapú támogatási kérelem alapján jóváhagyott területnek legalább egy hektárnak kell lenni.

Támogatásra jogosult az egységes területalapú támogatást igénylő, a tárgyévben egységes kérelmet benyújtó mezőgazdasági termelő.

Kérelem benyújtása:

A támogatási kérelmek benyújtására évente az egységes kérelem (22/2016. (IV. 5.) keretében van lehetőség elektronikus úton.

A támogatás összege:

A támogatás összege évenként kerül meghatározásra a beérkezett kérelmek arányának megfelelően. A 2017. évben beadott kérelmek vonatkozóan a támogatási összeg hektáronként, az előzetes becslések alapján a következő táblázatban bemutatottak alapján alakul.

Jogcím megnevezése	2017. évi becsült támogatás, forint	2017. évi keret, millió forint
rizstermesztés támogatása	226 513	620,1
cukorrépa termesztés támogatása	143 534	2 480,4
zöldségnövény termesztés támogatása	86 288	1 567,6
ipari zöldségnövény termesztés támogatása	59 432	3 558,7
extenzív gyümölcsstermesztés támogatása	73 170	3 031,2
intenzív gyümölcsstermesztés támogatása	122 353	2 084,9
szemes fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása	51 435	4 172,6
szálas fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása	23 428	4 172,6
ipari olajnövény termesztés támogatása.	73 290	438,4

Forrás: A 2017. évi Egységes Kérelemben kérelmezett adatok alapján készült modellszámítás során FM által becsült érték.

Minimumkövetelmények:

Minden gazdálkodónak, aki mezőgazdasági területtel rendelkezik, be kell tartania bizonyos környezetvédelmi előírásokat a talaj kedvező állapotának megőrzése érdekében. A mezőgazdasági tevékenységet végző gazdálkodóknak a *kölcsönös megfeleltetés követelményrendszerét* (HMKÁ és JFGK előírások) kell figyelembe vennie, míg a mezőgazdasági tevékenységet átmenetileg nem folytató gazdálkodókra az ún. minimumkövetelmények vonatkoznak a növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapot megőrzése érdekében. Ez utóbbi, az elgyomosodás és a túllegetetés elkerülésére vonatkozó előírásokat szintén a 10/2015. (III. 13.) FM rendelet állapítja meg.

Piacszervezés (Piaci Támogatások)

Piaci Támogatások tekintetében a Natura 2000 területek állapotának megőrzéséhez és/vagy javításához kapcsolódóan a *zöldség-gyümölcs termelői szervezetekről* szóló 50/2017. (X. 10.) FM rendelet 4. mellékletében megfogalmazott, a zöldség-gyümölcs termelői szervezetek operatív programjába beépíthető **környezetvédelmi tevékenységek** lehetnek relevánsak.

A támogatásra jogosultak a miniszter által elismert zöldség-gyümölcs szervezetek, amelyek **termelő** tagjainak termelő tevékenységéhez kötődően hajthatja végre a miniszter által elfogadott operatív programba beépített környezetvédelmi intézkedést.

A támogatás összege az adott operatív program kiadásainak mértékétől függ, ezért a támogatás kerete és összege esetenként kerül meghatározásra.

A mezőgazdasági termékpiacok közös szervezésének létrehozásáról, és a 922/72/EGK, a 234/79/EK, az 1037/2001/EK és az 1234/2007/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2013. december 17-i 1308/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet (a továbbiakban: 1308/2013/EU rendelet) 33. cikkének (5) bekezdése alapján a termelői szervezetek számára előírás, hogy

- a) az operatív programoknak tartalmazniuk kell két vagy több környezetvédelmi intézkedést; vagy
- b) az operatív programok kiadásainak legalább 10%-át környezetvédelmi intézkedésekre kell fordítani.

Amennyiben a termelői szervezet termelő tagjainak legalább 80%-a az 1305/2013/EU rendelet 28. cikkének (3) bekezdése szerinti **agrár-környezetvédelmi-éghajlati kötelezettségvállalások** közül egyet vagy többet vállalt, e kötelezettségvállalások mindegyike az 1308/2013/EU rendelet 33. cikk (5) bekezdés első albekezdés a) pontjában említett **környezetvédelmi intézkedésnek számít**. Ebben az esetben azonban a kötelezettségvállalások teljesítése nem támogatható a működési alapból. Az agrár-környezetvédelmi-éghajlati kötelezettségvállalások leírása a **Vidékfejlesztési Program M10 - Agrár-környezetvédelmi és éghajlattal kapcsolatos intézkedések** című fejezetében, illetve az ezen fejezet alapján meghirdetett **két pályázati felhívásban** (lásd később) található. A *kettős támogatás elkerülése érdekében az operatív program környezetvédelmi intézkedéseinek a Vidékfejlesztési Program intézkedéseivel való összhangját a jogszabályok szigorúan meghatározzák.*

Az operatív programban végrehajtott környezetvédelmi intézkedéseknek

- összhangban kell lenniük a környezetvédelmi intézkedések nemzeti keretével;

- összeegyeztethetőnek és kiegészítőnek kell lenniük az operatív program keretében végrehajtott, más környezetvédelmi intézkedésekkel, adott esetben a termelői szervezet tagjai által végrehajtott és a Vidékfejlesztési Program keretében támogatott, agrár-környezetvédelmi-éghajlati kötelezettségvállalásokkal, és ki kell egészíteniük azokat.

Az operatív programba beépíthető környezetvédelmi intézkedések és az azokhoz tartozó tevékenységek nem kimerítő felsorolása az FM rendelet 4. mellékletében megtalálható. Ezek az alábbiak:

- Talajvédelemmel és Tápanyag-gazdálkodással kapcsolatos környezetvédelmi intézkedések
- Vízgazdálkodással kapcsolatos környezetvédelmi intézkedések
- A klímaváltozás mérséklését célzó környezetvédelmi intézkedések
- Hulladékgazdálkodással kapcsolatos intézkedések
- Integrált növényvédelemre irányuló intézkedések
- A természetes élőhelyek és a biodiverzitás fenntartására irányuló intézkedések

KAP II. pillér

A Vidékfejlesztési Program 2014-2020-ból elérhető támogatások (csak a 2018 folyamán is még nyitott, le nem zárt pályázatokat tüntettük fel):

A Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X. 18.) Korm. rendelet kötelező előírásainak betartása és a **Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot (HMKÁ) fenntartása** esetén, a 2020-ig érvényben lévő, VP4-12.1.1-16. kódú pályázat alapján évi 69eur/ha/év kompenzációs támogatás igényelhető.

A Natura 2000 terület **magántulajdonú erdőterületeire** a VP4-12.2.1-16 - Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések pályázhatóak. Célja kompenzáció biztosítása az erdőgazdálkodónak az Evt. 73. § (7)-(8) bekezdése alapján az erdőtervben (és ezáltal az erdőgazdálkodásban) megjelenő korlátozásokból fakadó bevételkiesés ellentételezésére. A támogatást azok az erdőgazdálkodók vehetik igénybe, akik olyan Natura 2000 erdőterületeken gazdálkodnak, melyek esetében az állami tulajdon nem éri el és nem haladja meg az 50%-ot.

A támogatás összege 41-230eur/ha/év között mozog.

Beadási határidő: 2020.05.15.

A tudatos erdő-környezetvédelmi gazdálkodási módok elterjesztésére, a fafajok adaptációs képességének növelésére, az egyes területeken az erdőtípus, fafaj-összetétel, illetve gazdálkodási mód megváltoztatására a VP4-15.1.1-17 - **Erdő-környezetvédelmi kifizetések**re vonatkozó pályázat szolgál. Támogatási kérelmet - az Evt. alapján – legkésőbb a támogatási kérelem benyújtásakor - jogerősen nyilvántartásba vett magánjogi erdőgazdálkodók, vagy települési önkormányzatok (amennyiben állami tulajdonban lévő erdő erdőgazdálkodója), nyújthatnak be.

Beadási határidő: 2019.02.15.

Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nem termelő mezőgazdasági beruházásokhoz nyújtandó támogatások részletes feltételeiről szóló 33/2008 (III. 27.) FVM rendelet alapján a jelenleg futó VP4-4.4.1-16. kódú pályázati felhívás alapján **támogatás vehető igénybe a növény- és állatvilág fajgazdagságának növelése érdekében tett, nem közvetlenül gazdálkodási célú földhasználati intézkedésekre.**

A támogatás mértéke 400 eurónak megfelelő forintösszeg/ha vagy 100 folyóméter, a beadási határidő 2018.07.31.

Vízvédelmi célú nem termelő beruházásokra: létesítmények kialakítására, fejlesztésére a VP4-4.4.2.1-16 kódú, míg a vízvédelmi és vizes élőhely létrehozására, fejlesztésére VP4-4.4.2.2-16 kódú pályázat szolgál. A felhívás célja a területi vízvisszatartás elősegítése, illetve a felszíni és a felszín alatti víztesteket érő terhelések, szennyezések csökkentése, megakadályozása, mind az éghajlatváltozással összefüggő problémák minimalizálása, mind a biodiverzitás megőrzésének, mind a vizeink mennyiségi és minőségi védelmének biztosítása céljából. *A beadási határidő az első pályázatnál 2019.02.22., a másodiknál 2018.07.11.*

A területen 2016. január 1. óta az Alsó-Tiszavölgy **MTÉT zónarendszeren** keresztül igényelhetőek természetvédelmi zónális támogatások. Az „alföldi madárvédelmi szántó” és az „alföldi madárvédelmi gyepek” célprogram a teljes MTÉT zónarendszeren belül igénybe vehető (pályázható), míg a „Kék vércse-védelmi szántó” a Natura 2000 terület baksi és pusztaszeri

külterületre eső részeit teljes egészében lefedi , és kis mértékben érinti az ópusztaszeri és tömörkényi részeket (összesen mintegy 2551 hektárnyi területet fed le a Natura2000 területen belül). A pontos lehatárolás lentebb térképen ábrázolt.

MTÉT Alföldi madárvédelmi szántó célprogram előírásai	k: kötelezően betartandó; v: választható
Vízzel telített talajon mindennemű gépi munkavégzés tilos.	k
Tilos hígtrágya, szennyvíz, szennyvíziszap, szennyvíziszapot tartalmazó komposzt felhasználása.	k
Az erózióérzékeny területeken dohány, cukorrépa, takarmányrépa, burgonya, csicsóka termesztése tilos.	k
Talajvizsgálaton alapuló tápanyaggazdálkodási terv készítése talajtani szakértő bevonásával.	k
5 év alatt legalább egy alkalommal zöldtrágyanövény termesztése, vagy istállótrágya, kijuttatása.	k
Egy tábla maximális mérete 40 ha	k
Szűkített növényvédőszer hatóanyag alkalmazása.	k
Tápanyagutánpótlás során a kijuttatott N hatóanyag mértéke nem haladhatja meg a 90 kg/ha/év értéket.	k
Tilos az öntözés.	k
Március 1. és július 31. között napnyugtától napkeltéig gépi munkavégzés tilos.	k
Fokozottan védett, földön fészkelő madarak fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén, azt haladéktalanul jelenteni kell az illetékes nemzeti park igazgatóságnak. A megtalált fészkek körül min. 1 ha védőzóna kialakítása.	k
Pillangós szálas takarmánynövények, azok füves keveréke/illetve zöldugar betakarítása/szárzúzása során kaszálatlan területet kell hagyni 5-10% térmértékben, táblánként, kaszálásonként változó helyen, a tábla szélével érintkezően legalább 6 méter szélességben.	k
Pillangós, zöldugar, szálas takarmánykeverék esetén madárbarát kaszálás alkalmazása (kiszorító kaszálás+vadriasztó lánc).	k
A július 31-e előtt végzett kaszálás/szárzúzás megkezdése előtt legalább 5 munkanappal írásban, elektronikus úton vagy telefaxon, illetve e-mail címen be kell jelenteni az illetékes nemzeti park igazgatóságnak a kaszálás pontos helyét és tervezett kezdési időpontját.	k
Belvív/időszakos vízállás levezetése tilos, melynek területe - a vonatkozó kezelési szabályok betartása mellett - az adott kultúra kiterjedésébe beleszámítható.	k
Rágcsálóirtó szerek és talajfertőtlenítő szerek alkalmazása tilos.	k
A támogatási időszak 5 éve alatt a az előírás sorral érintett teljes területen évelő növénykultúrák (szálas pillangós takarmánynövények, azok füves keveréke, zöldugar, illetve ideiglenes gyepek) termesztése, vagy a következő vetésszerkezet betartása fővetésű növények tekintetében: legalább 20% kalászos gabona, legalább 20% évelő szálas pillangós takarmánynövény (évelő szálas pillangósok, vagy azok keveréke, illetve füves keveréke), legalább 20% zöldugar, egyéb kultúra legfeljebb 30 %.	k
A teljes szálas pillangós takarmánynövény, azok füves keveréke, valamint a zöldugar vetésterület legfeljebb 50%-án az illetékes nemzeti park igazgatóság írásos formában kíméleti területet jelölhet ki, ahol csak július 1. után folytatható betakarítás/szárzúzás.	k

A tábla szélein legalább 6 méter széles növényvédőszer-mentes táblaszegélyt kell hagyni.	k
Rovarölő szerek nem alkalmazhatóak, kivéve a repce, a mustár, illetve az olajretek rovarirtását.	k
Repce esetén a teljes repceterületnek az illetékes nemzeti park igazgatóság által kijelölt legalább 5 legfeljebb 10 %-án a madarak téli táplálékának biztosítása érdekében téli hóeltakarítás.	k
Növényvédőszeres és műtrágya kijuttatás május 1. és június 15. között nem megengedett.	k
Akkreditált laboratóriumban bővített talajvizsgálat elvégzése talajtani szakértő bevonásával (6 EUR/ha/év).	v
A támogatásba vont teljes területen - az évelő szántóföldi kultúrák és vetett ugar kivételével - a táblák maximális mérete 5 ha (22 EUR/ha/év).	v
Növényvédelmi előrejelzés alkalmazása (1 EUR/ha/év).	v
Növényvédőszer mentes tartós zöldugár/méhlegelő szegély fenntartása a bevitt terület legalább 25 %-án legalább 3 évig, legalább 3 m szélességben(11 EUR/ha/év).	v
Növényvédőszer mentes tartós zöldugár/méhlegelő szegély fenntartása a bevitt terület legalább 25 %-án legalább 3 évig, legalább 6 m szélességben (22 EUR/ha).	v
Évelő növénykultúrák, kalászos gabonák, és zöldugár termesztése során növényvédőszeres és műtrágya kijuttatása április 15. és július 1. között nem megengedett (11 EUR/ha/év).	v

MTÉT Alföldi madárvédelmi gyepterület célprogram előírásai	k: kötelezően betartandó; v: választható
Vízzel telített talajon mindennemű gépi munkavégzés tilos.	k
Tilos hígtrágya, szennyvíz, szennyvíziszap, szennyvíziszapot tartalmazó komposzt felhasználása.	k
Tápanyag-utánpótlás csak a legelő állatok által elhullajtott ürülékből származhat, trágya kiszórása tilos.	k
A gyepterületeket legeltetéssel, illetve kaszálással kell hasznosítani.	k
A gyepterület öntözése tilos.	k
Belvíz/időszakos vízállás levezetése tilos.	k
Napnyugtatótól napkeltéig a gépi munkavégzés tilos.	k
Gyepterületen csak szarvasmarha, juh, kecske, szamár, ló, öszvér és bivaly legeltethető.	k
Állategység (legeltethető) megléte: min. 0.2 ÁE/ha.	k
A terület legalább 10, legfeljebb 15%-át kaszálásonként változó helyen kaszátlanul kell hagyni.	k
Táblánként minimálisan 6 méter szélességű kaszátlan területet kell kialakítani a tábla szélével érintkezően.	k
Madárbarát kaszálás/vadriasztó lánc alkalmazása.	k
A kaszálás megkezdése előtt legalább 5 munkanappal írásban elektronikus úton vagy telefaxon, illetve e-mailben be kell jelenteni az illetékes nemzeti park igazgatóságnak a kaszálás pontos helyét és tervezett kezdési időpontját.	k
Gyepterületen a szálás takarmány tárolása a kaszálást követő 30 napon túl tilos.	k

Inváziós és termőhely-idegen növényfajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédőszer-kijuttatással.	k
Fogasolás/gyepszellőztetés csak az illetékes nemzeti park igazgatóság írásos engedélye alapján lehetséges.	k
Fokozottan védett, földön fészkelő madarak fészkének, fiókáinak megtalálása esetén azt haladéktalanul jelenteni kell az illetékes nemzeti park igazgatóságnak. A megtalált fészkek körül min. 1 ha védőzóna kialakítása.	k
Villanypásztor, kerítés, karám csak az illetékes nemzeti park igazgatóság előzetes írásos engedélye alapján létesíthető.	k
A teljes gyepterület legfeljebb 50%-án az illetékes nemzeti park igazgatóság írásos véleménye alapján kíméleti terület lehet kijelölni, ahol csak július 1. után folytatható legeltetés illetve kaszálás.	k
Legeltetési sűrűség min. 0.2 ÁE/ha, max. 1.5 ÁE/ha a gyepek túlleltetési tilalmának figyelembe vételével.	v

MTÉT Kék vércse-védelmi szántó célprogram előírásai	k: kötelezően betartandó; v: választható
Vízzel telített talajon mindennemű gépi munkavégzés tilos.	k
Tilos hígtrágya, szennyvíz, szennyvíziszap, szennyvíziszapot tartalmazó komposzt felhasználása.	k
Az erózióérzékeny területeken dohány, cukorrépa, takarmányrépa, burgonya, csicsóka termesztése tilos.	k
Talajvizsgálaton alapuló tápanyaggazdálkodási terv készítése talajtani szakértő bevonásával.	k
5 év alatt legalább egy alkalommal zöldtrágyanövény termesztése, vagy istállótrágya, kijuttatása.	k
Egy tábla maximális mérete 40 ha	k
Szűkített növényvédőszer hatóanyag alkalmazása.	k
Tápanyagutánpótlás során a kijuttatott N hatóanyag mértéke nem haladhatja meg a 90 kg/ha/év értéket.	k
Tilos az öntözés.	k
Március 1. és július 31. között napnyugtától napkeltéig gépi munkavégzés tilos.	k
Fokozottan védett, földön fészkelő madarak fészkének, fiókáinak megtalálása esetén, azt haladéktalanul jelenteni kell az illetékes nemzeti park igazgatóságnak. A megtalált fészkek körül min. 1 ha védőzóna kialakítása.	k
Pillangós szális takarmánynövények, azok füves keveréke/illetve zöldugor betakarítása/szárzúzása során kaszálatlan területet kell hagyni 5-10% térmértékben, táblánként, kaszálásonként változó helyen, a tábla szélével érintkezően legalább 6 méter szélességben.	k
Pillangós, zöldugor, szális takarmánykeverék esetén madárbarát kaszálás alkalmazása (kiszorító kaszálás+vadriasztó lánc).	k
A július 31-e előtt végzett kaszálás/szárzúzás megkezdése előtt legalább 5 munkanappal írásban, elektronikus úton vagy telefaxon, illetve e-mail címen be kell jelenteni az illetékes nemzeti park igazgatóságnak a kaszálás pontos helyét és tervezett kezdési időpontját.	k

Belvíz/időszakos vízállás levezetése tilos, melynek területe - a vonatkozó kezelési szabályok betartása mellett - az adott kultúra kiterjedésébe beleszámítható.	k
Rágcsálóirtó szerek és talajfertőtlenítő szerek alkalmazása tilos.	k
Évelő növénykultúrák (szálas pillangós takarmánynövények, azok füves keveréke, zöldugar, illetve ideiglenes gyep) termesztése, vagy 5 év alatt a következő vetésszerkezet betartása fővetésű növények tekintetében: legalább 30% kalászos gabona, legalább 20% évelő szálas pillangós takarmánynövény (évelő szálas pillangósok, vagy azok keveréke illetve füves keveréke), legalább 20% zöldugar, egyéb kultúra legfeljebb 20 %.	k
A szálas pillangós takarmánynövények, azok füves keverékei, valamint a zöldugar első kaszálását a teljes területük legalább 50%-án május 31-ig el kell végezni.	k
A tábla szélein legalább 6 méter széles növényvédőszer-mentes táblaszegélyt kell hagyni.	k
Rovarölő szerek nem alkalmazhatóak.	k
5 ha-nál nagyobb tábla esetén minden kaszálásnál, szárazzásnál a táblát két egyenlő részre kell osztani, az első 50 % kaszálásának befejezését követően a másik 50% kaszálását/szárazzását csak 10 nappal később lehet elkezdni.	k
Pillangós szálas takarmánynövények, azok füves keveréke, valamint zöldugar kaszálása/szárazzása táblánként eltérő napokon történjen.	k
Akkreditált laboratóriumban bővített talajvizsgálat elvégzése talajtani szakértő bevonásával (6 EUR/ha/év).	v
A támogatásba vont teljes területen - az évelő szántóföldi kultúrák és vetett ugar kivételével - a táblák maximális mérete 5 ha (22 EUR/ha/év).	v
Növényvédelmi előrejelzés alkalmazása (1 EUR/ha/év).	v
Növényvédőszer mentes tartós zöldugar/méhlegelő szegély fenntartása a bevitt terület legalább 25 %-án legalább 3 évig, legalább 3 m szélességben(11 EUR/ha/év).	v
Növényvédőszer mentes tartós zöldugar/méhlegelő szegély fenntartása a bevitt terület legalább 25 %-án legalább 3 évig, legalább 6 m szélességben (22 EUR/ha).	v

2. kép: a kék vércse-védelmi szántó célprogramban támogatható területek elhelyezkedése a tervezési területen (lépték: 1:55 000)
Részletesebb térkép külön mellékletben (HUKN20019_térképek.pdf: 4.térkép)

KÖLCSÖNÖS MEGFELELTETÉS

Az Európai Unió 2007-es Közös Agrárpolitikájának reformja keretében került átalakításra az agrár- és vidékfejlesztési támogatások rendszere. A legfontosabb célkitűzés, amit a folyamatos változással el akarnak érni, hogy a mezőgazdasági termelők minél gyorsabban tudjanak alkalmazkodni a változó piaci körülményekhez, a lakosság egészséges környezetben éljen, a fogyasztók pedig megfelelő, sőt magas minőségű élelmiszerhez jussanak.

A **Kölcsönös Megfeleltetés (KM)** rendszer alapvető előírásokat foglal magába a KAP-ban a környezetre, az éghajlatváltozásra, a földterület jó mezőgazdasági és környezeti állapotára, a közegészségügyre, az állat- és növényegészségügyre és az állatjólétre vonatkozóan. A KM a fenntartható mezőgazdaság megteremtéséhez kíván hozzájárulni annak elérése révén, hogy a **gazdálkodók tudatában legyenek annak, hogy az említett alapvető előírásokat be kell tartani.** Mindezek mellett ahhoz is hozzá kíván járulni, hogy a környezetre, a közegészségügyre, az állat- és növényegészségügyre és az állatjólétre vonatkozó szakpolitikákkal való nagyobb fokú összhang kialakítása révén a KAP jobban megfeleljen a társadalmi elvárásoknak.

Aki földet művel, állatot tart, illetve a földműveléssel, állattartással összefüggő tevékenységet folytat, azok számára általános kötelezettség a különböző **szakhatósági előírások betartása, függetlenül attól, hogy támogatást vesznek-e igénybe.** Példaként megemlítve: ha valaki földtulajdonnal rendelkezik, akkor is védekeznie kell a parlagfű ellen, ha egyébként nem részesül semmilyen támogatásban.

Amennyiben a földművelők, állattartók **közösségi forrásokból tevékenységükhöz támogatást vesznek igénybe** számukra szintén kötelező az úgynevezett szakhatósági előírások betartása. A különbség csak az, hogy az utóbbi esetben a Magyar Államkincstár az érintettnél **üzemi szinten vizsgálja** a rendelkezések betartását és a jogkövetkezményeket is üzemi szinten állapítják meg. Pontosan emiatt a kölcsönös megfeleltetés hatálya alá tartozó ellenőrzések jelentős részét is **ugyanaz a hatóság végzi**, amely egyébként az adott szakterületen eljár.

2015-től több szempontból egyszerűsödött a KM rendszere. A korábbi **helyes mezőgazdasági és környezeti állapotra (HMKÁ)** vonatkozó előírások és a **jogszabályba foglalt gazdálkodási követelmények (JFGK)** egy struktúrába kerültek témacsoportonként felosztva a könnyebb átláthatóság miatt.

Mely támogatásokat érinti a Kölcsönös Megfeleltetés rendszere

1305/2013/EU rendelet 17. cikk (1) bekezdés d) pontja, 21. cikke (1) bekezdésének a) és b) pontja, 28–31. cikke, 33. és 34. cikke szerint

- Erdősítés támogatása
- Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása
- Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
- Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, Ökológiai gazdálkodás fenntartása
- Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
- Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
- Kompenzációs kifizetések természeti hátránnyal érintett területeken
- A tejágazat szerkezetátalakítását kísérő állatjóléti támogatás
- Erdő-környezetvédelmi kifizetések

1307/2013/EU rendelet I. melléklete szerint

- Egységes területalapú támogatás
- Az éghajlat és a környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatra vonatkozóan nyújtott támogatás (**Zöldítés**)

- A fiatal mezőgazdasági termelők részére nyújtott támogatás

Termeléshez kötött támogatások

- anyajuh tartás támogatása
- anyatehén tartás támogatása
- hízottbika-tartás támogatása
- tejhasznú tehéntartás támogatása
- rizstermesztés támogatása
- cukorrépa termesztés támogatása
- zöldségnövény termesztés támogatása
- ipari zöldségnövény termesztés támogatása
- intenzív és extenzív gyümölcstermesztés támogatása
- szemes fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása
- szálas fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása
- ipari olajnövény termesztés támogatása

1308/2013/EU rendelet 46. cikke szerinti

- Szőlőültetvények szerkezet-átalakítása és átállítása

Jogszabályi hivatkozások

Hazai jogszabály

A kölcsönös megfeleltetés körébe tartozó ellenőrzések lefolytatásával, valamint a jogkövetkezmények alkalmazásával kapcsolatos szabályokról szóló 81/2009. (VII. 10.) FVM rendelet

Az egységes területalapú támogatások és egyes vidékfejlesztési támogatások igényléséhez teljesítendő „Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot” fenntartásához szükséges feltételrendszer, valamint az állatok állategységre való átváltási arányának meghatározásáról szóló 50/2008. (IV. 24.) FVM rendelet

EU jogszabály

A Bizottság 809/2014/EU, valamint 640/2014/EU rendelete a 1306/2013/EU rendeletnek a kölcsönös megfeleltetéssel összefüggő kontrollrendszerek és igazgatási szankciók megállapításáról.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

A 2016 elején indult, 2020 december 31-ig tartó AKG program, annak horizontális és zonális rendszere az egyéb elérhető támogatásokkal (ld. fenn) megfelelő támogatási rendszert alkotnak, nem javasolt más programra áttérni.

Az agrártámogatási rendszerrel kapcsolatos, általánosabb jellegű – és sokak által régóta szorgalmazott – javaslat, hogy azok az ingatlantulajdonosok is részesüljenek valamilyen típusú támogatásban, akik közérdeket szolgálóan tartják fenn ingatlanjuk rendszeres mezőgazdasági hasznosításra alkalmatlan (tehát jelenleg nem támogatható) állapotát.

Ez a Baksi-pusztá Natura 2000 terület esetében azt jelentené, hogy a rendszeres legeltetésre, kaszálásra, illetve nádgazdálkodásra alkalmatlan, tartós természetes vízhatásnak kitett ingatlanrészek után is járna támogatás (amelyek sekély vizük miatt halgazdálkodásra szintén alkalmatlanok). Az érintett területen ennek különösen nagy jelentősége volna, hiszen számos nagy kiterjedésű szikes tómeder, valamint szikes mocsár, nádas található a pusztán, amelyek vagy nem kezelhetőek/kezelendőek (pl. Büdös-szék medre), vagy

fenntartásuk/regenerációjuk érdekében kezelésre szorulnak, azonban ezeket a tulajdonos/vagyonkezelő saját költségén kénytelen elvégezni. Magántulajdon esetében a gazdálkodó nehezen motiválható, hogy számára meg nem térülő kezelést hajtson végre, pusztán természetvédelmi célzattal – ilyen lenne pl. a nagy pusztai nádasok aratása, esetleges sarjülegeltetése. A nem tavakban nőtt, jellemzően nem túl magas nádasokból aratással/kaszálással kinyert nád ipari felhasználásra nemigen alkalmas, a homogén növényzet sarjülegeltetés esetén gyenge legelőként funkcionál, ugyanakkor tartós kezelés esetén a diverzitás növekedhetne, és a nádasokban tanyát vert vadászok – amelyek a környező gyepeket, szántókat feltúrják, a madárfészkeket megsemmisítik – élettere is jelentősen csökkenhetne.

Ugyancsak ide kapcsolódik a vízmegőrzés kérdése ezekben a tómedrekben, vízállásokban. Ha kivett kategóriából támogathatóba kerülnének, a gazdálkodónak érdeke lenne az évenkénti kaszálás elvégzése, amit azonban csapadékosabb években nagy valószínűséggel csak vízelvezetés után tudna kivitelezni – ez a vízelvezetés pedig ellentétes a természetvédelmi és gazdasági érdekekkel egyaránt (a medrekben, semlyékekben történő vízmegőrzés a környező szántóterületek vízellátottságát is javítja).

A rendszeresen nem hasznosított területek támogatásának formája kedvező esetben valamiféle, területi alapon folyósított kompenzációs kifizetés lehetne.

3.3.2. Pályázatok

A főbb élőhelyvédelmi intézkedések – egykori szikes tómedrek regenerációja, nádasok megnyitása a legelő állatállomány segítségével, vízviszonyok javítása/vizek megőrzése csatornákon lévő műtárgyak használatával – külön pénzügyi ráfordítást jellemzően nem igényelnek. a KNPI jellemzően önerőből képes kivitelezni. Nagyobb összeget a csaj-tavi 4. tőegység vízzel való feltöltése, valamint a Hatvani-csatakba történő vízvásárlás jelenthet. A 4. tőegység vízutánpótlását évente végezzük annak ellenére, hogy nem történik vízleeresztés, azonban önmagában a vízpótlás pályázati forrásból nem megoldható. A Hatvani-csataknál a felszíni vízzel történő árasztás csak erősen aszályos években jöhet számításba, így nem rendszeres, előre tervezhető beavatkozásokról van szó, vagyis pályázat keretien belül szintén nehezen lenne kivitelezhető.

Pályázatok esősorban fajvédelmi céllal valósultak meg a területen (kék vércse és kerecsensólyom LIFE-pályázatok), illetve a jelenleg futó LIFE is fajvédelmi célzatú.

- a) Cím: A szalakóta védelme a Kárpát-medencében
- b) Kód: LIFE13/NAT/HU/000081
- c) Kedvezményezett:

Konzorciumvezető:

Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Magyarország

Társkezdvezményezettek:

MILVUS Csoport, Románia

Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Magyarország

Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság, Magyarország

DALERD, Délalföldi Erdészeti Zrt., Magyarország

Szatmárnémeti Környezetvédelmi Ügynökség, Románia

- d) Projektidőszak: 2014.09.01-2020.03.31

- e) Költségvetés: 5 046 097.00 € (ebből EU hozzájárulás: 75%)
f) A szalakótavédelmi program fő célkitűzése:

A Kárpát-medence szalakóta populációjának megerősítése és hosszú távú fenntartható védelmének megalapozása.

Fő tevékenységek:

Fészkelőhelyek kialakítása Különleges Rendeltetésű Madárvédelmi Területeken Magyarországon (17 területen) és Romániában (15 területen)

A fészkelő- és táplálkozóhelyek állapotának javítása három karakterisztikus projekt területen

A mortalitás csökkentése

A hosszú távú fenntartható fajvédelem biztosítása a „Farmers for Roller” program keretében

A szalakótabarát gazdálkodási módszerek használatának népszerűsítése Natura 2000 területeken

Szemléletformálás

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

1 alkalommal megtartott nyílt fórum, Pusztaszer település Polgármesteri Hivatalában, 2016. május 19-én, 7 résztvevővel.

A terv egyeztetési változata felkerült a Natura 2000 információs portálra (www.natura.2000.hu), és a KNPI oldalára (knp.nemzetipark.gov.hu), illetve ismertetésre került a fórum során. A fórumra meghívást kaptak a települések vezetői, a jelentősebb helyi gazdálkodók, a hivatalos szervek és kezelők részéről pedig a falugazdászok, a helyi gazdaszövetkezetek és az illetékes Vízügyi Igazgatóság képviselői. A projektben résztvevők oldaláról a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság munkatársai vettek részt. A fórumok szervezési és lebonyolítási feladatait a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság munkatársa látta el, az elhangzottakról hangfelvételt készített, így ezen észrevételek beépíthetők a terv második változatába. Az érintettek lehetőséget kaptak a terv írásban történő véleményezésére is.

Az egyeztető fórum jelentősége elsősorban abban rejlett, hogy ennek révén az érintettek egy nyílt tervezési folyamatba kapcsolódhattak be, megoszthatták egymással és a tervezőkkel a véleményüket a fenntartási tervek kapcsán, és változtatásokat eszközölhettek (lásd. 3.4.3 fejezetet). Mindezzel nem csak javulhatott a terv szakmai színvonala (hiszen több szempontot tükröz), de növekedhetett a terv helyi elfogadottsága is.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

A fenntartási tervben előírtak végrehajtására kötelezettek:

- gazdálkodók;

- Natura 2000 területtel érintett földrészletek tulajdonosai és vagyongazdálkodói (jelen esetben nagy hányadban ez a KNPI);
- Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek és települési önkormányzatok;

A fenntartási terv eredményeit felhasználó, illetve a projekt végrehajtását felügyelő szervek:

- az ágazatban működő döntéshozó, felügyeleti szervek;
- támogatást biztosító és a végrehajtást felügyelő szervezetek;
- helyi érintettségű környezetvédelmi társadalmi szervezet;
- falugazdászok;
- agrár-érdekképviseleti szerv;
- egyéb azonosított érintettek.

Szervezet	Irányítószám	Cím, város	Cím, utca, házsám
Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület	1125	Budapest	Költő u. 21.
WWF Világ Természeti Alap Magyarország Alapítvány	1141	Budapest	Álmos vezér útja 69/A
Környezet- és természetvédelemért felelős helyettes államtitkár Vidékfejlesztési Minisztérium	1055	Budapest	Kossuth Lajos tér 11.
Nemzeti Média és Hírközlési Hatóság Szegedi Hatósági Iroda	6721	Szeged	Csongrádi sgt. 15.
Vodafone Magyarország Zrt.	1476	Budapest	Pf. 350
Alsó-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság	6720	Szeged	Stefánia 4.
Csongrád Megyei Agrárkamara	6722	Szeged	Kossuth L. sgt. 17.
Csongrád Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság	6721	Szeged	Berlini krt. 16-18
Magyar Közút Nonprofit Zrt. Csongrád Megyei Igazgatóság	6721	Szeged	Juhász Gyula u. 9.
Csongrád Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály	6721	Szeged	Felső-Tisza part 17.
DALERD Délalföldi Erdészeti Zrt.	6721	Szeged	Zsótér út 4.
Csanytelek és Térsége Földtulajdonosok Vadásztársaság	6647	Csanytelek	Táncsics Mihály utca 2/a
Baks Önkormányzat Polgármesteri Hivatala	6768	Baks	Fő utca 92.
Csanyteleki Önkormányzat Polgármesteri Hivatala	6647	Csanytelek	Volentér János tér 2.
Ópusztaszer Községi Önkormányzat Polgármesteri Hivatala	6767	Ópusztaszer	Tóhajlat utca 130.
Pusztaszer Község Önkormányzata	6769	Pusztaszer	Kossuth Lajos utca 45.

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

A terv az érintett önkormányzatoknál kifüggesztésre került, továbbá tájékoztatót küldtünk több, a térségben vagy országosan aktív/működő természetvédelmi szervezet, illetve szolgáltató részére. Kérdés, érdemi észrevétel, mely változtatásra tett volna javaslatot, nem érkezett be.

A 2016. május 19-én tartott fórumon 7 személy volt jelen. A fórumon készült hangfelvétel tartalmazza az ott elhangzott kérdéseket és válaszokat, ezeket a lenti táblázatban is szerepeltetjük.

A fórumon résztvevő gazdálkodók észrevételei, kérdései elsősorban a támogatásokra, kompenzációkra vonatkoztak. A legerősebb, többször felmerülő kérés a kivett vízállásokon történő vízmegőrzés, illetve a nádasok kezelésének valamilyen formában történő kompenzálása volt. Ez a probléma régóta ismert az Igazgatóság munkatársai számára, így erre vonatkozó javaslat már eleve szerepelt a tervben. A többi felmerülő kérés/kérdés/észrevétel nem a terv kompetenciája, így módosítási igény nem merült fel. Miután a Natura 2000 terület egésze régóta országosan védett terület, így a Natura 2000 előírások új, illetve a korábbiaknál szigorúbb előírásokat nem tartalmaznak. Emellett a természetközeli gyepek igen nagy hányada a KNPI vagyonkezelésében van, vagyis a legszigorúbb előírások, javaslatok kevés gazdálkodót érintenek. Vélhetően ezen okok miatt érkezett ilyen kevés számú észrevétel a terv kapcsán.

Jegyzőkönyvben szereplők és hatásuk a fenntartási tervre:

Név	cím	kérdés, kérés	Válasz és változás a fenntartási tervben
Pataki Dávid, ATIVIZIG	6720 Szeged, Stefánia 4.	-	-
Szabó Sándor, gazdálkodó	+36/30-4753273	Kivett nádasok kezelését támogatni kellene, amíg el nem gyepesedik, hiszen évekig nem térül meg a befektetett energia és költség.	Véleményünk szerint is releváns probléma a kivett, de egyébként hasznosításra szoruló egyes területek (pl. nádasok) támogathatóságának hiánya, a tervben is szerepel a kompenzációs javaslat.
Szabó Sándor, gazdálkodó	+36/30-4753273	Pusztát átszelő földút leszűkítése, és ezzel párhuzamosan szilárdítása lenne szükséges, hogy ne a gyepek rovására keressék csapadékos időszakokban a kerülő utakat az arra lakók, gazdálkodók, és könnyebb legyen a közlekedés is.	Szilárd burkolatú út létesítése nem javasolt a pusztán, de erősítés, esetleg az egyébként is kijárt, degradált növényzetű szegélyben sekély vízlevezető árok létesítésére van elvi lehetőség a KNPI-gal történt egyeztetés után, de az érintett út önkormányzati tulajdon, így az anyagi vonzata rájuk nehezedik.
Szabó Sándor, gazdálkodó	+36/30-4753273	Aszályos területté van minősítve a térség, így vízállásra nem vehető fel kompenzáció még a kék vércse MTÉT keretein belül	A vízállások területének megőrzése prioritást élvez, a tervben is javasoltuk ezek támogathatóságát. Az aszály-zóna kijelölésébe azonban a KNPI-nak nincs

		sem, pedig a vízállások megőrzése fontos lenne.	beeszlása – ugyanakkor erősen javasolható a kompetens szervezettel felvenni a kapcsolatot, és legalább arról egyeztetni, hogy ezen kijelölés ne legyen akadálya támogatás felvételének.
Szabó Sándor, gazdálkodó	+36/30-4753273	A vaddisznók visszaszorításához kevés a nádasok kezelése.	A vaddisznó állomány teljes kiszorítása nem cél, és nem is reális. Jelentős létszámcsökkenés esetén a környező területekről pótlódna az állomány, amennyiben csupán vadászattal ritkítanánk őket, ezért szükséges a nappali és téli búvóhelyek csökkentése. Teljesen kiszorítani őket nem lehet, de a kártétel mérséklése szükséges és megvalósítható cél.
Szabó Sándor, gazdálkodó	+36/30-4753273	A nyári lúd kártétele komoly méreteket ér el, helyenként teljes vetéseket tesz tönkre. Bár vadászható, a puszta kéméleti övezetbe esik, így csak riasztani lehet, az ahhoz szükséges engedély megszerzése azonban hosszadalmas.	Ez sem a terv és a KNPI hatásköre, de javasolható egyrészt kompenzáció (a jogalkotók részéről), másrészt a riasztásra történő előzetes (akár évekre előre beadott) engedélykérelem (a gazdálkodó részéről).
Varga Zoltán, egyéni vállalkozó	+36/30-9289257	Kevés a támogatás a Naturán, a helyben lakókat kellene inkább támogatni, mint azt a pár fajt védeni.	A támogatásokra az Igazgatóságnak nincs ráhatása. A Natura 2000 hálózat részét képező területeken elsősorban a jelölő élőhelyek és fajok megőrzése a cél, ezt nem rendelhetjük alá, nem tolhatjuk háttérbe a helyben gazdálkodók előnybe hozásáért. Ugyanakkor természetesen természetvédelmi szempontból kedvező, előremutató gazdálkodás segíthető néhány új támogatás bevezetésével, több ilyenre javaslatot is teszünk a tervben.
Tajti László, helyi lakos	Pusztaszer, Munkástelep	Vadgazdálkodási előírások, pl. a szőrök kialakíthatóságáról a gyepre is vonatkoznak, ne csak az erdőkre.	A felvetéssel egyetértünk, de a terület védett jellege miatt ezek az előírások vonatkoznak a gyepre, nem tartottuk szükségesnek külön megjeleníteni a táblázatban.
Sándor Judit, gazdálkodó	Pusztaszer, Munkástelep	-	-
Margóczy Katalin, SZTE Ökológiai Tanszék	SZTE TTIK Ökológiai Tanszék 6726 Szeged, Közép fasor 52.	Szemléletváltás van folyamatban. Az eddigi gyakorlat főként az volt, hogy a Nemzeti Park kezeli a területet, de el kell gondolkodni azon, hogy a helyben lakók lehetőségeit javítsuk a gazdálkodásra.	A gondolattal maximálisan egyetértünk, a KNPI régóta törekszik arra, hogy biztosítsa a helyben lakók megélhetését, és velük együttműködve kezelje a területeket. Elsősorban olyan területeken választja a saját hatáskörben megoldott gazdálkodást, ahol a magas természeti értékű gyep, mocsarak, stb. megőrzése érdekében kizárólag extenzív, gyakran pénzügyileg nem

			<p>megtérülő gazdálkodásra van csupán lehetőség (vagy egyáltalán nincs szükség kezelésre, a terület nem támogatható – lsd. pl. helyben Büdös-szék medre, egyéb vízállások), illetve a kezelést adaptív módon, adott évi viszonyokhoz igazítva kell végezni, így jelentős többletmunkát igényel.</p>
Máté Gábor, pusztaszeri polgármester	6769 Pusztaszer, Kossuth Lajos utca 45.	Lehet-e Szeri-pusztára átnevezni a Baksi-pusztát, hiszen a puszta jelentős része Ópusztaszer és Pusztaszer külterületére esik?	A javasolt, és régebben használt név, így a változtatás támogatandó, ha van rá lehetőség.
Máté Gábor, pusztaszeri polgármester	6769 Pusztaszer, Kossuth Lajos utca 45.	Helyben lakó tanyasiakkal javasolja felvenni a kapcsolatot, hogy jobban ismerjék a pusztát, és tudják, hogyan tudják segíteni a fennmaradását.	Ez a felvetés nem képezi a terv részét, de az elképzelés támogatandó, a lakosság bevonása javíthatja az helyben lakók közérzetét, elköteleződését a táj iránt, és a környezetük állapotát egyaránt, így az Igazgatóság természetvédelmi őrszolgálatának és az önkormányzatok segítségével igyekszik kidolgozni egy programot, amiben a tanyasi lakosság minél nagyobb részét eléri.

Levélben érkezett észrevételek:

Név/Szervezet	cím	kérdés, kérés	Válasz és változás a fenntartási tervben
CsMKH, Természetvédelmi és Környezetvédelmi Főosztály	6701 Szeged, Pf. 1096	„A véleményezésre megküldött tervek szakmai szempontból alaposak, átgondoltak, kellően megalapozottak, megállapításaikkal, javaslataikkal egyetértünk.”	-
CsMKH, Építésügyi, Hatósági, Oktatási és Törvényességi Felügyeleti Főosztály, Építésügyi Osztály	6701 Szeged, Pf. 1096.	„... a KNPI által elkészített szakmai anyagot áttekintve a Csongrád-megyei Baksi-pusztá kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (HUKN20019) fenntartási terve ellen kifogást nem emelek. A megalapozó dokumentációt átvizsgálva az abban foglaltakkal egyetértünk.”	-
CsMKH, Népegészségügyi Főosztály	6726 Szeged, Derkovits fasor 7-11.	„A Baksi-pusztá fenntartási terv kapcsán közegészségügyi szempontból szakmai észrevételt nem áll módomban tenni, tekintettel arra, hogy a www.knp.hu honlapon a véleményezésre nyitva álló határidőn belül a társadalmi egyeztetésre alkalmas formában a	A hivatkozott választ május 19-ére dátumozták, amikor a fenntartási terv már több, mint 2 hete elérhető volt a honlapon. A Főosztály a többi terv kapcsán is ugyanezt az észrevételt tette, így

		Natura2000 fenntartási terv nem volt elérhető.”	valószínűsíthető, hogy nem találta meg a hivatkozást a honlapon (több gazdálkodó is hasonlóan járt).
NMHH, Szegedi Hatósági Iroda	6721 Szeged, Csongrádi sgt. 15.	A Hatóság pályázatot írt ki a 800, 900, 1800 és 2600MHz-es, illetve a 26GHz-es frekvenciasávok hasznosítására, valamint bázisállomások üzembe helyezésére. „A ... vezetékes és vezeték nélküli hírközlési hálózatokkal kapcsolatos építési tevékenységek érinthetik a Natura 2000 területeket is (a Hatóság a szolgáltatók terveivel kapcsolatosan konkrét adatokkal nem rendelkezik). A Hatóság kéri a KNPI-t, hogy a Natura 2000 területekre vonatkozó fenntartási terv elkészítésekor a fentieket vegye figyelembe.”	Amennyiben konkrét kérelem érkezik, a vonatkozó jogszabályok alapján, a Natura 2000 terület célkitűzéseit szem előtt tartva a KNPI megvizsgálja a létesítés megvalósíthatóságát. Alapszabályként a pusztába új építmény nem helyezhető el, azt célszerű a települések közelében elhelyezni.

II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció

1. A tervezési terület alapállapot jellemzése

1.1. Környezeti adottságok

1.1.1. Éghajlati adottságok

A Kiskunság klímája kontinentális, azonban elhelyezkedése révén számos egyéb hatás éri, erős a medence-jelleg hatása is. A terület az ország melegebb területei közé tartozik, a napsütéses órák átlagos évi összege meghaladja a 2050 órát, az évi középhőmérséklet $+10,5-11\text{ C}^\circ$ (januárban $-1,5-2^\circ\text{C}$, júliusban $+23-24^\circ$) – az elmúlt 30 évben 1,4-1,6 fokkal nőtt. A téli napok száma mindössze 26-31, a hosszantartó, kemény fagyos napok egyre ritkábbak. Nagyjából hasonló arányban jellemzőek az északnyugati, a nyugati és az északkeleti szelek, azonban a tájkép szempontjából legmeghatározóbb a tavaszi „böjti” szelek idején az északnyugati szél – a legtöbb deflációs mélyedés a térségben északnyugat-délkelet irányultságú. A terület csapadékszegény, az évi átlagos csapadékösszeg mindössze 500-580mm. A páratartalom is alacsony, gyakran jelentős talaj- és légköri aszály lép fel.

1.1.2. Vízrajzi adottságok

Az Alsó-Tiszavölgy hazánk legmélyebb térrésze, tengerszint feletti magassága 76-91m közötti, lényegében tökéletes síkság. A Baksi-puszta a Tiszavölgy, és a Homokhátság peremzónáján helyezkedik el, rendszeres elöntés vélhetően a folyószabályozások előtt sem volt jellemző – nagyobb árvizek esetén azonban a Dong-éren keresztül érkező vizek, és a felszín alatti vizek mellett a Tisza is szerepet játszhattak az itteni, üledékföldtani és felszínalaktani adottságok révén létrejött szikes tavak medreinek feltöltésében. A nagy kiterjedésű, unikális élővilágnak otthont adó tavak jelentős hányadát a 20.sz. elején-közepén halastóvá alakították (Csaj-tó, Fehér-tó). Egyedüli természetes tóként a pusztaszeri Búdös-szék őrződött meg, amely, az övező szikes pusztával egyetemben a Baksi-puszta Natura 2000 terület legértékesebb élőhelyeit őrzi. A tó vízborítottsága időszakos – legnagyobb vízmélysége jellemzően 60-70cm, csapadékos években meghaladhatja az 1métert is, aszályos időszakban pedig teljesen ki is száradhat, de a felszín alól áramló vizeknek köszönhetően viszonylag sokáig képes „tartani” a vizet csapadékszegény körülmények között is. A tó az ún. fehér vizű szikes tavak közé tartozik – nagyvízes években azonban ez a fehér, tejszerű, majdnem átlátszatlan víz alig észlelhető. A Búdös-széktől délre elhelyezkedő Hatvani-csatak és Vesszős-szék ugyancsak időszakosan kiszáradó szikes tavak, vízellátottságuk rosszabb, mint a Búdös-széké, az év jóval kisebb hányadában figyelhető meg medrükben vízborítás. A csökkenő vízborítás a szikes jelleg csökkenéséhez, kilúgzódáshoz, nádasodáshoz vezet, különösen a Hatvani-csatak esetében figyelhető ez meg. A Baksi-puszta vizeinek szabályozására épült Búdös-széki főcsatorna a terület védettsége óta már nemigen vezeti el a vizeket, ellenben a vele összeköttetésben lévő számos kisebb csatornával együtt – megfelelő vízkormányzás esetén – alkalmas a napjainkban vízhiányos medrek vízpótlására. A rendszeres felszíni vízzel történő árasztás csökkenti a szikes jelleget, azonban az időszakos, rövid ideig tartó vízbevezetés összességében javíthatja a terület vízellátottságát, és a növényzet, állatvilág életfeltételeit.

A Csaj-tó az 1960-as években megkezdődött halastóvá alakítása előtt ugyancsak időszakos szikes tó volt, a számos csatorna, és a halastavi gazdálkodás érdekében kialakított vízkormányzás azonban a természetes vízjárást teljesen átalakította. A vízpótlás édesvízzel történik a tavakban, ennek, és a gátak kialakításának következtében a tavakat közvetlenül övező növényzetben a generalista fajok dominálnak, sziki specialisták lényegében nincsenek jelen, a tavak leengedése esetén sem jelennek meg a szikes tavi iszapnövényzet képviselői.

A Homokhátságon jelentkező erőteljes talajvízszint-csökkenés, ha enyhébben is, de a térségre is jellemző, ami a feláramló vizek mennyiségének csökkenésével, időszakos elapadásával jár. Ez maga után vonja a felszíni vizek kiterjedésének és a vízborítottság hosszának csökkenését is, ami egyben a terület kilúgozódásához is vezet. Megfelelő vízkormányzással a hiányzó vizek pótolhatóak ugyan, azonban az édesvízi elöntés tovább csökkenti a szikes jellegét, ami a specialista fajok, és a szikes puszták növényvilága számára igen kedvezőtlen.

1.1.3. Talajtani adottságok

A Tisza-völgy átlagosan 80-82m tengerszint feletti magasságú, míg a Hátság pereme 85méteres szintvonalnál húzható meg. A Bűdös-szék medre 81-82m-en található. A tó térségében a tiszai származású, folyóvízi homokra agyagos, alluviális lösz, illetve sokféle szikes lösz települ. A lösz fölött ártéri és tavi üledék, továbbá részben dunai, részben tiszai származású futóhomok található. A löszös réteget a korábbi folyóvízi erózió sok helyen megkoptatta, akár teljesen el is tűntethette – ezeken a részeken a mélyedésekben gyűlnek össze a felszíni vizek.

A területen a talajerózió jellemzően csekély mértékű. A talajvízszint-csökkenés következtében többfelé a szikes jelleg csökkenése, kilúgozás figyelhető meg.

1.2. Természeti adottságok

A terület természetes, természetközeli élőhelyei közül a legjellemzőbbek a kiemelt jelentőségű közösségi élőhelynek minősülő pannon szikes gyepek és mocsarak, szikes tavak (Pannon szikesek - 1530), és a síksági pannon löszgyepek (6250). A szikes puszták elsősorban szolonyec jellegűek, a sziki magaskórósok kivételével a teljes szikes spektrum képviselőit magát. Jelentős kiterjedésben találkozhatunk – elsősorban a puszta szegélyében szántóterületekkel, tanyákkal. Természetes, természetközeli erdő a site területén nem található, néhány kisebb telepített facsoporttal, erdőfolttal találkozhatunk csupán.

A legjellemzőbb Á-NÉR élőhelytípusok élőhelytérkép alapján becsült kiterjedése (a szikes mozaikok, és a közepük ékelődő nádasok, löszhátak, léptékük miatt sok helyen kiábrázolhatatlanok, így a domináns élőhelyhez számoljuk a kiterjedését. Vagyis az egyes szikes élőhelyek tényleges kiterjedése valamelyest eltér az itt feltüntetett értékektől):

Élőhely magyar neve	ÁNÉR kód	közösségi jelentőségű élőhely kódja	Élőhely kiterjedése (hektár)	Élőhely %-os aránya
Nem tőzegképző nádasok	B1a	-	206,35	4,23
Szikes mocsarak	B6	1530*	444	9,11

Ürmös szikespuszta és cickóros	F1a és F1b	1530*	326,15	6,68
Szikes rétek	F2	1530*	878,4	18
Mézpázsitos szikfokok	F4	1530*	144,3	2,9
Padkás szikesek, szikes tavak iszap- és vakszik növényzete, szikes tavak	F5 és U9n	1530*	137,41	2,82
Évelő nyílt homokpusztagyeppek, homoki legelők	G1	6260*	11,34	0,23
Löszgyepek, kötött talajú sztyeprétek	H5a	6250*	190	3,9
Homoki sztyepprétek	H5b	6260*	98,45	2
Jellegtelen üdegyepek	OB	-	106,61	2,18
Jellegtelen szárazgyepek	OC	-	196,9	4,04
Magaskórós ruderális gyomnövényzet	OF	-	4,08	0,08
Spontán tájidegen cserjések, facsoportok	P2b	-	1,18	0,02
Vágásterületek, fiatal telepítések	P3	-	4,03	0,08
Óshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok	RA	-	4,64	0,09
Óshonos fafajú puhafás jellegtelen erdők	RB	-	9,21	0,19
Óshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők	RC	-	26,8	0,55
Óshonos lombos fafajokkal elegyes fenyves és idegenhonos származékerdők	RD	-	41,8	0,86
Idegenhonos kultúrerdők	S1	-	65,5	1,34
Nemesnyarasok	S2	-	2,63	0,05
Egyéb ültetett tájidegen lombos erdők	S3	-	0,88	0,018
Nem őshonos fafajok spontán állományai	S6	-	4,69	0,09
Szántók	T1	-	791,5	16,23
Évelő, intenzív szántóföldi kultúrák	T2	-	70,84	1,45
Gyümölcsösök	T7	-	3,64	0,07
Fiatal parlag és ugar	T10	-	61,65	1,26
Telephelyek, roncterületek és hulladéklerakók	U4	-	38,6	0,8
Tanyák, családi gazdaságok	U10	-	55,9	1,14
Út- és vasúthálózat (a halastavak töltései is)	U11	-	164,36	3,37
Kertvárosok, szabadidős	U7	-	0,22	0,005

létesítmények				
Folyóvizek (Dong-ér)	U8m	-	27,45	0,56
Csatornák (Fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partjánál)	BA	-	38,32	0,79
Állóvizek	U9	-	718,9	14,74
Összesen			4876,7	100%

* - kiemelt jelentőségű közösségi élőhelyek

A Natura 2000 terület állatvilágnak legértékesebb tagjai a jelölőfajként is szereplő kételtűek (vöröshasú unka, dunai tarajosgöte), a mocsári teknős, és a szikespusztai madárközösség. Utóbbiak közül kiemelendő a kék vércse, a szalakóta, kerecsensólyom, a nagyvizes években vegyes telepeken fészkelő csérek, szerkők, és az elsősorban az őszi vonulások alkalmával tömeges daru, és a lúdalkatúak (a gyakori nagy lilik, nyári lúd mellett a vörösnyakú lúd, kis lilik, alkalmanként apácálúd). A terület nem csak vonuló-, hanem fészkelő és táplálkozóhelyként is jelentős, a fenti fajok mellett rendszeres fészkelő többek között a gólyatöcs, a gulipán, nagy goda, cigányréce.

1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek

A tervezési területen két közösségi jelentőségű élőhelytípust tartunk nyilván jelölő élőhelyként.

Élőhelytípus kódja	Élőhelytípus megnevezése	Reprezentativitás (A-D)
1530*	pannon szikes sztyeppék és mocsarak	A
6250*	síksági pannon löszgyepek	B

*kiemelt jelentőségű közösségi élőhelyek

Élőhely neve:

pannon szikes sztyeppék és mocsarak

Élőhely kódja:

1530*

Élőhely előfordulásai a területen:

Isd. a „HUKN20019_térképek.pdf” melléklet 5. térképét

Élőhely kiterjedése a területen:

2136 hektár (adatlapon: 2250ha)
A puszták területéről korábban nem készült olyan részletességű élőhelytérkép, mint 2015-ben, a löszhátakkal, nem szikes-jellegű nádasokkal mozaikoló szikes pusztai foltokon pedig igen nehézkes az egyes típusok kiterjedésének becslése. A mostani térképezés lehetővé tette az egyes élőhelytípusok kiterjedésének pontosabb megállapítását.

Élőhely jellemzése:

A Natura 2000 területen a Tiszavölgyre, és a Duna-menti síkra jellemző szolonyec szikesek minden típusa képviselteti magát (sziki magaskóróssal nem találkozhatunk, ez azonban a Duna-Tisza közti szolonyec szikeseken sem fordul elő). Állományaik tipikusnak tekinthetők, fajkészletük igen hasonló a tiszántúli szolonyec szikesekéhez, a meghatározó, jellemző típusfajok jelen vannak. Az ürmös és cickórós puszták, szikes rétek, mézpázsitos szikfokok mellett nagy kiterjedésben vannak jelen a szikes tavak, a medrekben a leszáradás után kialakuló szikes tavi iszapnövényzet (amely azonban szikes tavi mércével mérve is fajszegény), és vakszikes foltok.

Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:

Németh-Seregélyes-féle skálán átlagosan 4-es, de nagy kiterjedésben találkozhatunk 5-ös természetességű állományokkal is, illetve – főként a túllegeltetett, illetve a nem megfelelő vízellátottságú részeken 3-as természetességű foltokkal.

Élőhely veszélyeztetettsége:

A csökkenő csapadék, a talajvízszint süllyedés, és a kilúgzódás miatt hosszútávon kedvezőtlen a szikes élőhelyek fennmaradása, azonban ez a kedvezőtlen hatás legerősebben a szikes tavaknál jelentkezik, a szikes puszták rezisztenciája jóval nagyobb. Időszakos vízpótlással, térségi vízmegőrzéssel (regionális felszín alatti vízáramlási rendszerek életben tartásával), a nem kívánatos növényfajok terjedése esetén adekvát kezeléssel (pl. nád, zsióka előretörésénél szürkemarha legeltetéssel) a szikes tavak állapotának romlása is jelentősen lassítható.

Veszélyeztető tényezők:

hidrológiai viszonyok átalakulása: felszín alatti vízáramlások megváltozása, talajvízszint-csökkenés, felszíni vizek kiterjedésének és a vízborítás hosszának csökkenése, vízminőség romlása; szántóföldi művelés: elszántások, herbicidek és tápanyagok bemosódása; nagy versenyképességű (nád, zsióka) fajok előretörése a szikes tavak medrében; kisebb mértékben túlzottan intenzív legeltetés, tájidegen fajok (ezüstfa) terjedése

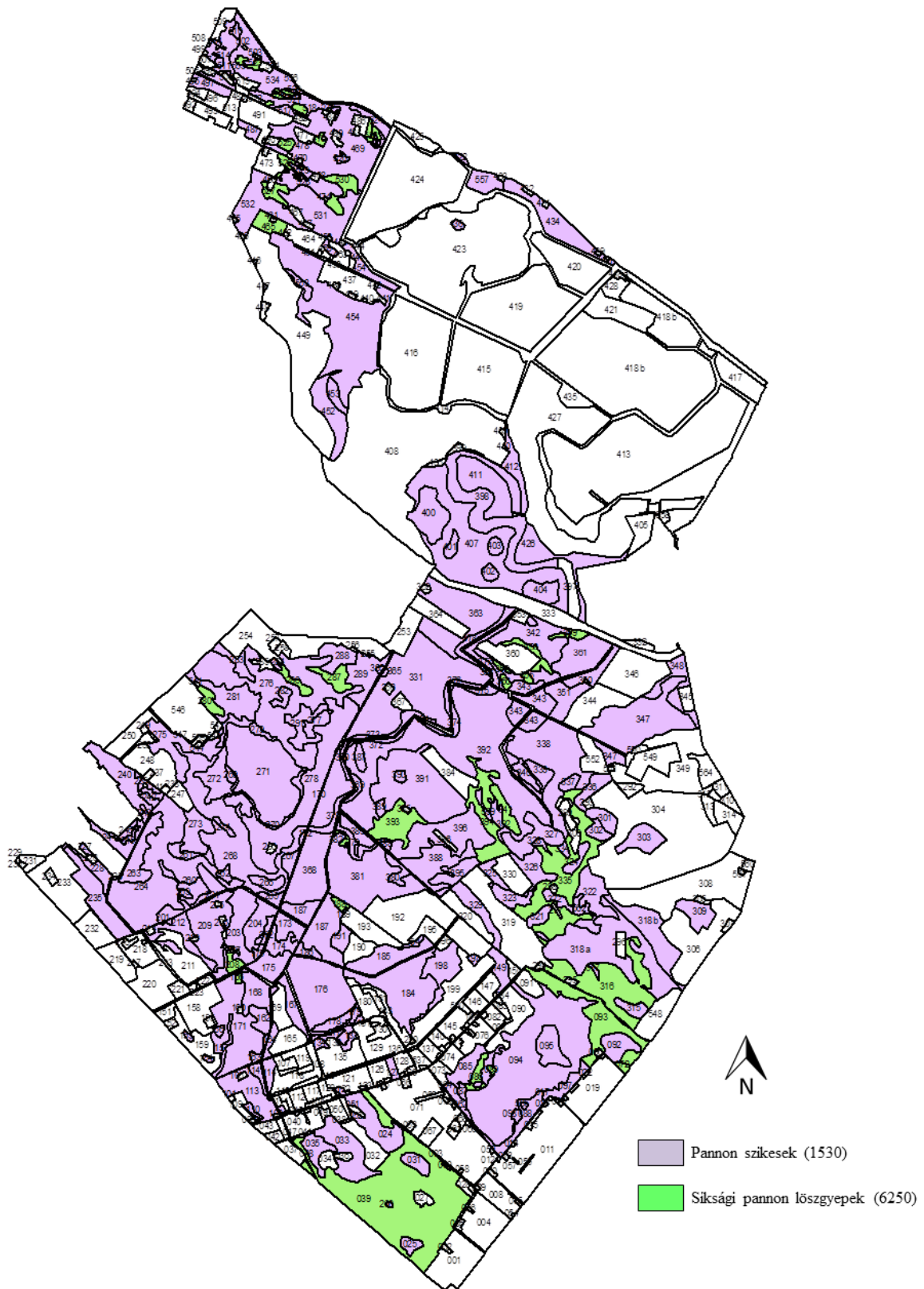
Élőhely neve:

Síksági pannon löszgyepek

Élőhely kódja:

6250*

Élőhely előfordulásai a területen:	Isd. a „HUKN20019_térképek.pdf” melléklet 6. térképét
Élőhely kiterjedése a területen:	190 hektár (adatlapon: 196ha). A puszta területéről korábban nem készült olyan részletességű élőhelytérkép, mint 2015-ben, a szikes pusztákba, mocsarakba ékelődő löszhátak elkülönítése, kiterjedésük becslése pedig igen nehézkes. A mostani térképezés lehetővé tette az egyes élőhelytípusok kiterjedésének pontosabb megállapítását.
Élőhely jellemzése:	A Tiszántúltra jellemző löszgyepek helyenként a Duna-Tisza közére is átnyúlnak – ilyen terület a Baksi-puszta is. Miután a Tisza jobb partjára szorult állományaik rendszerint kis kiterjedésűek, és jelentős arányban érte őket kisebb-nagyobb mérvű bolygatás (pl. túllegettetés, időszakos beszántás, stb.), a folyó pedig elválasztja őket a nagyobb löszpusztáktól, így regenerációjuk nehézkes folyamat. Ennek következtében fajgazdag, kifejezetten jó állapotú állományaik igen ritkák a területen. A vázfajok, a karakterfajok egy része ettől függetlenül jelen van, a gyepek szerkezete, struktúrája, szintezettsége rendszerint megfelel a leírásoknak, így az itteni foltjaik tipikusnak tekinthetők, mindössze fajgazdagságban, ritka karakterfajok hiányában térnek el Tiszántúli társaiktól.
Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	Természetességük átlagosan 3-4. Inváziós fajok legfeljebb elszórtan vannak jelen, gyomok sem jellemzőek, ugyanakkor a gyepek szerkezete általában megfelelő, a karakterfajok legalább egy része jelen van. Igazán fajgazdag állományjaival viszont nemigen találkozni a területen.
Élőhely veszélyeztetettsége:	A löszgyepek túlnyomórészt a szikes pusztába ékelődve helyezkednek el, ezen területek kezelője nagy arányban a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság, így beszántással, nem megfelelő kezeléssel kevésbé veszélyeztetettek, az inváziós fajok esetleges előretörése elleni védekezés is megoldott. A csökkenő csapadékmennyiség, a talajvízszintcsökkenés hosszútávon ronthat az élőhelyek állapotán, azonban a szikeseknél némileg kevésbé érzékenyen reagál.
Veszélyeztető tényezők:	legeltetés megszűnése, enyhe mértékben: mezsgyék elszántása, vegyszerek bemosódása, inváziós fajok terjedése, klímaváltozás

3.kép: a Baksi-puszta (HUKN20019) kjtt. 1530* Pannon szikesek és 6260* Síksági pannon löszgyepek kiemelt jelentőségű közösségi élőhelyeinek tájékoztató jellegű térképe, a foltszámokkal.

1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok

Irányelv melléklete (II., IV., V.)	Faj név	Population (országos állományhoz viszonyított arány) (A-D) (csak a II. mellékleteseknél)
II., IV.	kisfészű aszat <i>Cirsium brachycephalum</i>	C
II., IV.	homoki kikerics <i>Colechicum arenarium</i>	C

Az adatlapon „C” populációs értékkel szerepel mindkét faj, azonban a kisfészű aszat elszórt populációinak összpéldányszáma az elmúlt években alig haladta meg az 1000 tövet (2016-ra szűk kétezerre nőtt), míg a homoki kikerics állománya is csupán 100-200tő. Mindkét faj esetén ez az állományadat elenyésző az országos populációkhoz viszonyítva.

A)

Faj neve:	kisfészű aszat (<i>Cirsium brachycephalum</i>)
Irányelv melléklete:	II., IV.
Faj előfordulásai a területen:	Egy Bűdös-szék és Munkástelep közötti, tarackos tippanos – zsiókás szikes mocsárban (275.folt), valamint innen nyugatra, a Natura 2000 terület északnyugati nyúlványán, szintén szikes réti állományban (235. folt) helyezkedik el a két legnagyobb, egyenként 600-900 töves állománya, ezen kívül elszórtan néhány töves – néhány tucat töves állományai a puszta üde élőhelyein (szikes rétek, szikes mocsarak, nádasok szegélyzónái) többféle megtalálhatóak.
Állomány nagyság (jelöléskor):	1000-10.000 tő
Állomány nagyság (tervkészítéskor):	Az elmúlt néhány évben végzett adatgyűjtések alapján maximum 1000tő körül mozoghatott a populáció nagysága. A faj példányszáma rendkívüli mértékben képes fluktuálni az időjárási viszonyok (csapadékmennyiség), és a vegetáció állapotától (nyílt felszín aránya, avarosodás mértéke) függően, illetve két éves faj lévén a rosszkor végzett kaszálás, esetleg egy rossz időben történő víz-elöntés, vagy éppen tartós aszály, a teljes állomány éves magtermését képes megsemmisíteni. A KNPI az elmúlt néhány évben új, nagy kiterjedésű, a faj számára potenciálisan alkalmas szikes mocsarakat vont legeltetés alá, vélhetően ennek következtében szaporodott fel a nyugatabbi folt példányszáma (így összességében kb. 1700-2000 tő lehet a jelenlegi példányszám a teljes területen), és

	várható, hogy a közeljövőben más foltokon is megjelenik a faj, illetve emelkedik az állomány nagyság.
Állomány változásának tendenciái és okai:	lsd. fentebb.
Faj veszélyeztetettsége:	Térbeli és számbeli fluktuációja várható, összességében azonban a faj hosszú távú esélyei kielégítőek, a tájban mindig előfordulnak számára alkalmas élőhelyek.
Veszélyeztető tényezők:	Vízborítottság (vízborítás kiterjedésének és idejének) csökkenése, nem megfelelő időben/módon végzett kezelés (pl. hagyásfoltok évenkénti változtatása kaszálók esetén)
B)	
Faj neve:	homoki kikerics (<i>Colchicum arenarium</i>)
Irányelv melléklete:	II., IV.
Faj előfordulásai a területen:	A Baksi-pusztá központi részén, egy nagyobb homokos-lössös magaslaton (Hosszú-hát) fordul elő a faj. A Pusztaszert Ópusztaszerrel összekötő műút menti Csikó-járás nevű területről archív adattal rendelkezünk, itt az elmúlt évtizedben nem sikerült fellelni a növényt.
Állomány nagyság (jelöléskor):	100-200tő
Állomány nagyság (tervkészítéskor):	2013-ban 11, 2015-ben 120 virágzó tövet számoltunk.
Állomány változásának tendenciái és okai:	Az állomány mérete számottevően nem változott az elmúlt időszakban, az őszi-, és kisebb mértékben a tavaszi csapadékhiány azonban igen erősen képes befolyásolni a virágzási erélyt.
Faj veszélyeztetettsége:	A faj itteni populációja igen kis példányszámú, más közeli állományról nem tudunk, így hosszú távú esélyei kedvezőtlenek.
Veszélyeztető tényezők:	Kis populációméret, őszi- és tavaszi esőzések elmaradása, alullegetetés

1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok

Irányelv melléklete (II., IV., V.)	Faj név	Population (országos állományhoz viszonyított arány) (A-D) (csak a II. mellékleteknél)
II., IV.	vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>)	C
II., IV.	dunai tarajostarajosgöte (<i>Triturus dobrogicus</i>)	C
II., IV.	mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>)	C
II., IV.	vidra (<i>Lutra lutra</i>)	C
II.	réti csík (<i>Misgurnus fossilis</i>)	C
II.	<i>Cobitis taenia</i> ,	nincs recens adat
II., IV.	<i>Lycaena dispar</i>	D
II., IV.	<i>Mustela eversmannii</i>	nincs recens adat

A jelölő vagy annak javasolt állatfajokra vonatkozó részletes információk:

Faj neve:	vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>)
Irányelv melléklete:	II., IV.
Faj előfordulásai a területen:	a terület időszakos és állandó vízborítású területein mindenütt előfordul. A Baks-Ópusztaszer között épült kételtű átjáróknál 2014-ben végeztünk monitoringot. Ekkor néhány nap alatt 164 példányt fogtak a vödör csapdák.
Állomány nagyság (jelöléskor):	P (nem volt ismert.)
Állomány nagyság (tervkészítéskor):	nem ismert. A területen továbbra is jelen van.
Állomány változásának tendenciái és okai:	Jelöléskor nem volt ismert a pontos állomány nagyság. Egyelőre nem ismert, hogy trendszerűen változik-e az állomány.
Faj veszélyeztetettsége:	sérülékeny. Hosszútávú megőrzésének esélye jó, megfelelő vízviszonyok biztosítása kell hozzá.
Veszélyeztető tényezők:	A teelő- és szaporodóhely között húzódó forgalmasabb műutakon gyakori a gázolás, mint pl. az Ópusztaszer és Pusztaszer közti, néhány éve megépült közúton. Az Ópusztaszeri Bakssal összekötő úton megépült kételtű átjárónál már nem történik gázolás. Élőhelyeinek kiszáradása, illetve a mocsári vegetáció túlzott záródása is veszélyezteti.

Faj neve:	dunai tarajosgöte (<i>Triturus dobrogicus</i>)
Irányelv melléklete:	II., IV.
Faj előfordulásai a területen:	a terület időszakos és állandó vízborítású területein mindenütt előfordul. Leggyakrabban zsilipeknél, átereszeknél kerül szem elé.
Állománymagyság (jelölés):	P (nem volt ismert.)
Állománymagyság (tervkészítés):	nem ismert. A területen továbbra is jelen van. A Baks-Ópusztaszer között épült kétéltű átjáróknál 2014-ben végzett monitoring alatt számos példány előkerült. (Ekkor néhány nap alatt 48 példányt fogtak a vödör csapdák. A zsilipeknél, átereszeknél összesen mintegy kéttucat példányt észleltünk, az állomány ennél biztosan nagyobb.)
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nincsenek az állományváltozásra vonatkozó ismeretek.
Faj veszélyeztetettsége:	sérülékeny. Hosszútávú megőrzésének esélye jó, megfelelő vízviszonyok biztosítása kell hozzá.
Veszélyeztető tényezők:	Élőhelyeinek kiszáradása, illetve a mocsári vegetáció túlzott záródása veszélyezteti. A megépült kétéltű átjárónál (Baks-Ópusztaszer között húzódó műút) már nem történik gázolás. Az Ópusztaszer és Pusztaszer közti közúton gyakori a vonulási időszakban a gázolás.
Faj neve:	mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>)
Irányelv melléklete:	II., IV.
Faj előfordulásai a területen:	Halastavaknál, csatornák (Büdös-széki csatorna, Gyenes-széki csatorna, Dong-ér) mentén rendszeresen megfigyelhető. Fészkek kerültek elő a Büdös-széki csatorna mentén, illetve a pusztai út mellett.
Állománymagyság (jelölés):	400-440 pld.
Állománymagyság (tervkészítés):	A Baks-Ópusztaszer között épült kétéltű átjáróknál 2014-ben végzett a KNPI monitoringot. Ekkor néhány

	nap alatt több példányt fogtak a vödör csapdák. Fészkek kerültek elő a Büdösszéki csatorna mentén, illetve a pusztai út mellett. A faj észlelései alapján az állományméret hasonló lehet a jelöléskorihoz.
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nincsenek az állományváltozásra vonatkozó ismeretek, vélhetően stagnál, enyhe mértékben nő.
Faj veszélyeztetettsége:	sérülékeny. Hosszútávú megőrzésének esélye jó, megfelelő vízviszonyok biztosítása kell hozzá.
Veszélyeztető tényezők:	Élőhelyeinek kiszáradása, illetve a mocsári vegetáció túlzott záródása veszélyezteti. A megépült kétéltű átjárónál (Baks-Ópusztaszer között húzódó műút) már nem történik gázolás. Az Ópusztaszer és Pusztaszer közti közúton a vonulási időszakban előfordul gázolás.
Faj neve:	vidra (<i>Lutra lutra</i>)
Irányelv melléklete:	II., IV.
Faj előfordulásai a területen:	Előfordulása zömmel a halastavaknál figyelhető meg, de néhány alkalommal a Büdös-széken is észleltük a fajt.
Állomány nagyság (jelöléskor):	8-15 pld.
Állomány nagyság (tervkészítéskor):	Az állomány hasonló méretű lehet napjainkban is.
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nincsenek az állományváltozásra vonatkozó ismeretek.
Faj veszélyeztetettsége:	Sérülékeny.
Veszélyeztető tényezők:	A Baks-Csanytelek közti műútnál rendszeres a gázolás.
Faj neve:	réti csík (<i>Misgurnus fossilis</i>)
Irányelv melléklete:	II.
Faj előfordulásai a területen:	Előfordulása a Büdös-széki csatornában biztos, a többi kisebb pusztai csatornában valószínűsíthető.
Állomány nagyság (jelöléskor):	P (nem volt ismert)

Állománynagyság (tervkészítéskor):	Nem ismert.
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nincsenek az állományváltozásra vonatkozó ismeretek.
Faj veszélyeztetettsége:	Sérülékeny.
Veszélyeztető tényezők:	Élő-és szaporodó helyének kiszáradása, csatornakotrásnál az eltávolított iszappal együtt szárazra kerülés.

1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok

Magyar név	Tudományos név	Védettség (V, FV, HD, BD)	Jelentőség (1-2 mondatban leírni miért fontos a területen)
daru	<i>Grus grus</i>	V, BD	Elsősorban az őszi vonulás során a terület rendkívül jelentős éjszakázó- és táplálkozóhely
kék vércse	<i>Falco vespertinus</i>	FV, BD	Kb. 30 fészkelő pár a területen, a költőládák kihelyezése óta folyamatosan nő a számuk
szalakóta	<i>Coracias garrulus</i>	FV, BD	legnagyobb Csongrád-megyei fészkelő populáció (kb. 40-45pár)
bütykös ásólúd	<i>Tadorna tadorna</i>	V	vonuláskor rendszeresen jelen van a faj, 2 éve költ is a területen
gulipán	<i>Recurvirostra avocetta</i>	FV, BD	Jelentős fészkelő állomány, a szikes tavi fészkelőközösség jellegzetes faja.
gólyatöcs	<i>Himantopus himantopus</i>	FV, BD	Jelentős fészkelő állomány, a szikes tavi fészkelőközösség jellegzetes faja.
barna ásóbéka	<i>Pelobates fuscus</i>	V, HD IV.	Igen jelentős állomány él a területen.
szártalan csüdfű	<i>Astragalus excapus</i>	V	Csongrád-megyében a faj kifejezetten ritka, a területen, ha kis példányszámban is, de többfelé előfordul.
vetővirág	<i>Sternbergia colchiciflora</i>	V	Az egyetlen ismert Csongrád-megyei állomány a Duna-Tisza közéről a Baksi pusztán fordul elő.
apró nőszirm	<i>Iris pumila</i>	V	A térségben kifejezetten ritka növényfajnak egy stabil populációja él a területen.
agárkosbor	<i>Orchis morio</i>	V	Nagy példányszámú, stabil populációja fordul elő a Baksi-pusztán.
macskahere	<i>Phlomis tuberosa</i>	V	A térség egyetlen, számos szubpopulációra oszló populációja él a Baksi-pusztán.
sziki varjúháj	<i>Sedum caespitosum</i>	V	A Duna-Tisza közéről máshonnan nem ismert a faj. 2015-ben Barina Zoltán (MTM Növénytár) több, apró állományát találta.

HD – élőhelyvédelmi irányelven szereplő, BD – madárvédelmi irányelven szereplő

1.3. Területhasználat

1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás

A tervezési területen a művelési ágak százalékos megoszlása:

Művelési ág	részesedés, földhivatali nyilvántartás alapján (%)	részesedés, aktuális élőhelytérkép alapján (%)
rét	3,1%	52%
legelő	45,7%	
nádas	1,7%	4,2%
kivett	8,9%	6,6%
halastó	15,6%	14,7%
erdő	2,1%	3,2%
szántó	22,5%	18,9%
szőlő	0,1%	-
gyümölcsös	0,3%	0,07%

A kivetten belül jelentős arányban: csatorna és árok (141,9ha), mocsár (76,75ha), major (12,34ha), saját használatú (39,5ha), töltés (25,87ha), tanya (22,87ha), vízállás (84,09ha), továbbá: út, anyaggyödör, beépítetlen terület, gazdasági épület, udvar, gátőrház, iparvasút, közút, lakóház, parkoló, üzemanyagtároló állomás, árok, szivattyútelep, tó.

A művelési ágak területi eloszlásáról lsd. a „HUKN20019_térképek.pdf” melléklet 7.-8. térképét

1.3.2. Tulajdoni viszonyok

Szektorcsoportonkénti megoszlás

Tulajdonosi csoport/ kezelő	Kiterjedés (ha)
Állami tulajdon	2558,9
Magántulajdon	2307,37
Önkormányzati tulajdon (földutak)	8,9

A tulajdonviszonyok területi eloszlásáról lsd. a „HUKN20019_térképek.pdf” melléklet 9. térképét

1.3.3. Területhasználat és kezelés

1.3.3.1. Mezőgazdaság

A Natura 2000 területen elhelyezkedő szántók egy része az ópusztaszeri Kis-Zer (kutyanyaki) sor tanyáihoz kapcsolódik a terület délnyugati szélén, a Hatvani-csataktól és a Vesszős-széktől délre. Zömmel a lakosok művelik, kis parcellás rendszerben, viszonylag kis vegyszerhasználattal.

A terület ÉK-i részén, a Baksot Csanytelekkel összekötő műúttól nyugatra, a Dongértől délre elhelyezkedő Gagarin-major mellett terül el a legnagyobb szántó, az úgynevezett

„100 hektáros”. Ezen a szántón intenzívebb a növénytermesztés, illetve a vegyszerhasználat.

A Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság vagyongazdálkodásában és hasznosításában is több szántó van, lucernatelepítéssel, illetve kukorica-, gabonavetéssel. Az Igazgatóság kb. 40 ha-on daru- és vadlúd táplálkozó helyet alakított ki és üzemeltet az úgynevezett I-es táblában (192. élőhelyfolt).

A gyepek terület nagy része a Nemzeti Park Igazgatóság vagyongazdálkodásába tartozik. A puszták széli részekén haszonbérlet útján történik a természetvédelmi kezelés, zömmel legeltetésre kiadva.

A szikes tavak és közvetlen környékükön az igazgatóság saját állatállománnyal látja el a természetvédelmi kezelést. A bivalyokkal 300 hektárt, a magyar szürkemarhákkal kb. 1200 hektárt kezel.

A magánkézben lévő gyepeken is többségében legeltetés folyik, marhákkal, illetve juhokkal.

1.3.3.2. Erdészet

A puszták a Kistelek-Sándorfalvi erdőtervezési körzethez tartoznak. Jelenleg átmeneti terv van érvényben a körzetben, a következő felmérést 2018-ra ütemezték, az új terv várhatóan 2019 folyamán készül el.

A körzet teljes egészében az erdősztyepp klímán fekszik, és bár az elmúlt évtizedek talajvízszint csökkenése kisebb mértékben érintette, mint a homokhátsági vidéket, így is hátrányosan érinti az erdőgazdálkodást – közel sem ideálisak a környezeti feltételek. A teljes erdőtervezési körzet tekintetében dominálnak a többlet vízhatásnak kitett erdők, azonban ezek főként az ártéri erdőkre jellemző. A Baksi-puszták erdei, ültetvényei nagyrészt többlet vízhatástól független erdők, talajuk – a körzetre jellemző humuszos homok mellett réti csernozjom, sztyeppesedő réti szolonyec, szolonyeces réti talaj.

A körzet átlag erdőszültsége (2007-es adatok alapján) 11,25% – nagyjából ez az arány Baks (11,64%) és Pusztaszer (13,82%) külterületén, majdnem a duplája Ópusztaszer (24,74%) esetén, és kb. a fele Tömörkény és Csanytelek (5,03 és 6,12%) településeknél. Ezekről az értékekről azonban jócskán elmarad a puszták erdőszültsége, ahol az erdők aránya mindössze 2,1%.

A körzet területén található erdők összterülete 11.593 ha, ebből az összes erdőterület kiterjedése 10.933ha. Ennek jelentős része akácos (3074ha), valamint nemes nyaras/füzes és hazai nyaras (2240 és 2129ha), a kocsányos tölgyesek kiterjedése 927ha. Koreloszlás szempontjából is főként az átlagosan alacsony vágásérettségi korról jellemezhető akácosok (31év), és nyarasok (23, ill. 36 év a nemes- és hazai nyarasok esetén) meghatározóak: az 1-20év közötti erdők aránya nagyjából 50% (5895ha), míg a 21-40év közötti erdőké 2055ha.

A puszták területén elsősorban kisebb akácos ültetvények, facsoportok, az akác mellett olykor ezüsthéj is tartalmazó fasorok, valamint ültetett, érdemi cserje- és lágyszárú-szintet nélkülöző kocsányos tölgyes erdők jellemzőek. A puszták szélén, Baks település közelében találkozhatunk csupán nagyobb erdőfolttal, ez a Kettős-erdő, amely fajösszetétele vegyes: a hazai lombos fajokkal (nyárral) elegyes fenyvesek mellett akácos, és alapvetően hazai nyarasok dominált foltok is előfordulnak. Természetszerű erdő a puszták területén nem található, de a KNPI vagyongazdálkodás alá tartozó tölgyes foltok hosszútávon ebbe az irányba is elindíthatóak. Az erdők elsődleges rendeltetése sok esetben VTV (védett természeti területen lévő erdő), míg a másodlagos leggyakrabban TAV (talajvédelmi), FT (faanyagtermelő).

A puszta területén lehatárolt erdőrészek az alábbiak:

Baks 2A, 2B, 3A, 3B, 3C, 3D, 3E, 3TI, 4A, 4B, 4D, 4ÚT, 4NY, 41A, 42A, 43A, 43B, 43C, 43D, 44A, 45A, 45B, 45C, 46B (következő erdőtervezés éve: 2018)

Csanytelek – nincs a puszta területére eső erdőrészlet

Ópusztaszer 69A, 70A, 71A, 71B, 89A (következő erdőtervezés éve: 2023)

Pusztaszer 6A, 7A, 7B, valamint kisebb, nem erdőtervezett, pusztulófélben lévő, ritkás akácos facsoportok, amelyek egy részében kék vércse költőtelepek alakultak ki. (következő erdőtervezés éve: 2017)

Tömörkény 24A, 24B, 25A, 25B (következő erdőtervezés éve: 2018)

1.3.3.3. Vadgazdálkodás, halászat, horgászat

Három vadásztársaság osztozik vadgazdálkodóként a Natura 2000 területen: a Csanyteleki Új Élet Vadásztársaság, a Csanytelek és térsége Földtulajdonosok Vadásztársaság, és az ópusztaszeri Hétvezér VT, de vadásztevékenységet nagyrészt a Natura2000-en kívül eső területeiken folytatnak. A Ramsari egyezmény hatálya alá eső területeken a vízivad vadászat egész évben tiltott, valamint a Baksi-puszta területe vadászati kíméleti övezet. Természetvédelmi (és a szántós területeken akár gazdálkodási) szempontból a pusztai nagy kiterjedésű kezeletlen nádasokban, valamint a halastavak nádasában elszaporodó vaddisznók jelentenek problémát, aktívabb vadászatokra, és lehetőség szerint a búvóhelyül szolgáló nádasok kezelésére (ld. 4. kezelési egység javaslatai) lenne szükség.

Az egykori szikes tó medrében kialakított Csaj-tó 1964 óta működik halgazdaságként (a KNPI kezelésében lévő 4. és 8. tőegységek kivételével), jelenlegi üzemeltetője a Tömörkényi Alkotmány Szövetkezet. A területen intenzív halgazdálkodást folytatnak, melynek része pl. a trágyázás, tavak lecsapolása és feltöltése, a haltelepítés, de miután a halastavakban és környezetükben nem maradt szikes élőhely, azokat nem is veszélyeztetheti a gazdálkodás. A területen előforduló jelölőfajok az intenzív gazdálkodás ellenére is megtalálják életfeltételeiket, a Szövetkezettel a KNPI kapcsolata jó, a természetvédelmi szempontokat maximálisan igyekeznek betartani a működésük során.

A Natura 2000 területen horgászat csak a Dong-ér ide eső szakaszában érintett. A horgászat csak területi engedéllyel végezhető, a megjelenő horgászok száma elenyésző.

1.3.3.4. Vízgazdálkodás

A Baksi-puszta területén alapvető cél a vízvisszatartás, amire elsősorban a terület lecsapolására létrehozott csatornák lezárásával van lehetőség. A pusztát átszelő csatornák jelentős része máshonnan érkező vizet nem szállít, így lezárásuk, szakaszolásuk döntően a pusztán történő vízvisszatartást eredményez, lakott terület, szántók elöntése, víz alá kerülése nem várható. A Dong-éri csatornán az őrháznál lévő zsilipnél az év nagy részében vízvisszatartás történik, a puszta felől érkező vizeket csak havária helyzetben, magas vízállásnál engedik a Dong-érbe. Alacsony vízállásnál a Dong-ér felől a csatorna-hálózat feltöltése is megtörténhet. Ilyen esetekben jellemzően nem a puszta elárasztása a cél, hanem csupán a csatornahálózat vízzel telítése, hogy a talajvíz-elszívó hatása ne érvényesülhessen.

Ugyanakkor a Csaj-tavi halastavak felől célzottan a szikes tavak elárasztása, feltöltése is lehetséges. A Dong-ér alatt áthaladó, korábban a paprikaföldek öntözésére létrehozott cső Új-major után elágazik: egyik ága a Bűdös-székhez fut, a másik egy idő után a felszínre kerülve, csatornákon át a Hatvani-csatakba vezetheti a vizet. Miután a rendszeren

tiszai eredetű, halastavi gazdálkodásban használt víz szállítása lehetséges, a szikes tavak vízpótlására nem ideális – ugyanakkor tartós aszály esetén ez a sókban szegény víz is fontos lehet a vízi és mocsári élővilág túlélése szempontjából.

További vízkormányzás történik a Büdös-széktől DNy-ra elhelyezkedő büdös-széki-mocsarat övező Gyenes-széki csatornában, amelyet a pusztai útnál lezárva, a mocsár felé a zsilipeknél megnyitva plusz vizek juttathatóak a mocsár területére, ezáltal az itteni, gyengén szikes jellegű nádasok és zsiókás mocsarak vízellátottsága kielégítő.

A mocsarak, szikes tavak egy része nem „kivett” művelési ágú, így a támogatások igénybevétele érdekében problémát okozhatna a vízvezetési igény megjelenése, azonban ezen vízállásos területek jellemzően a KNPI vagyongazdálkodásában vannak, így a vizek visszatartása, megőrzése dominál.

A vizek kezelése a természetvédelmi szempontból legértékesebb területeken (Büdös-szék, Vesszős-szék, Hatvani-csatak, és a hozzájuk csatlakozó Büdös-széki csatorna) a KNPI. A halastavak esetében a tavak kezelése a Tömörkény Alkotmány Szövetkezet, valamint a KNPI (4. és 8. térség), míg az itteni, valamint a puszták egyéb részein futó csatornák az ATIVIZIG kezelésében vannak.

A Büdös-széki csatorna területre eső szakaszának üzemeltetésére vonatkozó, Alsó-Tisza-vidéki Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség által kiállított, 61392-3-10/2013. ügyszámú határozat (a korábbi 49.367-3/1981 határozat módosítása nyomán) alapján a csatornát úgy kell üzemeltetni (számos más előírás betartása mellett), hogy *„Csak annyi belvív vezethető le az adott csatornán, amellyel biztosítják a környező szántóterületek művelhetőségét, azonban a belvízelvezetés mértéke nem haladhatja meg azt az ökológiai vízmennyiséget, amely biztosítja a csatorna és környezetében található vizes élőhelyek vízellátását és táplálkozóhelyet biztosít ezzel a Natura 2000 hálózat jelölő fajai számára”*.

A Natura 2000 területen belül megvalósuló, öntözési célú, engedélyezett vízhasználat – akár felszíni, akár felszínalatti vízből - nem ismert, illetve engedély nélküli vízhasználatról sincs tudomásunk. Vízkészletvédelmi okokból hosszútávon sem cél a vizek öntözési célú használatának engedélyezése, bár miután a Natura2000 területen elhelyezkedő szántók döntően széli helyzetűek, nem is várható, hogy tömeges igény lépne fel a puszták vízkészletét érintő vízhasználatra.

1.3.3.5. Turizmus

Érdemi turizmus nincs a területen. A pusztaszeri Büdös-szék partján álló kutatóház kihasználtsága minimális. A tó szegélyében álló kilátót néhány fős madarász-csoportok használják viszonylag rendszeresen, azonban a kilátó gyalogosan, egy keskeny fason keresztül közelíthető meg, amely takarást nyújt, így jelenlétük nem zavarja a tavon táplálkozó, pihenő madarakat. Hasonló a helyzet a Csaj-tó esetében is, ahova túlnyomórészt kisebb-nagyobb madarász csoportok látogatnak, illetve nemzeti parki szervezésben évente többször vezetett túrák indulnak. A tavakon táplálkozó madarak megszokták a mozgást, nem zavarja őket az emberi jelenlét. A 4. térségen lévő sirályszigetre a tó szélén, nádas sávban kialakított körlesből lehet rálátni, így a költés folyamán sem zavarják a kirándulók a madarakat. A fentiekben túl szórványosan, kisebb létszámú, vezetett csoportok látogatják a területeket, jellemzően ugyancsak a kiépített kilátókig mennek, így plusz zavarást nem jelentenek.

1.3.3.6. Ipar

Ipari tevékenység nincs a területen, és a jövőben is kívánatos elkerülni telepítését.

1.3.3.7. Infrastruktúra

Az infrastruktúrát jellemzően a területet átszelő műutak, földutak, és elektromos távvezetékek képezik. A földutak forgalmának a jelenlegitől eltérő korlátozására nincs szükség (a Baksi-puszta központi, fokozottan védett, s egyben részben bivaly- és szürkemarha legelőként funkcionáló) részére vezető utak sorompóval védettek). A légvezetékek elsősorban az utak mentén, települések közelében jellemzőek, a pusztán az Új-major környéki vezetékek kivételével nem jelentenek problémaforrást. Utóbbi a madárvilág (elsősorban a darvak) védelme érdekében érdemes lenne földkábelrel kiváltani.

1.3.3.8. Egyéb

Egyéb, természetvédelmi szempontból indokoltan tárgyalandó ágazati témák nincsenek.

2. Felhasznált irodalom

- Barina, Z. (2015): Pusztaszeri Tájvédelmi Körzet Baksi-pusztá területén botanikai felmérés. (kutatási jelentés)
- Bölöni, J. – Molnár, Zs. – Kun, A. (szerk.) (2011): Magyarország élőhelyei. Vegetációtípusok leírása és határozója. – MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete, Vácrátót.
- Haraszty, L. (szerk.) (2014): Natura 2000 fajok és élőhelyek Magyarországon. – Pro Vértes Közalapítvány, Csákvár
- Iványosi Szabó, A. (szerk.) (2015): A Kiskunsági Nemzeti Park negyven éve. – Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság, Kecskemét
- Kelemen, J. (szerk.) (1997): Irányelvek a füves területek természetvédelmi szempontú kezeléséhez. - TermészetBÚVÁR Alapítvány Kiadó, Budapest.
- Králl A. – Tóth P. (2015): A Magas természeti Értékű Területek támogatási lehetőségei – Magyar madártani Egyesület, Földművelésügyi Minisztérium
- Marosi, S. – Somogy, S. (szerk.) (1990): Magyarország Kistájainak Katasztere. – MTA Földrajztudományi Kutató Intézet, Budapest.
- Mihály, B. – Botta-Dukát, Z. (szerk.) (2004): Biológiai inváziók Magyarországon. Özönnövények. - TermészetBÚVÁR Alapítvány Kiadó, Budapest.
- Vidékfejlesztési Minisztérium (szerk.) (2014): Útmutató a Natura 2000 fenntartási tervek készítéséhez., Budapest. (kézirat).

3. Térképek

A tervezési terület kiterjedése miatt a térképmelléletek külön *.pdf fájlban kerülnek csatolásra („HUKN20019-térképek.pdf”), az egyes tematikus térképek így könnyen nagyíthatók. A térképeknél a legtöbb esetben nincs ortofotó/topológiai térkép háttér, mert adott felbontásban értelmezhetetlen lenne – amennyiben az ortofotóról is információt szeretnénk kinyerni, minden egyes tematikus térképet legalább 15-20 szelvényen kellene megjeleníteni, ami aránytalanul megnövelné a melléklet méretét.

- 3.1.** a tervezési terület és az országos jelentőségű védett természeti területek határa (10. térkép)
- 3.2.** A tervezési terület helyrajzi számos térképe (11.-13. térkép)
- 3.3.** A tervezési terület térképe a lehatárolt élőhelyek foltszámaival (14. térkép)
- 3.4.** Élőhelytípusok (15.-17. térkép)
- 3.5.** A tervezési terület élőhelytérképe a helyrajzi számokkal (18.-19. térkép)